[illegible] Häring.

Kisfaludy Károly.

ÉLŐ KÖNYVEK

*

MAGYAR KLASSZIKUSOK

AZ ELŐSZÓT ÍRTA

GRÓF KLEBELSBERG KUNO

ÉLŐ KÖNYVEK
*
MAGYAR KLASSZIKUSOK

V. KÖTET

A BEVEZETÉSEKET IRTÁK

Ambrus Zoltán
Baltazár Dezső
Berzeviczy Albert
Császár Elemér
Dézsi Lajos
Galamb Sándor
Hevesi Sándor
Kapi Béla
Kéky Lajos
Kozma Andor
Lányi József
Négyesy László
Pekár Gyula
Pintér Jenő
Voinovich Géza
Radó Antal
Rákosi Jenő
Ravasz László
Sajó Sándor
Szász Károly
Tordai Ányos
Vargha Gyula

A KISFALUDY-TÁRSASÁG
MEGBIZÁSÁBÓL KIADJA
A FRANKLIN-TÁRSULAT BUDAPESTEN

KISFALUDY KÁROLY MUNKÁI

ELSŐ KÖTET

KÖLTEMÉNYEK
TOLLAGI JÓNÁS VISZONTAGSÁGAI

GALAMB SÁNDOR BEVEZETÉSÉVEL

A KISFALUDY-TÁRSASÁG
MEGBIZÁSÁBÓL KIADJA
A FRANKLIN-TÁRSULAT BUDAPESTEN

Nyomatott finom famentes pehelykönnyű
papiroson a Franklin-Társulat betűivel.

KISFALUDY KÁROLY.

Írta Galamb Sándor.

Ott áll szobra a Múzeum-kertben és modern színházaink homlokzatán, emlékét legelőkelőbb irodalmi társaságunk, a Kisfaludy-Társaság őrzi, nevéről van elnevezve az óbudai színház, nem múlik el esztendő, hogy valamelyik vígjátékát a Nemzeti Színház fel ne frissítse: szóval a Vörösmarty előtti korszak magyar irodalmából csak talán Katona József nevével találkozik annyiszor a modern magyar ember, mint az övével.

Pedig ennek a nagyhatású írónak alig több mint egy évtized állt rendelkezésére, hogy irodalmi vezérré váljék s vezetőjévé egy új stílusiránynak, annak, amely egész Európában megdönti a klasszicizmust: a regényes, a romantikus iránynak.

Mikor 1819-ben a *Tatárok Magyarországon* című darabjával első nagy sikerét aratja, akkor már teljes férfikorban van és igen zaklatott, viharos ifjúságra tekinthet vissza. 1788 február 5-én született a győrmegyei Téten, régi jómódú középnemesi családból. Atyja, Mihály, nem közönséges műveltségű férfi, különösen a klasszikus költőket szereti, de tud németül és franciául is. Azonban zárkózott és erőszakos ember, aki a hajlékonyabb természetű Sándor fiával, a *Himfy szerelmei*nek szerzőjével jó viszonyban él, de a féktelenebb temperamentumú Károllyal egész életén nem tud összemelegedni. Már a fiúnak születése is ellene hangolja az apát: az új élet az anyának életébe került. A legfiatalabb Kisfaludyt a nála tíz évvel idősebb Teréz nénje neveli, aki valósággal az anyát pótolja életében. Mint tanuló az iskolai fegyelem súlyos megsértése miatt, kénytelen a győri bencések gimnáziumát odahagyni és katonának állni.

Részt vesz a franciák elleni hadjáratban, többször kitünteti magát, egy izben fogságba is esik, de kalandos módon megmenekül. Mint főhadnagy Pestre kerül, könnyelmű életet él, beleszeret egy elszegényedett polgárlányba s ez teljessé teszi az elhidegülést apa és fiú között. Kisfaludy Károly lemond katonai rangjáról (1811), a lány másé lesz, az ő számára pedig eddigi életénél is hányatottabb évek következnek. Érzi tehetségét, de nem tud határozott irányt venni. Megfordul Bécsben, legyalogol Olaszországba, ahol festővé akarja képezni magát. Bécsi tartózkodása alatt sokat jár színházba, megismerkedik Körnerrel, a fiatal német költővel, aki az ő tanácsára választja Zrinyit drámatárgyul. Olaszországi útján a nagy remekművek látása megérteti vele, hogy nem festőnek való, Újra Pestre jön s két évig, egy szegény vargánál lakik, tájképeket fest és a varga és festő megosztoznak az eladott csizmák és képek árán.

Végre 1819-ben bekövetkezik a döntő fordulat. Pest, amely 1815 óta nem látott magyar színielőadást s ezután is még majdnem két évtizedig csak vidéki társulatok hosszabb-rövidebb ideig tartó látogatásainak színhelye, újra magyar színészeket fogad vendégül. Az akkor híres székesfehérvári színtársulat Kisfaludy Károlynak egy már régebben készített darabját, a *Tatárok Magyarországon* című «eredeti hazai költeményt» választja bemutatkozásul. A darab hatása rendkívüli volt s a hálás színigazgató, aki Kisfaludy Károllyal köszöntött be a fővárosba, vele is búcsúzik, előadván az *Ilka vagy Nándorfehérvár* című «eredeti hazai drámát», ugyanakkora hatással.

Ez a két siker végkép az írói pályára tereli Kisfaludy Károlyt, aki most már szapora ütemben írja színdarabjait. Művei a fejledező magyar drámairodalomnak a legkülönbözőbb drámai műfajokra mutatnak példát. A szomorújátékra *Zách Klára, Stibor vajda, Kemény Simon* és *Iréne*, a középfajokra *Szécsi Mária*, a vígjátékra *A kérők, A pártütők, A leányőrző*, a *Csalódások* és egy sereg egyfelvonásos.

Legelső komoly színműveiben inkább a hazafias és szentimentális hang fogta meg a közönséget, semmint a darabok esztétikai értéke. E kísérleteken később maga az író is hamar fölülemelkedik s gyöngéikre ügyesen tapint rá epigrammáiban. A *Tatárok*ról ezt írja:

«Sok haza-puffogatás, ok semmi, de szörnyű magyarság.
Bundás indulatok: óh be tatári müv ez!»

Az *Ilká*ról meg ezt:

«Jambus-e, próza-e vagy micsodás mű? — Dráma, pedig szép!
Szép? — Hm! Győz a magyar: s tapsra ez ottfen elég.»

Magasabb törekvés mutatkozik a *Stibor vajdá*ban, bár a bonyodalom megoldása itt sem következik a hős jelleméből, hanem csak nagyon is motiválatlan véletlen idézi elő és a külföldi hatások is (Kotzebue, Schiller, Shakespeare) még nagyon nyilvánvalóak.

A komoly drámai nemben legkíválóbb alkotása *Iréne* (1820). Ennek tárgya az egyetemes irodalom monda kincséből hozzánk Mikes Kelemen leveleivel közvetített vándortéma, melynek hőse II. Mohamed, a Bizáncot legyőző hatalmas szultán és egy görög leány. Mohamed beleszeret a szép nőbe, feleségül veszi s a szerelem akaraternyesztő levegőjében felejti nagy hódító terveit. A török harci párt felzúdul a szultán e fordulata miatt, pártot üt ellene s Mohamednek a szerelem és dicsőség között kell választania. Ő a dicsőséget választja és janicsárjai szemeláttára maga szúrja le a szépséges görög nőt.

Ezt a témát, mely nagyszerű tragikai helyzeteket kínálton-kínál a drámaírónak, Kisfaludy Károly előtt feldolgozta Bolyai Farkas, a nagy matematikus is. Kettőjük darabja körül a tragikai felfogás mélysége szempontjából Bolyai felfogása a különb, a színszerűség, a színpadi technika tekintetében pedig Kisfaludy Károlyé. Kisfaludy darabjában Iréne nem szereti Mohamedet, csak hazája érdekében hoz áldozatot, mikor a szultáné lesz s Mohamed csak akkor határozza el magát legyilkolására, amikor megtudja, hogy Iréne mást szeret. Bolyai

művében mindketten forrón szeretik egymást. Mennyivel tragikusabb küzdelem dúl így a bizánci győző lelkében s mennyivel magasabbra emelkedik azáltal, hogy mégis a dicsőséget választva leszúrja szerelmesét!

Technikai tekintetben persze szóba sem jöhet Kisfaludy Károly megoldása mellett Bolyai *II. Mohamed*je. Általában Kisfaludy a magyar dráma formáját jelentékeny mértékben fejlesztette tovább s darabjainak nagy sikere nem is érthető másképpen, mint a színpadi fogásoknak korához mérten majdnem tökéletes értése által.

De nemcsak a drámai ellentétek ügyes fejlesztése, a szembenálló szenvedélyek fokozása és színszerű összecsattantása tekintetében jelentős étape irodalmunkban Kisfaludy drámaírói működése, hanem nyelve is haladást mutat előzőihez mérve. Igaz, nincs olyan zordon ereje, mint Katona nyelvének, jambusai is meg-megdöccennek néha, a dikciók is — hogy a tőle annyira kedvelt szót használjuk — többször kelleténél inkább «fellengzenek», de mégis már van bennük színpadiság, a színész már tudja szavalni őket s mindenestre előkészítő Vörösmarty nyelvéhez.

Ugyanaz az 1819-es esztendő, amely Kisfaludyt a *Tatárok*kal országos nevű íróvá tette, meghozta vígjátékírói sikereit is. Ekkor kerülnek színre *A kérők* és *A pártütők* c. darabjai, amelyek a magyar vígjátékirodalomnak alapjait vetik meg. Amaz a vidéki nemesi társadalmat rajzolja jóízű frisseséggel, emez az úri osztály mellett a későbbi népszínműnek egy csomó jellegzetes alakját szerepelteti. Későbbi vígjátékai közül komikai alapeszméjével *A leányőrző* (1827), szerkezetével, jellemrajzával és bonyolításának pergő ütemével pedig a *Csalódások* (1828) válik ki. E darabján kívül tetszéssel adattak egyfelvonásosai is, amelyek közül mint a történeti vígjátéknak irodalmunkban első számbavehető jelentkezései a *Mátyás deák* (1825) és a *Hűség próbája* (1827) érdemelnek említést.

Kisfaludy Károly vígjátékának értéke komoly darab-

jaiénál jelentékenyen nagyobb. Keserűség nélküli jó kedv, üdítő frisseség vonul végig az alkotásain. Élénk szemmel figyeli meg és egészséges realizmussal viszi színpadra kora társadalmának jellemző magyar alakjait. A latinos műveltségű fiskális, a külföldieskedő léha mágnás, a finomabb szokásoktól elmaradt, de jószívű parlagi nemes és a nemesi udvarházak érzelgősségnélküli, temperamentumos úri kisasszonyai ügyes beállításban vonulnak el szemünk előtt.

De e vígjátékoknak esztetikai értéküknél is nagyobb irodalomtörténeti jelentőségük. Ami Kisfaludy Károly előtt e műfajból magyar színpadra került, az voltaképen idegen eredetieknek több-kevesebb szerencsével való átdolgozása, adaptációja. Kisfaludy Károly alakjain és meséjén is kimutathatók idegen hatások, de ezeket annyira magyar levegő veszi körül, olyan erős gyökeret vernek a magyar földbe, annyira gazdagodnak hazai vonásokkal, hogy idegen származásukat csak a filológiai részletmunka veszi észre, az olvasó, a néző azonban minden alakját, meséjének minden fordulatát, a magyar társadalom lelkétől lelkezettnek érzi.

Vígjátékírói technikájára az akkor annyira népszerű Kotzebue volt legerősebb hatással. E fürge tollú, ügyes, de kissé sekélyes német írótól sok színpadi fogást tanult, bonyolításban, motivumokban sokat kölcsönzött tőle, de a léhaságot és ledérséget nem tanulta meg mesterétől.

Kétségtelen, hogy Kisfaludy Károly vígjátékai inkább a mulatságos *helyzetekből* fakadó komikumra mutatnak példát, semmint a jellem mélyebb félszegségeit bemutató felsőbbrendű komédiára, de azért nagy körvonalakban jellemeket is jól ábrázol és a nevettető helyzetek kedvéért sohasem kuszálja össze jellemrajzának vezető vonalait.

Ugyanazt az értékbeli viszonyt, ami Kisfaludy Károly komoly drámái és vígjátékai között mutatkozik, látjuk megismétlődni komoly és víg novellái között is. Komoly tárgyu elbeszélései tele vannak a korabeli vadromantikának szertelen motivumaival s közülük csak a *Tihamér* (1825) válik ki, melynek meséje Nagy

Lajos nápolyi hadjárata alatt játszik s a mely egy-két indítékával a *Toldi szerelmé*re is hatott. Víg novelláiban azonban ugyanazt a friss leleményt, ugyanazt az eleven realizmust, ugyanazt az enyhe ironizálást élvezzük, mint vígjátékaiban. A *Mit csinál a gólya?* című falusi anekdotája úttörője ennek a Jókaiban és Mikszáthban tökéletessé fejlődő műfajnak. *Sulyosdi Simon*ban ügyesen rajzol egy sűrűvérű vidéki nemest, aki minden elhatározóbb életfordulatról lekésve a legteljesebb tétlenségben öregszik meg. Ha Kisfaludy Károly palettájára Sulyosdi Simon ábrázolása közben egy-két mélyebb tónusú szín is keveredett volna, valósággal a magyar *Oblomovot* ünnepelhetnők novellájában.

Víg beszélyei között, legegyenletesebb alkotás a *Tollagi Jónás viszontagságai* (1823—27) című, mely egy tapasztalatlan vidéki ifjúnak a fővárosi szokásokba való ütközéseit mondja el. A novella tele van mulattató helyzetekkel, megírása eleven, s benne a komikus jellemábrázolásnak biztossága is imponáló.

A víg novellában Kisfaludy Károly hatása évtizedekre terjedt s még Petőfi is, aki pedig ennek a nagyjelentőségű írónak működésével szemben kelleténél elfogultabb volt, e nemű alkotásait becsülte és értékelte.

Drámáin és elbeszélésein kívül Kisfaludy Károly még költeményeivel is erősen hatott kortársaira. A legnépszerűbb magyar elégiát, a *Mohács*ot ő írta, s a népdalformával való kísérletezése *(Rákosi szántó, Szülőföldem* stb.) is hatékony tényezője lett a magyar líra további fejlődésének. Egyéb lírai költeményeiben a németes iskolának befolyása alatt áll. Érzelmesség, csiszolt forma, az érzéseknek tartózkodó általánosságban való maradása jellemzik ez alkotásait, de mestereinek (Kazinczy, Kölcsey) mitológiai képekben való dúskálását nem alkalmazza át. A balladában is tesz Goethe, Bürger és Kölcsey mintájára egy-két érdemesebb kísérletet *(Zuárd, Az álmatlan király, Eprészleány* stb.).

Kisfaludy Károly e nagy termékenysége, gazdag változatossága s nem utolsó sorban kedves, megnyerő egyé-

nisége révén valósággal predesztinálva volt arra, hogy a magyar irodalmi életnek vezére legyen. Kazinczy Ferenc, az eddigi vezér már hatvan esztendős volt, amikor Kisfaludy a *Tatárok*kal feltűnt, s a tőle képviselt irány, a német-görög klasszicizmus is avultnak hatott már. Az új irodalmi elv, a romanticizmus, Kisfaludy Károlyban leli meg hivatott hangadóját. A magyar irodalmi élet fellendítésére és az új irány propagálására alapítja meg az *Aurora* c. zsebkönyvet, mely rövidesen kiszorítja az idegen almanachokat s a legtekintélyesebb irodalmi orgánummá válik. A vezér köré olyan kiváló írók csoportosulnak, mint Bajza József, Toldy Ferenc és Vörösmarty Mihály. Hírneve és befolyása a legnagyobb magyarnak Széchenyi Istvánnak is feléje fordítja figyelmét: rá akarja bízni tervezett politikai lapjának, a *Jelenkor*nak szerkesztését. Kisfaludy tele van új tervekkel, titkára lesz a Széchenyi alapította Magyar Gazdasági Egyesületnek, felveti egy képzőművészeti akadémia eszméjét is, s belekezd egy új szomorújátékba, a *Csák Máté*ba, a melynek töredékei azt sejtetik, hogy legkülönb tragédiája lett volna. Tüdőbaja azonban egyre jobban erőt vesz rajta s hosszú szenvedés után 1830 november 21-én a halál örökre kiüti a tollat kezéből.

Temetése szokatlan részvét mellett ment végbe. Magyar írónak eladdig nem volt ekkora gyászkisérete. A nagy részvétet mi sem jellemzi inkább, mint az az adat, hogy amikor munkáinak kiadására és emlékműve felállítására barátai gyüjtést rendeztek, annyi összeg folyt be, hogy nemcsak művei jelenhettek meg tíz kötetben, nemcsak szobra kerülhetett ki Ferenczy István vésője alól (az első szobor, amely magyar költőnek szabad ég alatt állíttatott fel!), hanem még annyi pénz is maradt, hogy tanítványai megvethették alapját a vezér emlékére létesült Kisfaludy-Társaságnak is.

. . . Benedetto Croce, a nagy olasz gondolkodó, egy tanulmányában azt a kérdést boncolja, hogy mi az, ami Hegel filozófiájában tovább élő elem, és mi az, ami az utókor számára halott. Ha ugyanezt a kérdést Kisfaludy

Károly írói működésére nézve vetjük fel, kétségtelennek tarthatjuk, hogy munkái közül sokkal több az, ami pusztán irodalomtörténeti érték, mint ami eleven mozgatója az utána következő irodalmi fejlődésnek. Bizonyos azonban, hogy egy-két verssora még sokáig fog csengeni a magyar ajkon, s hogy novelláinak és vígjátékainak egy-két kedves alakja és jelenete még többször fog derűt hozni annak a közönségnek a szívébe, amely a bájos naivság iránt fogékony, s a melynek hébehóba jól esik egy századdal megifjodnia, de mindezek fölött bizonyos az, hogy van Kisfaludy Károly írói működésének egy olyan hatása, a melynek következményei máig is lenyúlnak, s amelyet máig is eleven erőnek érzünk. A magyar műveltség számára az ő szervezői munkája teremtett irodalmi középpontot. A széthulló irodalmi törekvések, a melyek eladdig legfeljebb személyhez kötötten — például egy Kazinczy Ferenc körül — tudtak kikristályosodni, Kisfaludy izgatásainak, eszméinek, írói és emberi egyéniségének hatása következtében találtak centrumra az ország szívében, Budapesten. Hogy egy kultúrgócpontnak kialakulása egy nemzet életében mit jelent, azt magyarázni fölösleges. Ez a centrum Kisfaludy Károllyal teremtődött meg, utána fejlődött erőteljessé, s ha a vezér halála után egy félszázad mulva talán a periferiák felé kelleténél is felszívóbb erejűvé vált, annak maga a kezdő nem volt oka. Kétségtelen, hogy e kultúrcentrum kialakulása nélkül nemzeti költészetünk renaissance-a sem következhetett volna el, s még későbbi, kissé elnyomóbb hatásában is bizonyos erőt és biztosságot jelentett. A modern művelt magyar főként azért nem felejtheti el Kisfaludy Károly emlékét és ezért kell hálával adóznia az ő áldásos működésének.

KÖLTEMÉNYEK.

ELSŐ KÖNYV.

LYRAI KÖLTEMÉNYEK.

HADIÉNEK OLASZORSZÁGBAN.

Hadistennek vérrel festett
Zászlói már lobognak,
Öldöklésre szenteltetett
Mozsarai ropognak.

Ott áll — talpig beborítja
A dörgő por fellege —
Az ellenség ; s villogtatja
Kardját büszke serege.

Dühösködve már reánk üt,
Hullnak bajnok vitézink,
Halált terjesztnek mindenütt,
Ritkulnak már rendeink.

A térségen elszéledve
Holttetemek fekszenek,
Kik magokat felszentelve,
A hazáért vesztenek.

Jőjjenek vérszomjuhozó
Despotának zsoldosi,
Már annyi veszélyt okozó
Törvényes vad gyilkosi :

Itt állunk mi Hunniának
Rettentő bajvívói,
A dicső magyar hazának
Igaz, hű pártfogói.

Mi Árpád szabad népei,
Mi bátran megütközünk,
S régi vérünknek hívei
Vagy elesünk vagy győzünk.

Egy az élet, egy a halál:
Azt kérdésre ki veti?
Vagy előbb vagy utóbb talál
A bajnok azt neveti.

Rajta, pajtás! ne félj tehát,
Itt a választó határ:
Amit a jó szerencse ád,
Élet, halál legyen bár.

Tekints dicső nemzetünkre,
Öld vágd az ellenséget,
S diadalmunk hoz nevünkre
Dicsőséget, életet.

A REMÉNYSÉGHEZ.

Ha idő az örökséggel
Irtózva ölelkezik,
Ha a halál az élettel
Végső harcot küzködik:

Minden az embert elhagyja
A sötét sír szélénél,
Sorsának prédául adja
Tünő élte végénél:

Remény! te vagy biztatója
Fáradt, bágyadt szívének,
Te magad vagy fenntartója
Már mulandó létének.

Benned bízik s kebelében
Enyhülést, javulást vall,
Hív követője ölében
Elalszik — és békén hal.

Ha szilaj kínok szaggatják
Vérbe borult szívemet,
Minden örömtől megfosztják
Szerencsétlen éltemet ;

Ha szerencse fut előlem,
Utamba' keresztüljár,
A sors mérget itat velem,
Boldog óra rám nem vár :

Akkor te, kegyes Reménység!
Sugárzol bús keblembe,
És az elvesztett békesség
Visszafordul szívembe.

Híve maradsz az embernek
Bármely nehéz sorsa lön,
Kísérője életének
S barátnéja e földön.

A szenvedő könnyeinek
Forrását elszárítod,
S a kétség vad seregének
Ostromát elfordítod.

Édes gondos szorgalommal
Ápolgatod az embert,
Kit a végzet vas karjával,
Bár méltatlan, alá vert ;

Mert elhagyva a világtúl
Azt a reményt találja,
Hogy könnyeit a síron túl
Egy jó angyal számlálja.

És az ember bölcsőjétől,
Míg a sír őt elzárja,
Tőled, első kedvesétől,
Legszebb örömét várja :

S karjaidban mosolyogja
A sors forgó játékát,
Édesdeden általfogja
Boldogsága árnyékát.

Te vagy a szív békessége,
Védje a megsértettnek,
S tartandó úti költsége
E zarándok életnek.

A LEGSZEBB GYÖNGY.

Van egy gyöngye a világnak,
Létünk legfőbb értéke,
Minden földi boldogságnak
Kútfeje s legszebb éke ;

Melynek remegő tükrében
A szív magát képzeli,
S adóvevő örömében
Fájdalmait öleli.

De a nagy világ zajában
Az csak ritkán láttatik,
A romlott szív birtokában
Soha nem találtatik.

Csal szelíd s jó embereknél
Fakad égi forrása,
Érzékeny s meleg szíveknél
Tenyészik szent áldása.

Mely jó isten adománya,
Ez a ritka drága kincs?
Mely szent érzet alkotmánya,
Hogy a e földön mássa nincs?

Egykor szívem nagy ínségét
Barátomnak beszéltem,
S érettem hullatott könnyét
E szép gyöngynek itéltem.

A SZERELEM.

Minden földi öröm bajjal párosodik,
Kivánatink tárgya csalóka tünemény,
Víg kedvünk fájdalom tengerén hányódik,
Mely ritkán érik meg a legigazb remény!

A tudomány elűz annyi szép kényeket,
Édes öröm többször méregbe rejtőzik,
Hatalom elöli az érzeményeket,
Erkölcs meleg vérrel kínosan küszködik.

Míg a habzó szív ver az ember melyébe',
A hideg való azt soha be nem tölti,
Uj kívánat jő az elégség helyébe
S a lelket legédesb álmából felkölti.

Minden ami itten a szivet gerjeszti,
Megnyerve elárul s végmulásnak ered,
Új gondolat becsét, malasztját elveszti :
Csak az boldog, aki szerettetik s szeret.

Kinek a szerencse hatalmas karjával
Csillagkoszorút tesz imádott fejére:
Hányszor küszködik az mosolygó sorsával!
S dicsősége válik élete terhére.

Mit a halandók jót és édest vevének,
Belőle fakada e bőség szarvából;
Magok a jobb lelkek szerelmet értének
A nagy teremtőnek legelső szavából.

Ki e földön éleng, malasztját isméri,
S örökön lángoló oltárához járúl,
Örömit, kényeit e tündértől kéri,
És hymnusokat zeng égi jutalmárul.

A lélek hatalmat s minden tehetséget
Egyedűl az igaz szerelemtől vészen,
S mágusi erővel minden lehetséges.
Csak könnyen meghódít és valóvá tészen.

A tiszta szerelem bájoló körében
A mennyei láng a mellben fentebb lobog,
Megtisztúl a lélek, s békítő ölében
A megbántott szív a megbántóén dobog.

Az anya természet frigyes barátnéja
Meleg karjával a földet átöleli,
A mérget bal sorsunk kebléből kiszíja,
S a világot szelíd kebelén neveli.

Szent egységben tartja mind a földieket
Boldogító nyomát békesség követi;
Rózsalánccal összeköti a szíveket
És déltől éjszakig egymáshoz vezeti.

Oh ki nem érzette egyszer életében
Jótevő malasztját a hív szerelemnek?
Kinek nem fakada forró kebelében
Egy forrása e szent gerjedelemnek?

Ki nem melegedett mennyei lángjánál
S el nem ragadtatott felhevűlt szívétől?
Ki nem fellengezett tündér határánál
S váltig nem lelkesült gyönyörű kényétől?

Légy bár vitéz s laurus zölldeljen fejeden,
Bírj bár hatalommal, Dárius kincsével,
Fényes érdemcsillag ragyogjon melleden,
Meghalsz s felejtetel másnap felköltével :

De a hív szerelem el nem feledkezik!
Buzgón oltárt emel hívének sírjából,
Ájtatos könnyekkel visszaemlékezik,
S égi vígasztalás tenyészik hamvából.

Ne hirdesd oly szegény ember boldogságát,
Ki nem sejtvén a szerelem bájos kelyhét,
Komor gyászban vonja szomorú világát,
Mert soha nem érzé élte javát, szépét.

LEO ÉS LINA.

Nincs szebb virág mint a szerelem
Az élet kies kertjében,
Nincs annál szentebb gerjedelem
Az ember tehetségében.
De sokszor nagy átokká vál,
Ha viszont érzést nem talál
Ez indulat a szívekben
S poklot teremt a mellekben.

Leó jámbor s kedvelt atyjának
Egyetlen egy magzatja,
Jó ifjú ; tűz indulatjának
Korán lett áldozatja ;
Mert élete tavaszában,
Ifjusága virágában

Emésztő tűzzel szerete,
De szerelmet nem nyerhete.

Hasztalan vallották szemei
Erős s ritka szerelmét,
Hiába hirdették könnyei
Fájdalmát s nagy sérelmét ;
Csak hasztalan töprenkedett,
Esdeklett és reménykedett,
Lina őt nem szerette,
Áldozatit megvetette.

Remények közt s félelmében
Két tavasz már távozott,
De boldogtalan szerelmében
Sorsa még se változott.
Végre tartandó insége,
Lina makacs keménysége
Erejétől megfosztotta,
Bágyadt testét hervasztotta.

Csak még egyszer kivánta látni
Imádott ellenségét,
Szakadó melléhez szorítni
Elvesztett üdvösségét.
Eljött Lina — de az a szív,
Mely hozzá volt halálig hív,
Már kigyötrődött, már nem vert,
Csak hideg hamvában hevert.

Ott fekszik kegyetlen prédája
Lina álnok szivének,
A hűség oly ritka példája
Virágában éltének ;
Mellette zokogó atyja
És ősz hajait szakgatja
Kétséggel tele szüntelen
Átkot kér gyilkosa ellen.

Ott áll Lina és borzadozva
Néz bús áldozatjára —
Vérző szívvel és sóhajtozva
A szenvedő atyára ;
Érzeménye felgerjedett
S mit az élő nem nyerhetett,
A holtnak nem tagadhatá
És könnyét érte folyatá.

Mert a szerelem istenének
Büntető szilaj lángja,
A bánat emésztő mérgének
Bosszuálló fullánkja,
Behatott Lina mellébe
S oly sebet ütött szivébe',
Mely az életen rágódott
S enyhülésre nem juthatott.

És így elvonva a világtól,
Számlálva fájdalmait,
Messze minden boldogságtól
Folytatá bús napjait,
Magát búnak felszentelte
Hív kedvesét így kérlelte,
Sírját virággal födözte
És könnyeivel öntözte.

Végre egy klastrom magányában
Nem sokára meghala,
Midőn még végső órájában
Leót említett vala.
Egy sírhalom födi őket,
Ama ritka szeretőket,
Kik élve nem egyesültek
És halva öszvekerültek.

VÉGSŐ ÓHAJTÁS.

Sok gondolatokat szül s futtat az emberi elme,
Az örökségbe kapkod s fent a levegőben,
Túl az emberiség határán keres örömöt
Szívének és száguldva képzelete édes
Szülöttjét nyomozza s az egeket ostromolja
Vad vágyodása. Bátran a jövendőnek indúl
És a halhatatlanság csillagkoszorúját
Homloka ívére kivánja elragadni.
De megjelen a sors! és egyszerre hiú álma
Tetszetős árnyékká s tündérképpé eloszlik.
Mélyen illetődve nézi fellengző reményét
A semmiség örök éjjelében enyészni.
Csendesen alászáll s visszatér a magasról,
De a föld többé nyugalmat néki nem adhat
S bánatos érzéssel szemlélgeti élte virágát —
Váltig elszáradva s a porba tiporva előtte;
Könnyei hasztalan folynak, fel soha nem éled.
Sokszor így az élet javát méltatlan elvesszük,
Nem ügyelvén a szív csendesebb ösztönére.
Magas célokat hajhászva elvesszük magunktól
Legszebb adományit életünk rózsa-korának.
Nem örök nevet, se nagy hírt kívánok a sorstól,
Csak eleget tenni engedjen a kor istenének,
Csak szívemet tisztán tarthassam, én megelégszem
Nagyságot nem, nem hatalmat kérek a sorstól,
Melyek az érző szívet hidegen letapodják,
Nem mosolyog nékik a barátság isteni képe,
És fényök körül táboroz fekete felleg,
Mely örökös veszélyt hordoz keblében irántuk.
Ama macedóni vitéz mit nyert a világgal?
Fáradságos élte hány valódi örömöt
Mutathat? Még élte virágában el kellett
Néki költözni s kora sírjába ezer átok
Követte. — A lenyomott népek könnyei voltak
Jelei nagy hatalmának s minden nyeresége.
Csendes magányban és elvonva a világtól,

Környülvéve résztvevő szívekkel akarok
Élni. A sors akármit ad, csak az az égi
Bizodalom el ne hagyjon s forró kebelemben
Lakozzék, s játékát a forgandó szerencse
Bármint intézze, soha nem háborít engem!
Egy öszvehangzó szívnek bájoló körében
A barátság hív karjától által ölelve
Önmagában élni legszebb égi jutalom;
Boldog aki érzi s használja mennyei javát.
Elmés munka között folyjanak éltem órái;
Az emlékezet szárnyán vizsgálni a régi
Elmult időnek erős embereit és nagy
Tetteket: mint ront és szül a repülő idő.
S lelkesedve legyen szabad szittyai lantom
Csendes húrjai által visszahangzani a szív
Titkos érzését és a szent lelkesedésnek
Legszebb óráit élnem. A szerelem egyedül
Törülje le a fáradság cseppjeit és báj-
Kebelén hervadjon életem! s az örökség
Adóját engedd végeznem csendes ölében.

ELVÁLÁS.

Rózsalánca szerelmünknek,
Sok örömmel telt frigyünknek,
Boldog életünknek
Hervadoz és elválással
Fenyeget, nagy változással
S búsitó mulással.

Hallod-e! az óra üt már!
Itt az elválasztó határ,
Mely szívedtől elzár:
Ha igaz, mit szívem érez,
Meglátlak! Jőjj hát mellemhez,
Szerető szívemhez!

Itt egy könny, mely sérelmemből
Reád hull s nedves szememből
Hű szivedre gördül:
Kér, hogy drága szerelmeddel
A távolt is emlékeddel
Ihlesd, s ne feledd el!

ELTÖKÉLET.

Végezd, Sors! amit reám kimértél,
Ontsd le mérged életem kelyhébe,
Vedd vissza, amit egykor igértél
Az ifjúság aranyidejébe';
Végy vissza mindent, amit csak szeretek,
Vezess egy új tövises pályára,
A földi ínség legfőbb pontjára:
A nagy megtörtént: többet nem veszthetek.

Nem rettegek, az idő bármit ád!
Mert az erőszak erőmet neveli:
Lenyomja a gyönge szív fájdalmát
És a lelket sorsán fölülemeli:
Habár méltatlan s nehéz üldözések
Irgalmatlan megfosztnak mindentől,
Ha mindaddig, míg létem sírba dől,
Körűlfognak vad s kínos szenvedések.

Egy tárgyért hevűlt vala kebelem,
Körűle forgának minden reményim;
Oh hányszor fölemelkedtek velem
Az egekig annyi tűzérzeményim!
Áldott lélek egy szerencsés órában
Elfogadád ajánlott szívemet,
Rózsás útra vezetted éltemet,
És most fekszel a halál karjában.

Mit adhat, mit vehet a jövendő,
Mit ezután a szerencse játéka?

A megsértett szívből eredendő
Tökélet az ég legszebb ajándéka ;
Vigasztalást csak enmagamtól várok,
Ha mindjárt elhagyva, számkivetve,
Nem ismerve s élve elfeledve
Magán s egyedűl a világban járok.

A KEDVES SÍRJÁNÁL.

Te is, drága! kifejtőztél
Az élet fogházábúl,
És szebb országba költöztél
Ott a néma síron túl!
Hol az angyalok sorában,
Az örökség nyugalmában
Várod hű barátodat ;
Ki elhagyva mindenektül
Némán kora sírodon ül
S zokogja halálodat.

Míglen éltél, számkivetett,
Honom sehol sem vala :
Hű szerelmem átokká lett —
Remény imígy megcsala.
Meghaltál! és a végezet
Vissza sírhalmodhoz vezet!
Hol szívem fájdalmába'
Hozzád rakom örömimet,
Csalogató reményimet
A föld hideg gyomrába.

Itt állok, és borzadással
Szemlélem hűs boltodat,
S kivánkozó sóhajtással
Ölelem szent porodat,
Hogy még egyszer felolvadnál,
Csak egy gyenge reményt adnál

Hátra levő éltemnek.
Hasztalan! nem jő sírodból,
Nem jő világos honodból
Vígasztalás szívemnek.

Nyugodj' tehát szent békében
Az élet csendes partján,
A boldogok seregében
Annyi fergeteg után!
Míg én is elköltözhetem
És szabadon elvethetem
Az élet porruháját,
Míg a halálnak adózva
És a lélek színváltozva
Keresi vég hazáját.

A BARÁTSÁGHOZ.

Egek legszebb szüleménye,
Csak jobb lelkek érzeménye,
Oh drága hív barátság!
Nálad nélkül gyászos éltünk,
Soha nem teljes örömünk,
Nem édes a boldogság.

A szív nehéz gyötrelmének,
Búvának és sérelmének
Föllegét elszéleszted!
És az élet boldogságát,
Már hervadozó virágát
Gyámolítva éleszted.

Minden nemes, magas, jó, szép
Általad csak egészen ép,
Mert az érzést neveled,
És az élet fogházán túl
A sors nehéz vaskarjábúl
A lelket fölemeled.

Az ember minden érdemét,
Neked köszöni kellemét;
S mint a hajnal harmatja
A száraz földet virítja,
A lelket is úgy indítja
A barátság malasztja.

Ha ifjúban a szerelem,
Ez ártatlan gerjedelem
Legelőször lángot vet,
Kétszer boldog, midőn látja:
Vele érez hű barátja,
S szerencséjén részt vehet.

Lenyomva a sors kezétől,
Megbántva az emberektől
A jobb ember sanyarog;
Átkozza bús születését,
Kínos számkivettetését,
Léte alatt csikorog;

Könnye kenyerét áztatja,
Villám éjjelét mutatja,
Már-már bedől sírjába:
De rátalál barátjára,
Felejtkezik fájdalmára,
Felvidúl hiv karjába'.

Boldog, kiben uralkodik,
Kebelébe bezáródik
E szent s tiszta indulat!
Ballagjon ő a sors jobbján,
Vagy szerencse kínzó balján,
Végre talál nyugalmat.

Az élet nagy örvényében,
Ezerféle veszélyében
A barátság maga áll,
Mint a habzó tengerekben,

Az ordító fergetegben
Egy erős magas kőszál.

Örömének virágai,
E szent frigynek szép napja.
Soha el nem hervadnak,
Rózsalánca s kötelei,
Két szép szívnek bilincsei
Soha el nem szakadnak.

Sem az idő vasfogával,
Mindent dúló hatalmával
Változást benn' nem tehet;
Sem a hideg sír félelme,
Rettenetes ijedelme
Akadálya nem lehet.

Boldog, akit életében,
E világ nagy tengerében
Az örökös végezet —
Hogy életét szerethesse,
Rendült sorsát kedvelhesse —
Egy rokon szivhez vezet.

A HAZAFI.

Aki tehetségét idegen földekre pazarlá,
Méltóságra mehet, nyerhet aranyt, hireket.
Oh de muló fény az, minden balesetben eloszlik,
Mély gyökeret nem hajt, véle enyész neve is.
A haza oltárán örökön ragyog a nemes élet,
Mely szentelve magát, néki javára hevűlt;
És ha magas bért nem lelsz is mindjárt, ha korodnak
Irigylő nyelvén érdemed alkonyodik,
Hátra ne lépj, inkább kettőztesd minden erődet,
S egy buzgóbb maradék áldja hideg porodat.

A VÁNDOR.

Fellengző szabad lélekkel
Elhagytam én honomat ;
Égig ható reményekkel,
Tünemény álomképekkel
Kezdém vándorlásomat.

Az ifjúság kellemekkel,
A világ szép örömekkel
Énnekem kedveskedett ;
Elmém, még szabad voltába',
A csillagok országába
Könnyen fölemelkedett.

Az igazság oltárához,
A bölcsesség thronusához
Lépésim siettetém ;
A szerencse változásit,
A világ hiú szokásit,
Mosolyogva megvetém.

Gyűlölvén a különbséget,
Széles e föld tirannját :
Csak magát az egyességet
S a jótevő békességet,
Mint éltünk legszebb javát.

Szívdobogva ohajtottam ;
Nagy dolgokról gondolkodtam ;
Tündér ábrándozásim
Az egek felé ragadtak,
És mellemben gyarapodtak
Kívánó sohajtásim.

De soha meg nem érhettek
Ájtatos reményeim ;
Valóságot nem nyerhettek,

Gyümölcsöket nem szedhettek
Arany feltételeim.

Mert csak hasztalan törődtem,
Homályban maradt előttem
Az igazság sugára :
Csak a reménység követett,
S néha bágyadt napfényt vetett
Pályám sötét utjára.

Láttam laurust zöldelleni
A köz félénk homlokán ;
Dicsőséget tündökleni,
Érdemcsillagot fényleni
Méltatlannak oldalán.

Láttam az embert voltában
A hazafit országában
Egy Hetaera ölében
Elfajúlni, elpártulni ,
Végre más idegent dúlni
Ősei törvényében.

Láttam a nagyobb világot,
Titkait kikémleltem,
És azon nagy igazságot,
Hogy a tündér boldogságot,
Melyet egykor képzeltem.

Az ifjuság maga kéri,
S senki soha nem isméri.
Neki bármely sorsa lőn ;
S hogy az élet békessége,
Ember legszebb nyeresége
Egyedűl a szívből jön.

Amit a szív buzgón imád
Fellángoló hevében ;
Amit a tűzképzelet ád

Amit a szem magasnak lát
Az ifjúság évében:

Ah be hamar meghódítja
S keskeny körébe szorítja
A valóság bilincse,
Hogy az embernek semmi más
Csak maga a tapasztalás
Marad legdrágább kincse.

Így a lélek visszatérvén
Csendesen önmagába;
De új élelmet keresvén,
Ártatlanúl bedőltem én
A szerelem karjába.

A szívnek várt nyugodalmát,
Az erkölcs égi jutalmát
Ott véltem hogy meglelem;
Oh de nyájas eredete
Új sebeknek lőn kezdete,
S üres maradt kebelem.

Végre tehát búcsút vettem
A nagy világ zajától;
Boldog én hogy menekedtem,
Még ép szívvel kijöhettem
Ízetlen pompájától.

Amott látom hajlékomat,
Csörgedező patakomat,
A napnál tündökleni;
Szép honom erdős hegyeit,
Felhőkig meredt bérceit
Előttem kékelleni.

Itt, hol sok szép reményekkel
Pályámat elkezdettem,
És kiterjesztett kezekkel

Számtalan örömkönnyekkel
E tájtól bucsút vettem:

Itt állok most aggodt ember,
S szívem megint örömmel ver
Hogy újra megláthatom,
S hogy magányos csendességben
Munkálkodó békességben
Éltem itt folytathatom.

S míg létemnek vég adóját
Az örökség kívánja:
A jövendő akármit ád,
Itt éltemnek kis hajóját
A fergeteg nem hányja.

A természet anyamellén,
A barátság hű kebelén
Megnyugszik a jobb lélek:
Itt tiszta szép szabadságban
Csendes házi boldogságban
Megelégedve élek.

A NYUGTATÓ.

Leszállsz te is, kecsegtető sugár!
Ki rég borult egemre feltünél,
S ujonnan a remény lágy karjain
Biztatva szép álmokba ringatál!
S habár csak messziről mosolygtanak
Felém búszenderítő bájaid,
Bátran megvívtam a jelen hiányait,
Magas bért sejtve kebleden.
Örömszínben, vezércsillag gyanánt
Lebegdelt képed napjaim körül,
S bájképzetim fellengve bolygtanak
Jövendőmnek derengő tájain.

«Elég, merész szív! véghatárod a remény,
Ezen tul a szegénynek nincs java;
A szépség felhőtlen tetőre vágy,
Birtokhoz csak szerencsés juthat el.
Némulj meg és tanulj lemondani.
Nyugasztalódj belső világodon:
Örökségűl tündéri álmokat,
Nem földi jót adának istenid.»

Így dörge rám küzdőre egy hideg,
Egy vak szokáson szentesült erő;
Érckormányát vadon zajogtatá,
S habok közé sülyeszti partomat;
Mély örvényt vág frigyes pályánk között,
S kinézteim homályba oszlanak.

S te még egyszer ragyogsz felém, kegyes!
Gyötrelmem titka lángol könnyeden:
«Áldozz! ez élet a földé; a rény
Pálmája vad tövis között virúl.
Győzz türve!» így vigasztalál, s azon
Kinos percben viszonszerelmed
Vallása reszket bibor ajkidon;
S mit a boldog nem nyerhete,
S szenvedő alélt szivén remeg. —
Elválsz; s utánad ah haszontalan
Nyilong karom; tompán zug el szavam
A puszta téreken; letűnt az égi kép,
Csak könnye reng keblem hullámain:
A múltnak bús, komoly emlékjele.
S míglen borúlva veszteségemen
A távolt méri lankadó szemem,
Szelíd fény leng körűl; lágy hangzatok,
Mint a lantnak homályos zengzeti,
Gyöngén ihletve szerteömlenek;
S egy bájalak világos szárnyakon
Csendes mohósággal lebeg felém.
Nem földi kényt lövel tekintete,
Szent béke ül fenséges homlokán,
S amerre lép, az ég malasztja kél.

«Te hív valál, s vesztél ; fel, csüggedő!
Sorsod csak a mulót ragadta el ;
Lángzók maradnak a rokon tüzek,
S a por felett buzogva érlelik
Tisztult lényök nemesb tökélyeit.
S ha a világ, ha vad korod szilaj
Dagálya éltedet zavarja, jer
Berkembe ; myrtusim hüs árnyai
Ölelnek ott, s az ének szelletin
A hív körébe szállva, részvevő
Érzelmin enyhülsz.» Így a mennyei
S míg dalra ébredt lantom húrjain
Bús hangok rezgenek, lelkem vidúl,
S a szív zajongó habja csendesűl.

ÉLET ÉS PHANTASIA.

Sötét homályban
Intézik és szövik
Komor hatalmak
A földi kétes
Pályák irányait ;
S némán, szivetlenűl,
Tüskéket hintve
Rejtélyes útra,
Hideg karokkal
A puszta élet
Háborgó tengerére
Taszítnak.

És duzzadó habok,
Ellenkező szelek,
Forgatják életünk
Keskeny hajóját ;
Fel-felröpítve
Hullámtetőkön
A fellegig mereng,
S alá sodorva
Halálos örvény
Tátong alatta.

S kinos zavarban
Ott küzd az ember
A vészözönnek
Gátlan dühével,
S dagadt kebellel
Partnak törekszik,
Mely biztatón leng
A távol elnyuló
Reményköd árjain :
Ott szebb élet derűl,
S a csendes nyugalom
Forrása csörgedez.
De nem talál nyomot
Esdett fokszirtjain ;
Fáradtan visszadől
Zajló habok közé

S a lankadt szomjuzó
Egy tiszta cseppet
Se' nyerhet.

Kígyók övedzik át
Baráti kéz helyett,
S fájló botlásait
Kacagják ördögűl ;
A váltó nap leszáll,
Kétségek ostroma
Körüldöbörgi,
S kiélve jobb hitét
A jó- s igazhoz,
Fagylalt melyére
Rohannak.

Meredve néz
A holt világra,
Sülyedte árnyai
Kísérve rezgetik.
Gyászszín borítja
Zordon vidékeit ;
Csak egy villámsugár
Dereng le néha
Bús éjjelébe,
S reménye sírjait,
A véghetetlen ürt,
Mutatja könnyes
Szemének.

*

Ím a környék derül,
S arany felhői közt
Terjengő szárnyakon
Egy istenné közelg!
Int, s fénye számtalan
Alakban úszik
Kies virányokon.
Varázs tündökletin
Az ég harmatja reng,
S szelíd fuvalma
Serkentő bájt lehell ;
Édenné változik
A dísztelen vadon ;
Lágy szellők nyájasan
Suttognak a mezőn,
S hímes virágok
Nyílt kelyheikből
Édesded álmokat
Lihegzenek.
A természet virít,
És sírokon keresztűl
Örök tavasz mosolyg.

Az ember istenűlve
Az égre feltekint ;
S éltét, a zsengedőt,
Az ifjut, a virágzót,
Mint hölgyét, olvadó
Melyére vonva,
A halhatatlanok
Sorsában osztozik.
Nem járatlan tovább
Ösvénye titkain,
S teremtő lángjait
Öröklét hirdeti.

A por nem lelkesül,
Ha égi szellemek
Nem oldják láncait ;
Alant hever s letűn
A Phantasia,
Az ész hív kedvese,
Bátran kivívja
Mély tömlöcéből,
S a látkörön túl
Fenten lebegteti
Világokat
Körülsugárzó
Bájos szövétnekét.

HONVÁGY.

Sötét olajfák illatos hüsében
Ül a bús vándor, könny ragyog szemében,
S mélyen sóhajtva vissza-visszanéz!
Kedves hazája tűn fel képzetében,
Hajlékát véli a távol ködében,
S öröm-reszketve nyúl felé a kéz.

Az esti szellő honnyelvét sugalja,
Szeretti nyájas üdvezlésit hallja
A szép csalódás szellemajkain ;
Újúlva kél a multnak égi kéje,
S vidám alakként lengedez feléje
A boldog sejtés fellegszárnyain.

Szülőföldéig terjed láthatára,
S békén mosolygva csendes alkonyára,
Édes felejtés karján ringadoz ;
S mint egykor ősi háza szűk körében,
Első vágyási lobbanó hevében
Könnyűlt kebellel ífjan álmadoz.

De ah! sietve tündérképe illan,
Midőn a déli nap halmára villan
S dicső felséggel a nagy térre száll ;
Fennérzi most, mily messze szép hazája!
S bár itt szelídebb ég lehel reája,
A sínlő szív nyugpontra nem talál.

Örök tavasz bár zöldell itt körűle ;
Ott a természet téli gyászra dűle,
S hegy-völgyet zord fagy, zúz, köd, hó tetéz ;
De ott szabad! s a gazdag lét öléből,
A földi szépnek büszke lakhelyéből
Vadon berkére vissza-visszanéz!

Megy a bús vándor sorsa végzetében ;
De él hazája bánatos melyében,
S andalgva meg-megáll minden fokon ;
Keservit tördelt hangokon kiönti,
Keletről térő felhőket köszönti
S elszenderül moh-lepte sírokon.

Borongva járdal kérkedő vidékin,
A régi nagy kor roppant omladékin,
Hol minden honni hőst előidéz :
Kik tettikért bár nem nyertek magas bért,
Bér nélkül tudtak halni a hazáért :
Azon dicsőkre vissza-visszanéz.

Az élet telje bár gyönyörre inti,
S biztatva útját friss rózsákkal hinti,
Kényén röpítve ösztönárjait :
De túllebegve hont esdő reménye,
A külföld minden bájos tüneménye
Nem oltja lelke csendes vágyait.

Szakaszt is néha kellemes virágot :
Csak félig érez minden boldogságot,
Nyiltában hervad minden élemény ;
Szelíd hűségért lángol indulatja :
Mi itt magát lágy készséggel mutatja,
Muló hab, színlett kegy, csalóka fény.

S tovább-tovább megy, míg a célhoz ére,
Hol mindaz, mit hajdan fellengve kére,
Édes valóra létesülni kész ;
Bár szerencse nyílt ölébe zárja,
S körültündökli a hír csillagárja,
Míg szíve ver, csak vissza-visszanéz.

SZEM HATALMA.

Midőn bájos szemed reám tekint,
Egész létem gyönyörben olvadoz;
S bár rettegek, ha más szerelmet int,
S tömjént hódolva kellemeidre hint:
Midőn bájos szemed reám tekint,
Szivem biztos reményre lobbadoz,
S ég föld ezer kéjben ringat megint:
Így boldog én! nem érzek semmi kínt,
Midőn bájos szemed reám tekint,
S egész létem gyönyörben olvadoz.

A SZEGÉNY UTAS.

(Majláth János után németből.)

Leszáll az éj. — Szegény gyalog
Vándor telt szívvel andalog;
Ballag s néz, hol lesz nyughelye
De nyílt ajtóra nem lele.

«Ha szállást senki más nem ad,
Atyám örökje felfogad;
Hajléka nagy s kiterjedett,
Lakója sok ki szenvedett.

Ha nézed ősi házamat,
Szivedre csendes bája hat.
Türöd, ha sorsod balja sért,
S nem érzed tűzforrtán a vért.

Kegy jobbja rá sátort vona,
Melyet vihar nem bont soha;
Kék csillogó boltszőnyege,
Láttán enyész búd fellege.

Egy kis szobája oh be szép!
Boldog, ki hűs enyhébe lép!
Szűk ez, szelíd nyugalma is,
Minden bú, gond ellen paizs.

Csendét nem dúlja semmi nesz,
Bár künn özönvész dörgedez;
Fedi hó- vagy virágpalást,
S mindennek nyujt vigasztalást.

Csókolja napfény s csillagok;
Felé örömmel ballagok.
Sír e kies hajlék neve:
Atyám! hívó szavad jön-e?

A vándor ily érzés között
Aranyálomba költözött,
S midőn a nap felvirradott,
Szegény! holtan találtatott.

VISEGRÁD.

Bús döledék! mily csendesen állsz ködlepte tetődön
  Nézve komordan alá a Duna habja közé!
Lakja királyinknak, Visegrád! hajdanti virágod
  Porba omolt, s élted nemzeti gyászba vegyűlt.
Barna falad roppant vázként mered a levegőnek,
  Mintha kivágyna korunk mostoha terhe alól.
Hasztalan! elhúnytál; az enyészet vas keze rajtad
  Vad diadalmi jelűl hamvadon edzi dühét.
Küzdél bár, de magas díszeidnek hullani kelle,
  Míg pártoltfiaid oszlopa, sírja levél.
A múlt századokat látom feltűnni körűled,
  S lengve vonúlni az est sűrü homálya felé:
S mint a hon-vesztett lángképzeti visszaröpülnek,
  Lelkem is úgy felleng a kegyes árnyak után.
Tornyaidat látom büszkén csillogni az éghez,
  S játszi habok tükrén képedet úszni alant:
Épületid sorait látom — — —

EPIGRAMMÁK.

1.

Zúg, morog a zivatar, zajog a zord éjszaki szélvész
Néz a lyányka, remeg s félve karomba omol.
Vívjatok, égi tüzek! nem retteg tőletek a hív,
Sőt vadon árjaitok partra segítik utóbb!
Így szólék ; azalatt kiderűl, a lyányka elillan
Fény lepi a berket, szívemet éji vihar.

2.

Mily szép s tiszta öröm nyájas szemeidbe tekintnem,
Menny, föld, s enmagam is, bájgyűrüjökbe vegyűl;
Kéjökön életerőm gyöngéd hullámban özönlik,
Bennök halnia kész, általok élni buzog.

3.

Csendes unalmat szül mindennek többszöri nézte :
Untalan, édes alak! téged imádni öröm.

4.

Többé nem szeretek ; minek a sok néma vesződés?
Mit tegyek? a kegyes int : élni szeretni csak egy.

5.

Nem szólál : s bájos szemeidnek rabja levék már ;
Szólál : hív rabod én s rab magad istenülénk.

6.

Tudni kívánod : mért epigrammám tárgya szerelmes?
Hát maga a szerelem mért epigrammi tünet?

7.

Öszvezavart hangok, nap, hold, láng, fergeteg, ég-föld,
Bú, panasz és új szók a költőt nem teszik ám még ;
Benned hogyha nem él a nagy s szép érzete, hagyj fel,
Sasnak szárnyaival, ha erőd nincs, szinte alant jársz.

VIGASZTALÓ DAL.

(Impromtu.)

«Mindent fontolva tégy,
Kevésből sokat végy» :
A bölcsek ezt hirdetik.
De ha mind e mellett
Szándékod füstté lett,
Még több, ügyed nevetik :
Mit téssz, boldogtalan?
Zokogni untalan
Az erőshöz nem illik.
Az ember egyszer él,
Ki tudja mit cserél,
Ha szűk hantja megnyilik?
Itt a pohár! itt a bor!
Vígasztal ez mindenkor,
Ez megvívja sorsodat :
Igyál s felejtsd gondodat.

«A szerelem vad tűz,
Súlyos igára fűz» :
Ősz tudósok így szólnak.
De ha mind e mellett
Szív s lélek rabbá lett
S egy kedvesnek hódolnak :
Mit téssz, reménytelen?
Ha széped kegytelen?
S szíved el nem fogadja?
Vagy ha szeret is bár,
De sors tőle elzár,
S messze földre ragadja?
Itt a pohár! itt a bor!
Vígasztal ez mindenkor,
Igyál s nyugtasd szívedet
S éltesd buzgón hívedet.

«Tanúlj gazdálkodni,
És fogsz gyarapodni» :

Így kérkedik a gazdag.
De ha mind e mellett
Erszényed üres lett
S nem kél ki a vetett mag
Mit téssz, boldogtalan?
Fáradni hasztalan
Kínnal teljes mulatság.
Pénz a kor istene,
Ki törhet ellene?
Így volt, így lesz a világ.
Itt a pohár! itt a bor!
Vígasztal ez mindenkor,
Igyál s tágul kebeled!
Ezt kinccsel föl nem leled.

«Légy bátor, győzni fogsz,
S dicsőségben ragyogsz» :
Író s vitéz így kiált.
De ha mind e mellett
Koszorúd másé lett.
S édes Musád tovább szállt ;
Mit téssz? bús panaszlás,
Könny, kérelem nem más!
Ezt jobb lélek megveti ;
Mint félénk csatázót,
Gondolat-vadászót
Minden szél eltemeti.
Itt a pohár! itt a bor!
Vígasztal ez mindenkor,
Igyál, míg tüze meghat,
S lesz bátorság s gondolat.

A SZELLŐHÖZ.

Ott a kéklő hegy tövében
Egy ér csörgve folydogál,
S partja füzes ernyejében
A hív csendes lakja áll.

Lengj e tájra, gyönge szellő!
Bús magányban ott küzdell ő :
Boldogabb te! fölleled :
Szállhatnék bár én veled!

Szállanék! de bájkörétűl
Tiltva, lép a sors elém,
Láthatárom elsötétűl,
Végső búcsut int felém.
Lengj te hozzá, gyönge szellő!
Őt helyettem üdvezellő!
Mondd : nem húnyt el érzetem,
Bár elválni kénytetem.

És ha keble mély titokban
Könnyel-áztan ömledez,
S visszavágyó lángzatokban
Multja szépin tévedez ;
Lengj körűle, boldog szellő!
S édes bún ha így éldell ő :
Gyengén súgva nevemet
Szentesítsd emlékemet.

S amidőn hűs alkonyában
Zeng az árva fülmile,
S lelke néma lágyultában
Ön szerelmit festi le ;
Őt legyingesd, boldog szellő!
Rózsaillatot lehellő!
S lengve szívhullámain,
Tűntess fel szép álmain.

És ha lassun e tűz árja
Elhervasztja létemet,
S egy hideg kéz majd bezárja
Érte lángzó szememet ;
Lengj te hozzá, esti szellő!
Sírfüvek között nyögellő!
Fogd fel vég fohászomat
S vidd melléje poromat.

TÜNŐ ÉLETKOR.

Hová tünél, éltem víg hajnala?
Derűlted annyi szép- s dicsőt igére
Míg rózsafénnyel a boldog körére
Mosolygva egy édent hímzél vala.

De lassudan bájfényed elhala ;
Pályám mindég sötétb magányra tére,
S a küzdő sokba telt, de könnyü bére
Emléked csak s e lant komoly dala.

Ha távozál, taníts felejteni!
Kidúlva e kebel hajdanti kéje ;
Remény-sugalva mit ragyogsz feléje?

Az ifju kornak nyájas isteni
Bucsúzva néznek a szív lángzatára,
Ha már a létnek alkonyul határa.

VÉGPART.

A szenvedő néz messze part felé ;
Néz : hol derűlne sülyedő világa?
Hol enyhül a seb, melyet sorsa vága?
Mi érező szívét kínnal telé.

Oh hányszor véli már, hogy föllelé!
De a reményfok, melyre bízva hága,
Homokhant, szétomol, s várt boldogsága
El-eltüntén kétség szakad belé.

S mit fenn a fénytetőn nem nyerhete,
Alant megadja egy kis part homálya,
S vég csendre száll a vész-környezte pálya.

A fülmilének esti zengzete
Gyöngén reszket le a mély szúnnyadóra,
De ő nem ébred semmi földi szóra.

MOHÁCS.

Hősvértől pirosúlt gyásztér, sóhajtva köszöntlek,
  Nemzeti nagylétünk nagy temetője, Mohács!
Hollószárnyaival lebegett a zordon Enyészet,
  S pusztító erejét rád viharozta dühe,
S vak diadalma jelét robogó villámival itten
  Honni vitéz seregink holttetemikre süté.
Tomori! büszke vezér! mért hagytad el érseki széked ;
  Nem halt volna hazánk dísze, virága veled.
Harc tüze lángítá bizton viadalra kikelted',
  S érted mennyi dicsők estenek áldozatúl!
Szűk vala egy ország! be kicsiny most néma lakásod!
  Tárogatód megszűnt, rozsda emészti vasad.
Nyúgodj! rajtad űzé dölyfét a csalfa szerencse ;
  A békítő sír enyhe takarja porod.
Hány fiatal szívet, tele sok szép földi reménnyel
  Sujta le kegytelen itt a riadó csatavész!
Élte kies tavaszán kora sírt hány ifju talála,
  Kit nem rég az öröm lágy öle ringata még!
Dísztelen itt fekszik, deli termete összerutítva
  Száguldó paripák vasszegű körmök alatt.
Szöghaja fürteivel nem játszik kedvese többé,
  Vér- s tapadó portól elmerevedtek azok.
Hasztalan áll az uton váró hive friss koszorúval,
  Nem jön-e bajnoka még, félve reménylve vigyáz :
Hogyha levél zördűl, őt sejteti véle szerelme,
  Néz, piheg, arca tüzel s keble feszűlve haboz.
Ah! de hiába tekint a távol lenge ködébe :
  Elmarad a kedvelt, s érzete búnak ered.
Végre megérti Mohács veszedelmét; gyönge virágként
  Hervad el a szép szűz néma keserve között.
Sírja felett enyeleg suttogva az alkonyi szellő
  S a hűség csendes angyala őrzi porát.
Mennyi nemes bajnok, méltó sok századot élni,
  Fénytelen itt szunyad s kő se' mutatja helyét!
Ősi szabadságért harcolt bár férfikarokkal,
  Rendzavaró hévvel vérbe füresztve vasát,

Ámde hol olyan erős, kit meg nem dönt sok ezer kar?
Testhalmok közepett küzd, noha élte szakad.
Sínli szokott terhét tűzménje, nyikogva kapar, vág,
Rugdal, rázza fejét, hosszu sörénye lobog:
Elszágúld, hazatér, s így hírli vitéz ura húnytát,
Kit repedő szívvel hölgye zokogva sirat;
Míg sürü könnye apad, s ő is hű férje után hal,
S a kiürült háznak csak döledéke marad.
A tölgy, mely zivatar közt annyiszor álla kevélyen,
Dőltében viruló ágait így temeti.
Hány bajnok hala így, de csak a boldog leli bérét:
A meggyőzöttnek csillaga véle tünik.
Így hamvadtak el ők alacsony mohlepte gödörben,
S a feledékenység éje borítja nevök'.
Hantra dűl a pásztor s fütyörészve legelteti nyáját;
És nem tudja, kinek hőspora nyugszik alatt;
Titkon mégis eped, szomorú dalt zengedez ajka:
A hősárnyékok csendesen ihletik őt.
A csatasíkon mély borulattal ballag az útas,
Elgondolva, minő kétes az emberi sors;
Néz és elkomorúl s lesütött szemmel halad ismét:
Felpattant sebeit belseje érzi maga.
Ott, hol az esti sugár gőzfátyolt úsztat az éren,
Mintha fedezgetné, hogy ne tekintse szemünk:
Ott vergőde Lajos, rettentő sorsu királyunk,
Sülyedező lova érc hímzetű terhe alatt.
Hasztalanúl terjeszti kezét; nincs, nincs ki segítse!
Bajnoki elhulltak, nincs ki feloldja szegényt!
Tátogat a mélység, aranyos páncélja fakó lesz,
S összezúzott testét hab fedi s barna iszap.
Ekként halni kinos! s kegyalak: neked életed így tűnt
Veszteden a magyar ég napja sokára leszállt.
Ifju valál, örvényt nem sejtvén szörnyen adózál;
Szendergő porodat béke lebegje körűl!
Hajh! s ezt visszavonás okozá mind s durva irígysé
Egységünk történ törve, hanyatla erőnk.
A sorvasztó lánc így készüle árva hazánkra;
Nem! nem az ellenség, önfia vágta sebét.

Gyászemlékű vidék! mi sok inség kútfeje lettél :
  Párolgó mezeid bánatos oszlopa ez.
Naggyá lett Szolimán gőgét Buda ormai nyögték,
  S kénye vadon dúltán annyi viszályra jutánk.
Hány szűz fonnyada el zsarlónk buja karjain ekkor,
  S a Duna szőke vizén hány rabok úsztak alá!
Birtok nem vala már, idegen lett a magyar otthon;
  Félhold kérkede szét városi tornyairól —
El! ti komoly képek! ti sötétség rajzati, félre!
  Új nap fényle reánk annyi veszélyek után,
Él magyar, áll Buda még! a mult csak példa legyen most,
  S égve honért bizton nézzen előre szemünk.
És te virúlj, gyásztér! a béke malasztos ölében,
  Nemzeti nagylétünk hajdani sírja, Mohács!

OLASZORSZÁGBAN.

Itt a langyos ég virányin
Édes illat tévedez,
S a múlt nagy kor omladékin
Hőskívánat ébredez.

A természet bájos képe
Andalító kéjivel
Felmosolyg a déli naphoz
Mindig ifju zöldjivel.

Ah de bármi szép az élet,
A hazátlan árva szív
Kelyhiből a nyílt örömnek
Bút csak és keservet szív.

A napkölti ég alatt, hol
Fellegig nyúl a havas,
Hol sötét erdők hegyette
Száll s mereng a büszke sas ;

Ott, hol harcfi a nemes mind,
Ég a szent szabadságért,
S létét kötve birtokához,
Megvet minden szolgabért :

Ott hazám, hol egykor Árpád
Érc karral csatára kelt,
S élve halva nemzetének
Messze fénylő trónt emelt.

Ott hazám, hol a Tiszának
Lejtnek könnyű habjai :
Arra kelnek, arra szállnak
Lelkem néma vágyai.

RÓZA DALA.

Hajnali kellemű fény
Hinti mosolygva sugarát,
Melyre az ifjú remény
Rakja le fellegi várát ;
S édes irányra feszűlten
Nézi magas remekét ;
Érzete istenesűlten
Fölleli biztos egét.

Így örömáldozaton
Myrtusi lenge hűsében
Kél az erő szabadon
Tettre hevűlt kebelében ;
Képzete lángözönéből
Egy alak ömlik elé,
S elrepes élte szükéből
Álma világa felé.

A CSAPODÁR.

A tavasz bájkellemében
A szép rózsa mint virúl!
Harmat reszket nyílt ölében,
S attól édesb lángra gyúl;
S bármi szíven ringadoz,
Kéj-lehelve illatoz.

Boldog a jelent kedvellő!
Én malasztit érezem;
S rám melegre a hüs szellő
Honnan jő? nem kérdezem;
Kétszer él a csapodár,
Míg a hív tövisen jár.

HŰSÉG.

Bár a sors tőled messzezára,
Míg e szív ver, csak érted ég.
Édes szerelmed bájsugára
Általhat éltem alkonyára,
S bár a sors tőled messzezára,
Szent kéjre int emléke még;
S ha ébredsz lantom hangzatára,
Egy könny legyen hüségem ára,
Hogy bár a sors oly messzezára,
E szív mégis csak érted ég.

ÓHAJTÁS.

Volna szárnyam! elrepülnék
Egy kies vidék felé,
S ott pihennék, hol madárhang
Éled s a víg csermelyé,

Míg a hívnek gyönge karja
Édes lángra költene,
És az álmak szép honából
Szebb valóra intene.

Ott a berki alkonyatban
Csak mi ketten kedvesen,
Tudva : senki el nem árúl
S nem lappang irígy lesen ;
Andalogva hű szerelmünk
Szent malasztit érzenők
S hosszu verseny áldozatban
Bájkelyhét ürítenők.

Lepje bár fagy a vidéket,
Nem sóhajtom a tavaszt ;
Egy varázslat, bár havaz künn,
Visszahívni nékem azt :
A derűlt ég tiszta képe
Hívem kék szemében él,
S nyájas arcin olvadozva
Liliommal rózsa kél.

Zsenge szálit a pagonynak
Látom karcsú termetén,
S a virágok illatárját
Bészivom lehelletén.
Könnye harmat, mely vidítva
Titkos búmon ringadoz ;
Lelke napfény, s tőle minden
Életkéjre lobbadoz.

Ott vidám kedv és szerencse
Tűn fel minden kényivel ;
Ott az élet ífjan aggúl
S szép álomként lebben el.
Édes emlék! drága képek!
Bájitok ha átfutom,
Mily örömmel elröpülnék!
Merre? — azt csak én tudom.

ERZSÉBET.

Gyászravatal készül, a nép gyűl, tompa harangszó
  Zúg, s keseregve hazánk bércei visszanyögik.
Megholt Endre király! vele Árpád törzsöke dőlt ki,
  Melynek négy század látta, csodálta diszét;
Mely rab-utált szívvel hinté törvényi malasztit,
  A szabados népnek nagyra emelve hirét;
És ellenhadakat tapadó fejedelmi erőben
  Büszke hatalma jelét messze időkre füzé.
Elhúnyt a hősvér! de miként a bús döledék közt
  Néha tenyész egy bájillatozásu virág;
S nyitva szerény kelyhét az örömlét harmatit issza,
  Míg a fergeteg őt kegytelen összetöri:
Így maradott egyedűl Erzsébet, puszta tetőjén,
  Pártos lelkü felek durva csapatja között,
S atyjának vesztén siratá a nemzet ügyét is,
  Mely önnön fiain edzi dühödve vasát.
Így leve tömlöccé eldődei fénypalotája:
  Ő maga árva, szegény: párthive nincsen azért.
Ótalmára hevűlt idegen bár; ah de magyar nem,
  Nem kele, nem buzgott védeni szent igazát.
S elhidegülve hagyá nagy hőse szelíd unokáját
  Válni örökjétől, mely nem örökje tovább.
«Hunnia, légy boldog! s bár nincs maradásom öledben,
  Míg piheg e szív, csak — csak teutánad eped.
Hív leszek én hozzád, ha te bár elhagyva feledtél:
  Csak te lehess boldog, szép haza! szenvedek én.»
Ezt rebegé a szűz, nemzője porára borúlva,
  Nagy koronázottink hajdani békehelyén;
És ott, hol komoran barnultak az ősi koporsók,
  Honjától ott vőn szív-szakadozva búcsút.
Érzi, miként hasad el bús élete minden örömtől
  S könnyén népének lassu halála remeg.
Elvált! s kit nem rég ezerek tömjéne magasztalt,
  Most távol rejtek néma homálya fedi.
A vigadók zajait s a kény szabad ömledezésit
  Most halavány színnel váltja monostori csend.

Rettentő csere! mily türelem múlhatja fel e súlyt,
  Mely a vétlen szűz lágy kebelére rohant!
Távol kedvesitől, részvétlenül, élve temetten:
  Léte kies tavaszát zárja halotti magány.
Síkra kiszállani már nem látja vitézei rendét,
  Harsány tárogatók nyers riadalmi között,
S bajnoki játékban diadalra hevűlve szemétől,
  Csengni acélon acélt, vívni erővel erőt.
Nem, nem a délceg inú paripák nyílröptü szökésit
  Párducos ifjaknak verseny iramtok alatt:
Nem, soha nem többé! mindennek vége szakadt már,
  A gyönyörű létnek kelleme, szépe, oda!
A győztes seregek dalait most váltja karének,
  Mely remegő ajkin hosszú fohászba vegyűl;
Vagy komor árnyékként lépdelve sötét teremében,
  Gyúladozó vérrel küzdve emészti magát.
Nem mosolyog neki a viszonérzés égi sugára,
  Mely lágy vonzattal hű szerelemre hevít;
S hintve reánk a lét bájlóbb tartalmu világát,
  Minden földi öröm kéjözönébe merít.
A gyöngéd anyanév, deli férjnek tiszta szerelme,
  És rokonúlt lélek őt nem enyelgi körül.
Sejti malasztit bár, de lemondás átka felette
  S álma derűltében képe alélva letűn.
Így hervad szomorún örökös gyászkörbe szorúlva,
  Így a forró szív a hideg élet alatt.
Mindenek elhagyták: egyedűl fájdalma maradt hív,
  Nyujtva töviskoszorút bíbora éke helyett.
Vér gőzölg azalatt Magyarország térein: a vak
  Pártosság szabadon gyüjti halálra tüzét;
Míg Rozgony mezején Károlynak fegyvere győzvén
  Méreg-, tőr- s cseleken nyert urasága megállt:
S míglen az új fénynek hódolt s örvendeze a nép —
  Messze vidéken szép csillaga éjbe borúlt.
Mint a nyári lebel sivatag közt, húnyt el ez élet;
  Vég jele áldás volt, vég rebegése: haza!
Így hala Erzsébet, nagy szerzőnk hív unokája;
  És hidegült hamvát nem fedi honni virág.
Nyugodj, áldott szív! emlékedet élteti a könny,
  Melyet drága hazánk egykori képe fakaszt.

PIPADAL.

Gyűlöljön bár sok finnyás orr,
Édes pipám! tégedet,
Hű vitézed én mindenkor
Pártul fogom ügyedet.
Te vagy éltem kísérője,
Egészségem hévmérője,
S játszi bodor füstöddel
Búmat vígan űzöd el.

Ha látom a porlelkeket
Ezer kínnal mozogni,
S büszkén rázva bilincseket
Üres fényben ragyogni;
Reád gyujtok s azt gondolom
Szánandó, kit ily átok nyom!
Lepje bár arany, ezüst,
Léte mégis hiú füst.

Hány bajlódik szerelmével,
Néz, szalad, int, áldozik,
Hevűl, fázik, nyugtot nem lel,
Hold felé sohajtozik.
Én rád gyujtok, s azt gondolom:
Szánandó, kit ön szive nyom,
Mert a szép szó s leánykegy
Vajmi hamar füstbe megy.

Ha valaki tág tüdővel
Magát hírbe kürtöli,
Fényleni vágy nagy erővel
S más érdemit elöli;
Én rád gyujtok s azt gondolom:
Itt legtöbbet az idő nyom,
S koszorúdat neveddel
Füst gyanánt oszlatja el.

Ha egy úrfi, pézsmán hízott
Felfürtözött üres kép,
Szűk elméjű, de elbízott,
Nagy gőgösen hozzám lép:
Magát, javát fitogtatja,
Drága időm elragadja:
Fegyver leszen pipámból,
Kifüstölöm szobámból.

De ha jő egy lelkes magyar,
Szívcserére kész velem,
Szembe nem méz, hátul nem mar,
Nyíltan leli kebelem;
Sokat ugyan nem adhatok,
Legfelebb egy dalt mondhatok:
De felcsapván jobbjával,
Megkinálom pipával.

Némely szépek, idegenhez
Máskép nem idegenek,
Csak a szegény pipafüsthez
Oly igen kegyetlenek:
Pedig mennyi gazt táplálunk!
Én úgy vélem: dohány nálunk,
Bárki mit állítana,
A legjobb indigena.

ALKONYI DAL.

Im, kedvesem édes! kék hegyen túl
A nap remegő sugára leszáll,
És tiszta gyepágyon lágy pihenésre
Oly biztosan int a berki homály.

Ott gyenge fuvalmak játszva susognak,
S hű párja körül a fülmile zeng,
És illatözönben zöld koszorúkkal.
A boldog aranykor képe dereng.

Ott messze irigylő vizsga szemektől
A földi szokás rabféke szakad:
Csak a szerelemnek égi hatalma
Vesz kényeket és új kénybe ragad.

S mint parti virággal víg ölelésben
A feldagadó habba vegyűl,
Úgy kéjledez éltünk egybe ömölve,
Míg a gyönyörűség mélyibe dűl.

S mint a füzes ingó lombjain által
A holdnak ezüst világa ragyog:
A teljesülés szép álma felettünk
Még bájos alakban lengeni fog.

Jer, kedvesem édes! a tavasz illan,
S a fülmile nyájas zengzete mul,
Majd éji lehelltén a komorősznek
A csermelye fagy, a rózsa lehull.

Míg bátor erőben kérkedik a lét,
És a liget ernyős rejteket ad,
Most éljük az éltet, hervad is az bár,
A múltnak azért emléke marad.

Nézd a magas égnek csillagirását,
Mely érzeni és szeretni tanít!
O hadd szemeidben visszaragyogni,
Mit lelkem epedve s égve gyanít.

KEDVES TÁJAMHOZ.

Édes titkom hű tanúja,
Hívem rejtő szép vidék!
Mint hajós a part felé vágy,
Lelkem úgy utánad ég.

Ah de messze, messze tőled,
Zajlik árva életem,
S ködbe szálló nézteimben
Búra fordul érzetem.

Bár a fák itt is virúlnak,
S tiszta forrás csörgedez,
A madár zeng és azon nap
Fénysugára ömledez:
De komor csak és szinetlen,
Hévre nem gerjeszthető;
Ott, hol ő van, kél napom csak,
Éj borong, hol nincsen ő.

Szép vidék! mi boldogabb vagy!
Őt te bátran nézheted,
S rózsa közt hűs berkeidben
Tagjait pihenteted;
Míg kivánat s hosszu küzdés
A forró s hű szívbe vág,
Ott egy néma és lelketlen
Szikla lenni boldogság.

Búsan kérdem a felhőket:
Áll-e még a drága hely,
Hol szerelme bájos ajkin
Legelőször lebbent el?
Ah de zúgva megy felettem
S összedűl a fellegvár,
S vad dörgéssel vallja sorsom:
Boldog többé nem lész már!

CSALÓDÁS.

Lakja zárva kedvesemnek,
Szómra nem jő felelet:
Tán szabadba csalta őtet
A virágos kikelet;

Szép pihenni, álmodozni
A liget hűs árnyain:
Arra szállok, ott lesem meg
Titkos andalgásain.

S ím zöldjébül a bokornak
Reszkető tűz ég elém;
Ő az, ő az! lángszeméből
Hű szerelme int felém!
Kéjlobogva szállok arra —
Ah de játszi fénye múl,
Amidőn a nap sugára
Kék hegyek közé vonul.

Ének ébred bús panasszal,
Oly szelíd, oly szelleti!
Ő az, ő az! engem hívnak
Bájhatalmú zengzeti.
Szívdobogva szállok arra,
Ah de léptem zajlatán
Némul a dal, és felettem —
Elröpűl a csalogány.

Félig rejtve, illat-ajkkal
Rám mosolyg egy gyönge kép!
Ő az, ő az! nyájas arca
Mint pirúl, mi égi szép!
Őt ölelni szállok arra,
Ah, de vérzik hő kezem —
Rózsa volt és képzetimnek
Csak tüskéit érezem.

EGY SZÓ.

Lyányka édes! csak egy szóra
Nyisd meg illat-ajkidat,
S mint egy hang az üdvösségből,
Ifjuló szívemre hat.

Csak kis szó am'ért esengek,
Mégis oly nagy, oly dicső,
S szebb világba lobban által
Lelkem, a rég csüggedő.

Kérded mily szó? Nézd a rózsa
Hajnalcsókban mint pirúl;
Szűz vonzat- s örömnyiltában
Keble ily szent jelre gyúl.
Ibolyákon azt susogja
A nyáresti víg lebel,
Rengve fészkén bájcserében
A madár azt zengi el.

Csillagában a teremtő
Azt irá mint kegyjelét,
Hogy küzdési szép jutalmát
Sejtse ott az árva lét.
Lyányka édes! szép jutalmat
Adhatsz még te idelenn:
Mondd a hívség-lelte kis szót,
Érted égek, mondd: *igen!*

KÉSŐ BÚ.

Rejtsd előlem kéjre lobbant
Szép szemed sugárait!
Rejtsd előlem édes arcod
S lelked annyi bájait!
Ennyi kellem édenébe
Jobb nem is föllengeni,
Mint utána forró vággyal
S csillapítlan érezni.

Ah de késő! amit láttam
Olthatatlan bennem ég:
Eget lelni s el nem érni
Hosszú kínra már elég.

Mit használ az édes álom
A forró szív lángival!
Szebb valóra ha nem ébred —
A szegény szív kétszer hal.

MÁSODIK KÖNYV.

NÉPDALOK.

1.

Minap a kertben jártam
S egy szép rózsát találtam:
A szép rózsa könnyezett.
Kérdém: mi bút érezett?
Őt a hajnal rászedte,
Bimbóbul kifejtette:
Délben jöttek a lepkék,
De csak szagát keresték:
Végre az est ráakadt,
S attól csak könnye maradt.

Hej szép rózsa! szívedbe
Több csapodárt ne végy be!

2.

RÁKOSI SZÁNTÓ A TÖRÖK ALATT.

Miről apám nagy busan szólt,
Hogy itt hajdan szebb élet volt,
Érzi szívem s felsohajtok,
Amint Rákos térén szántok.

Hol Mátyás, az igazságos?
Te láttad őt, boldog Rákos!
Tán itt nyargalt hajdanában,
Hol én szántok mostanában.

Mondják, itten vitéz urak
Összegyűltek, tanakodtak ;
S ha csatára trombitáltak,
Mint a sasok víni szálltak.

Eltűntek ők ; Rákos, te állsz,
Meződön hány embert táplálsz,
Hej de magyart alig látok,
S nehéz szívvel tovább szántok.

Pest-Budárul sok nép kijár,
S alig érti nyelvünket már :
Hej! ma-holnap a magyar szó
Ritka, mint a fejér holló.

Hűs szél támad onnan felül,
Zúgó szárnyán sötét köd ül ;
Tán a por is e szép mezőn
Nemes szívek hamvábul jön.

Barna leány a falubul!
Hej ne igyál a Rákosbul!
Magyar csonton foly a vize,
Könnyektül sós annak íze.

Rákos! Rákos! hová lettél?
Szép hiredből de kiestél!
Fáj szivem, fáj, ha ezt látom,
S hazám földét sírva szántom.

3.

Husvét után két hete már,
A szép leány a kertbe jár.
Jöszte, Rózsám, jöszte

Hamar ki!
A bokorban lelsz te
Odaki.

Zöld a levél, hűs az árnyék,
Játszanak ott hív gerlicék.
Jöszte, Rózsám, arra
Szaporán!
Jobban megy a munka
Csók után.

«Tüske van ott, csalfa legény,
A sürübe nem megyek én.
Van szeretőm nekem
Odabe',
Ki majd elvesz engem
Pünkösdre.»

4.

Hej violám, szép violám,
Te csak nem is tekintesz rám,
Pedig ha rám tekintenél,
Kék szememben szívet lelnél.

Barna hajad simítsd hátra,
Hadd nézzek én szép arcádra,
Hadd nézzek rá utóljára,
Búm eltemet nem sokára.

Bár csak piros rózsa volnék,
Kebled felett elhervadnék;
De szíved nagy keménységén
Fejér rózsa lettem már én.

Hej ki ne menj a mezőre,
Sokat sírtam a zöld fűre,
Majd szememnek bús harmatja
Lábaidat megáztatja.

Isten hozzád, édes kincsem!
Tovább immár nem tűrhetem,
A faluban muzsikálnak,
Elmegyek én katonának.

5.

Nézd a hegyek pipáznak,
A kaszások megáznak;
Ha szeretőm megázik,
Nálam azért nem fázik,
Van nekem jó tűzhelyem:
Meleg tűzhely kebelem.

6.

A Tiszának kies partján
Járok én szép rózsám után.
Tisza! Tisza! mondd meg nekem:
Szép rózsámat hol keressem?

Tisza! habod azért vidám,
Mert tebenned fürdött rózsám,
M'óta rózsám vizedbe szállt,
Barna színed fejérré vált.

Hol szép rózsám? mondd meg Tisza!
Válj mézzé, ha vized issza;
Mondd meg hogyha értem sohajt,
Kebelemre visszaohajt.

Irígy Tisza, te csak nem szólsz,
Szigetek közt némán lefolysz:
Én is puszta sziget lettem,
Búmnak árja foly körültem.

7.

Vedd sarlódat, édes kincsem,
Aratni jer most énvelem,
Temelletted, édes rózsám,
Mindjárt jobban megy a munkám.

Danolj rózsám, a nótában
Mint szívünkben szerelem van.
Szép is a dal, ha szerelmes.
Bús legyen bár, mégis kedves.

Kösd be fejed a kendővel,
De szép orcád ne takard el,
Virágos kert az énnekem,
Örömimet onnan szedem.

Nagyon süt a nap dél felé,
Pihenj le a kereszt mellé,
Dűlj szűrömre, édes rózsám!
Enni majd hoz édes anyám.

Én addig a kútra megyek,
Hogy friss vízzel enyhítselek,
Ha csókot adsz érte, rózsám,
Hárommal megköszöni szám.

Aratgassunk aztán megint,
Míg az este álomra int:
Ád az isten így kenyeret,
Így veszlek el én tégedet.

8.

Messze fénylik a Balaton,
És engemet partjához von;
Immár tudom, miért fénylett,
Mert szép Rózsám bele nézett.

Hej szép Rózsám! tekints rám is!
Hadd derűljön bús szívem is:
Olyan az mint a Balaton,
Ha felette szélvész vagyon.

9.

Az én kincsem noha szegény,
Mégis szívbül szeretem én;

Sok legény van a faluban,
De mint Palim egy sincs olyan.

Édes anyám neheztel rám
Ha durrogat az én Rózsám,
Mikor házunk előtt korán
Kiballag szép nyája után.

Ne durrogass, jó galambom!
Félbe szakad édes álmom:
Jól esik bár, ha nézhetlek,
De álmomban megölellek.

Friss bokrétát kötöttem én,
Neked adom, barna legény!
Tűzd a hűsön kalapodra
S emlékezz meg galambodra.

Vedd elő kis furulyádat,
Fújd el rajta bús nótádat,
Tán a szellő erre kapja,
Hogy rám gondolsz, megsusogja.

S én a kertben ha gyomlálok,
Szép nótádra visszadallok,
Eldallom, hogy te léssz kincsem,
Míg utolsót ver a szívem.

10.

Legény. Hej csicsergő kis madár,
A szép leány csapodár.
Leány. Ha csapodár, jól teszi,
A legény úgy keresi.

Leány. Hej a rózsa tövises,
A szép legény negédes.
Legény. Ha negédes, jól teszi,
A leány úgy szereti.

Legény. Hej be csipős a csalány.
Kesereg a szép leány ;
Ha kesereg, jól teszi,
Amint főzte, úgy eszi.

Leány. Hej savanyú a kökény,
Házasodik a legény!
Ha azt teszi, jól teszi,
Majd utóbb megérezi.

11.

Szülőföldem szép határa!
Meglátlak-e valahára?
Ahol állok, ahol megyek,
Mindenkor csak feléd nézek.

Ha madár jön, tőle kérdem,
Virulsz-e még, szülőföldem!
Azt kérdezem a felhőktül,
Azt a suttogó szellőktül.

De azok nem vígasztalnak,
Bús szivemmel árván hagynak ;
Árván élek bús szivemmel,
Mint a fű, mely a sziklán kel.

Kisded hajlék, hol születtem,
Hej tőled be távol estem!
Távol estem, mint a levél,
Melyet elkap a forgószél.

12.

Szomszéd asszony udvarába
Két galamb szállt minapába' ;
Bár elmémet mint futtatom,
Melyik szebb? azt nem tudhatom.

Egyik fürge, mint a kis hal,
Arca piros, mint a hajnal,

Nem is csoda, két nap süti,
Bogár szemét ha felüti.

Nappal is éj látszik haján,
Rózsa virít kerek száján,
Ha ez csókra tüzesednék,
A méreg is mézesednék.

Mint a hattyú szép a másik
Mikor rózsák között játszik.
S mintha búzavirág kelne
A friss havon, olyan szeme.

Liliomból szőtt arcáján,
Gyöngybe foglalt édes száján
Szelíd öröm múlatozik,
Onnan más szivébe szökik.

Hej, csak ide röpülnének!
Be örűlnék a szőkének;
De a barnát is szeretném,
Szint oly kedvvel ölelgetném.

13.

Mély a Duna közepén,
Át nem mehet a legény,
A parton áll hiában,
Sohajtozik bújában.

Mért jöttem át a Dunán
Csalfa szerencse után?
Túl a Dunán is szegény,
Innen is az vagyok én.

Hej pedig túl a Dunán!
Vár engem a szép leány,
Ott áll és int hiában,
Siránkozik bújában.

Volna hajóm a Dunán!
Érte mennék szaporán.
Volnék hab! be örömest
Átölelném a kedvest.

De sem most, sem azután
Révet nem lel a Dunán;
Egymásé nem lehetnek,
Hej! azért hogy szegények.

14.

Túl az erdőn lakik rózsám,
De az álnok nem jön hozzám.
Búcsú óta nem láthattam,
Azóta nem is alhattam.

Nem alhattam szerelmemben,
Úgy befészkelt az szívemben,
Kitépném, de mint a madár
Kedves helyre csak visszajár.

Daru megjön és a gólya,
De nem az én kedvem soha;
Bús leszek én, míg az nem jön,
Ki ott lakik túl az erdőn.

Holnap reggel virradóra
Elmegyek én a halomra,
Onnan nézek a szép tájra,
Kincsem fehér hajlékára.

Hej! de ott csak füstöt látok,
S eltünik az, mint az álnok,
Mint az álnok, ki elhagyott
S öröm helyett könnyet adott.

15.

Rózsa! rózsa! mit csinálsz
Egyedül a kertben?
Ha szebb örömre találsz
Ne élj ott ridegben.
Az élet ha nem páros,
Téli virág nem szagos.

Harmat csillog kelyheden,
Ne sírj édes rózsám!
Ha bú fekszik élteden,
Átültetlek hozzám:
Kelyhed legyen ajkamé,
Gyökered a sziveme.

16.

Ha én tiszta patak volnék,
Galambom kertjében folynék,

Tán hattyúként nyári este
Friss vizemben megfürödne.

Ha én zöldellő fa volnék,
Galambom kertjében állnék,
Föltartanám a nap hevét,
Hogy ne süsse szelíd képét.

Ha illatos virág volnék,
Galambom kertjében nyílnék,
Tán víg kedvvel leszakasztna
S keble havával itatna.

Ha én gyönge szellő volnék,
Galambomra legyezgetnék,
S míg édesden álmadozva,
Ajkam ezer csókot lopna.

Ha én fülemüle volnék,
Galambom kertjébe szállnék,
Búmat talán meghallgatná
S szívért szívét odaadná.

17.

Aki szeretőjét
Igazán szereti,
Legyen bármi sötét,
Mégis felkeresi.

Sötét van az erdőn,
Ha bucsuzik a nap,
Kincsem mégis eljön,
Ha édes csókot kap.

Nincs virág a mezőn
A nagy téli fagyban,
De ha kincsem eljön,
Akkor melegem van.

A konyha füstölög:
Fergeteg lesz talán;
Galambom könyörög:
Ne nézzek más után.

Nem nézek én másra,
Habár szeretne is,
Csak szép galambomra —
Elég baj az egy is.

18.

Hej ti fényes csillagok,
Volnék ott, hol ti vagytok!
Nem néznék én a vízbe,
Hanem rózsám szemébe.

Hej ti fényes csillagok,
Onnan ti messze láttok,
Hol van Rózsám, merre jár,
Karjaimba jön-e már?

Hej ti fényes csillagok!
Ha jön, csak ragyogjatok:
Ha máshoz megy, húnyjatok el,
A hamis hadd bóduljon el.

19.

A bimbóbul virág lesz,
Kincsem mondta, hogy elvesz,
Hogy piros kendő lován,
Értem jön szüret után.

De vége a szüretnek,
Leánytársim nevetnek;
Volt hegyke szép szeretőm,
Hej de még sincs fejkötőm.

Az ágon szarka csörög,
Az ablakhoz röpülök,
Kinézek az utcára,
Nem jön-e valahára?

De csak halad az idő,
Elmarad a szerető.
Ó leányok! higyjétek,
Hamisak a legények.

20.

Most jer hozzám
Édes Rózsám
Nincsen itthon
Néném asszony,
Darálni van
A faluban ;
Mert ha itt lel,
Agyon perel,
Dörög, morog,
Ireg, forog,
Nyelve pereg
Mint a kerek,
Pitteg, pattog,
Csitteg, csattog,
Szót nem enged,
Míg elreked.
Most jer kedves,
Senki nem les ;
Adok csókot,
Akár hatot,
Aztán tágulj,
S el ne árulj ;
De elvégy ám,
Édes rózsám!

21.

Én is voltam szegény legény
Amíg nem szerettem,
De azóta gazdag vagyok,
M'óta rabbá lettem.

Ha pénzem nincs, rátekintek
S mindjárt kincset látok ;
Ha megölel, bú, baj, gondok!
Nevetek reátok.

Szépen zeng a kis pacsirta
Ha tavasz kifejlett,
Szebben danol édes Rózsám
Pergő rokka mellett.

Arca milyen, keble milyen —
De azt meg nem mondom,
Mert többen is megszeretnék,
Lenne akkor gondom!

22.

A Dunában sok a víz,
Jaj! ki a leánynak hisz!

Mint a víz a Dunábul,
Nem fogy az ki bujábul.

23.

Gyöngyvirág és líliomszál!
Szép szeretőm mellettem áll;
Mint a téjben uszó rózsa,
Olyan az ő nyájas arca.

Hollószárnyak szemöldöki,
És alúlok tűz ragyog ki,
Tűz ragyog, mely noha éget,
Lángja után von engemet.

Gömbölyű kis piros sajka
Mézforráson az ő ajka,
Gyönggyel rakva szagos öble,
S fülmile szól ki belőle.

Tajtékhalom az ő keble,
Rubintbimbó áll felette,
És alatta az a nagy kincs,
Milyen több e világon nincs.

Mint reggel a játszi lepke
Szép galambom olyan fürge,
Két ujjammal átfoghatom,
Ha víg táncban megforgatom.

Szeretem is én a Rózsát,
S ha úgy rám néz és csókot ád,
Tudja Isten mit nem érzek,
Szívem ugrál s alig élek.

24.

Vígan foly a csermelye,
Hej Rózsám, ne nézz bele!
Mert ha bele tekintesz,
Vidám kedved oda lesz:

Majd úgy jár mint én szegény,
Zokogva foly ligetén;
Zokogva foly éltem is,
Reggel, délben, este is.

A Bakonyban sok a fa,
Több könnyeket sírtam ma.
Azért olyan zöldek a fák,
Mert könnyeim áztatják:
De meghalok azért is —
Tudom akkor sírsz te is
De Rózsám, ha szeretnél,
Csakugyan jobban tennél.

25.

Legény szökött kertembe,
Ott szívét elvesztette,
A szívét én megleltem
S kendő alá rejtettem.

Jaj, be kínzott engemet,
Úgy furdalta keblemet!
Utóbb el is foglalta,
Saját szívem kitolta.

26.

Az én babám durcás leány,
A legénynek csak fittyet hány;
Be haragszik, ha azt mondom:
Addsza csókot szép galambom!

Igaz! sánta! de az hagyján!
Csak cipó ne volna lábán!
Még azt is eltűrném benne,
Csak fél szemre vak ne lenne.

Otthon ülő serény, dolgos,
Nappal nyugszik, este álmos.

Gombócot főz, mint az öklöm,
Ettem egyet, most is nyögöm.

Bárki mit mond, én elveszem,
Hív lesz hozzám, azt elhiszem ;
Nem féltem a katonáktul,
Sem magátul a haláltul.

27.

MOHÁCSI DAL.

Suhogva, mint az esti szél
Mély gödréből a vitéz kél,
S mint halvány köd holdvilágnál
Mohács terén tétova száll.

Néz a pásztor s keresztet hány,
Kiált a hív kuvasz után,
A tűz mellé keveredik,
S mult időrül töprenkedik.

«Hej itt egykor e gyep felett
Sötétpiros harmat esett ;
Fű, virág búsan lehajlott,
S magyar szívbül friss vért ivott.

Sok legény jött nyalka lovon
Győzni a vad büszke taron,
Lova eldűlt, maga fejér,
Néma, hideg, mint őszi dér.

De a mátka honn könnyezett,
Víg dal között kört nem lejtett,
Várja, de csak halálmadár
Hozza hírét, hogy nem él már.

Csele patak! iszapodban
Királyi nagy temető van,

Azért is oly sárga vized,
Oszlopod gőz, átkos neved.

Csontba akad s hortyog a ló,
Meg-megcsorbul kasza, sarló,
A leány fél, s bármi begyes,
Oltalmára legényt keres.

Ne félj, Rózsám! szebb idő jár,
Dunánk rabot nem hord immár,
S újra díszlik Mohács táján
Magyar legény, magyar leány.»

28.

Az ér mellett áll egy fa,
Szép Rózsám eljár oda:
Én is, ha zöld fa volnék,
A kedves helyen állnék.

Ágimat lehajtanám,
Hogy más ne lássa Rózsám,
Ha lepihen s hűtözik
Vagy az érben megfürdik.

Ne lássa szép alakját,
Aranyháló szög haját,
Villámló tűzszemeit,
Fejér galambtetemit.

Ne lássa! mert magamkint
Örömet nem lel megint:
Én is láttam s víg napom
Érte búban folytatom.

Kalapomon virága,
Melyre kis lába hága,
S a violát kebelén
Könnyekkel neveltem én.

29.

Fogy már a nap melege,
Kertünkben a cinege,
Csípős szél fúj a mezőn,
Farkas kullog az erdőn.

Hadd fújjon a csípős szél,
Galambom attól nem fél,
Reá veszi bundáját
S felkeresi Rózsáját.

S ha galambom betoppan,
Szívem oly nagyot dobban!
Pergő rokkám megakad,
S fonalam is elszakad.

S ha nyájasan mellém ül,
Mi nem néz ki szeméből!
Szép szemek, barna szemek,
Öröm nézni belétek.

És ha a mécs elalszik,
Ajkaimhoz lopódzik,
Megcsókol, én haragszom,
S a csókot — visszaadom.

30.

Messze tőled, édes kincsem,
Komor búban fogy életem;
Küldj messzirül vigasztalást,
Hogy te még most sem szeretsz mást.

Ha megvirrad napkeletrűl,
Emlékezem szép szemedrül,
Az is, napom míg boldog volt,
Oly szép tűzzel felém lángolt.

Bár itt is a nap melegít,
Mint szemed úgy még sem hevít,
Kívül égek, belül fázom,
Mert te messze vagy, galambom!

Mit nem adnék, mit nem tennék?
A villámra is felülnék,
Hogy csak egyszer láthatnálak
És szívemhez zárhatnálak.

De mit tegyek? nincsen mentség,
Tudja isten látlak-e még!
E gondolat csak könnyet ád,
Szép galambom, isten hozzád!

31.

Piros leány! barna leány!
Megkérlek én szüret után,
Van szekerem, két pej csikóm,
Azon viszlek, szép galambom.

Van kis házam és kertecském,
Buzát termő jó földecském,
De mind ennél tán többet ér
Szívem, mely csak éretted vér.

Csapj fel, Rózsám, s foglalóra
Süss egy csókot ajkaimra,
Meghálálom én ezerrel,
Csipkés szélű fejkötővel.

32.

Monddsza nekem, rózsám-adta,
Van-e kezed olyan,
Amely nem csak ölelni tud,
De jártas dologban?
«Van kezem, mely a ház körül
Tud munkát találni,
Jól tud varrni, sütni, főzni
S beteget táplálni.»

Monddsza nekem, kincsem-adta,
Van-e lábad olyan,
Amely nem csak sétálni tud,
De honn is talpon van?
«Van lábam, mely jó uton jár
S nem botlik oly könnyen.
A nappal kél, sürögve jár
Aháznak körében.»

Monddsza nekem, lelkem-adta,
Van-e szíved olyan,
Mely szeret? Ha van, elveszlek
Még ezen farsangban.
«Van szívem, mely híven szeret,
S ezt tartom fő jómnak:
De másért ég, nyalka legény!
Tiéd kosaram csak.»

33.

Sárga levél, sárga levél,
Bús utamra miért estél?
«Azért estem, mert nincs ágam,
Nincs ami tart, nincs világom.»

Hej nekem is az a sorsom,
Hideg a föld, fázva járom.
Van hazám, de nincsen benne
Egy kis hajlék, mely fölvenne.

Harmat, harmat, hol termettél?
Bús szememre miért estél?
«Azért estem a felhőbül,
Mert víg napom már nem derül.»

Rezgő harmat! te könnyé válsz,
Szememben jó forrást találsz.
Leszállt nekem is szép napom,
Szegény magyar! azt siratom.

Fülemile, te kis madár!
Szép dalod mért nem zenged már?
«Azért nem zengem dalomat,
Mert elvesztém hív páromat.»

Hej fülmile, te kis madár!
Elnémúlok én is immár.
Mért mondanám keservemet,
Ha nincs szív, mely ért engemet.

34.

Komám asszony leányának
A pártája elveszett,
S ezen bíró uraméknak
Szíve nagyon megesett.

«Mondd meg, babám, mi okozta
Néked ezt a szörnyű bajt?
Ha megkapom, kalodába
Záratom a gaz tolvajt.»

««Szőke Bandi az a tolvaj,
Ki e nagy kárt okozta:
Pártám hagyján! de nagyobb baj:
Szívemet is ellopta.

Ha kend okos, bíró uram,
Jobb kalodát tudok én:
Szőke Bandi legyen uram,
Majd fogságba' tartom én.»»

HARMADIK KÖNYV.

TAN ÉS GÚNYOR.

THEMISTOKLES.

Vissza bús melyembe, ti vérsóhajtások!
Egy lépés még — s marad hazámnak határa.
Hol eltörlettek a nemzeti szokások,
Nem füstölög már a szabadság oltára.

Oda minden erő a görög honába';
Akinek már nem forr szabadságért vére,
S önkényt bedőle a puhaság karjába:
Rablánc lesz jutalma, szolgaság a bére.

SZERELEM.

Félni, vágyni, leskelődni,
Múlton és jövőn tünődni
Míg a jelen elillant;
S ha szép álmod el is éred,
Hőn várt s vajmi könnyű béred
Nem más, csak egy kopott lant;
Egy kísértő ijesztő váz,
Szépen festett omladó ház:
Egy dörmögő agg tündér,
Ki bár csak ismertet áldoz
S kegyével is unalmat hoz,
Mégis mind új adót kér.
A szerelem e csalfa szer,
Előbb cirógat, aztán ver;
Amidőn táplál, emészt,
Mosolyogva eget ígér,
De ha meghűl egyszer a vér,
Késő bánatot tenyészt.

REJTETT SZÓ.

Hat betűből állok, házi eszköz vagyok,
S használtatva semmit egészben nem hagyok ;
Láthatsz kezében is sok mesterembernek,
Ámbár nem árthatok a keményebb szernek.
Első két betűmnek örül gazda és nyáj,
Általa vidám lesz a mező és táj ;
Nagy város utcáin élve nem nézheted,
De hervadtan annál drágábban fizeted.
Három első tagom hangos torku madár,
Rengő vetés közt a vadász utána jár ;
Fogva sötét házban akasztja falára,
Halva jóízűen teszi asztalára.
Végső négy tagom nem tesz soha egészet,
De a végső három annál többre vezet!
Ez ura mindennek, jót, szépet, dicsőt szül,
Csillagot mér s bátran világokat kerül.

A FŰZFA POETA GRATULÁL

őtet mellőzött egykori Maecénásának.

Köszöntő köszöntést kell ma készíteni,
Mert készet késő lesz a sajtostul venni,
Mely ez esztendőben görbén nyomtattatott,
S harminc évek óta a ponyván hányatott :
Hogy születésnapod azzal ünnepeljem
S vastag érdemedet oszlopra emeljem.
Abrincsra fogok ma egy koszorút fűzni,
S fonnyadt repkény közé borcsapokat tűzni.
Sánta Pegasusom hegyre akart vinni,
Vinne bár Neszmélyre, hol bort lehet inni,
Mert utálom Castal vízizű forrását,
Az hamar elcsapja az embernek h . . . t.
Bibas vinum, frater, in te nunc est ordó :
Csak legjobb forrás az óval teljes hordó.

Collégám Apolló! tégy ma hamar csodát
Hold szarvára akassz egy sivító dudát,
Hogy elfujjam rajta köszöntő vótámat,
S érdemed hirdetni feltáltsam a számat:

Adjon isten áldást, egészséget, — jajjal,
Szerencsés napokat teli — gonddal, bajjal;
Üres kamarádnak — még több ürességet,
Pincédnek jó — vizet, de borban szükséget,
Kemencédnek fűtőt, de sustorgó fát — nem,
Bundául szolgáljon — százszor lyukas selyem;
Egyéb ruhát a sors oly bőséggel adjon,
Hogy, ha kimész, otthon — semmi se maradjon.
Pénzed annyi légyen, mennyi — szőr talpadon,
Legmérgesebb ellened üljön az orrodon.
Ha nem lesz kenyered, a szükségtől ne félj,
Dínom-dánom között mindenkor — sírva élj...
De már több verseket nem tudok csinálni,
Engem úgyse! ezt is sok baj volt firkálni;
Ez ünnepre hát csak kiáltok egy hujját,
És ha eltemetnek — boldog alleluját!

JELIGE

a «Szépliteraturai Ajándék»-hoz.

A kezdő mindent jónak tart, könnyen elégszik;
A bölcs tudja, minő fáradozásba kerül.
A művészi tökély gőgszemmel nem szok ítélni:
Keskeny hézagokat csak szoros elme vadász.

DALFORRÁS.

Minden öröm hangot szűl, a bú s fájdalom ismét:
A kikelet zöldjén zeng philomela panaszt.
Ott hol erő s szerelem párúl, nincs messze az ének
A nyelv dalra fakad, hogyha vezérli szived.

AZ ÉLET KORAI.

Gyöngén ringatva jó anyánk ölében
Vígan kezdjük létünk szép hajnalát :
A játszi gyermekség bájos körében
Csókoljuk a jelenlét angyalát ;
A kétes távolnak sötét ürében
Hiú fényt ködbe vont szemünk nem lát
S könnyű habok közt lebegve létünk,
Minden bájképnek oltárt díszesítünk.

Minden kelő nap üdvezlő sugára
Akkor vidám örömre integet,
S ártatlan lépteink minden nyomára
Édes megnyugvás rózsát hinteget ;
A játékhely fő vágyaink határa,
Csalárdul egy remény se' hiteget :
Mély sírok halmain mosolygva állunk,
S legkisebb tárgyban nyílt eget találunk.

*

A bimbó fejledez, s reményvirága
Egy új élet meleg karjába dűl,
A zsenge kornak tiszta boldogsága
Szép álmok özönébe szenderűl,
Szorúlt melyünknek ébredő világa
Fenlángol s új világokat kerűl ;
A hős hajdankor telt szívünk felé leng,
S a nagy- s dicsőre lelkesülten éleng.

Szűk már az ősi ház, tovább repűlni
Vágytan vágy a fellengző ifju tűz,
Kiesb virány látszik felénk derűlni,
Hol majd egy szép tündér jobbjára fűz,
Kivel dühös vihar közé merűlni
Feszül keblünk, a gerjedő, a szűz ;
Mienk a föld, mienk egész teremtmény,
S tettekre szólít egy hízelkedő fény.

Künn a zavarban küzdő szenvedélyek
Gyújtják szívünk magas célokra már.
Bizonytalan tárgyért hevűl a lélek,
A forró képzelet csapongva jár,
S míg szunnyadoznak a nemesb tökélyek,
S a lángerő tisztább formára vár,
A föld határin túl szállong az elme,
S ábrándvilágba kél öröm- s gyötrelme.

S bíbor felhőkön mint a szép Auróra,
Jön egy istenné, s kéjmalasztjait
Lehelve a szorúlt ábrándozóra,
Intézi a vad tűznek árjait,
Nem földi kényeket nyújt minden óra,
S egy bájalakra fűzi álmait ;
És Pharusként a vándor éjjelében
Szelíden fénylik hullámzó melyében.

Ott áll az ifjú! s tiszta hódolatja
Szerelmet vall s érzése olvadoz,
A viszonláng őt istenné avatja,
Midőn a hív karjába' ringadoz ;
Egy pontra gyűlt az élet foglalatja,
Az ösztönzaj csak élvre lobbadoz ;
Míg összeforrt lényök Hymen szavára,
Egész édengyönyört egy percbe zára.

*

Kedves láncokra fűzve a síriglan
Korunk repűl s a szív magába tér,
Az ifjuság szeszélyes álma illan,
S a gondpályán lassúdan hűl a vér ;
Férfjúlt erőnk valót ölel busítlan,
S a hulladó virág gyümölcsöt ér ;
Szent tartozások tenni kényszerítnek,
S a férjnek szűk, de szebb határt kerítnek.

Midőn hazáját rabbilincs fenyíti,
Bőszült érzéssel harcmezőre száll ;
A szép szabadság hőslánggal hevíti,
Körüldörögje bár ezer halál.
Nem csügged s honvéd tisztét teljesíti,
Míg győz, vagy testhalmok közt sírt talál ;
A jobb utókortól reménylve bérét,
A nyert borostyánon kiontja vérét.

Mint a szirt, megvíván a vész dühével,
Elzúzza óceán dagályait,
A férfi ércpajzsként erős melyével
Enyelgi a sors csapdozásait.
Épít, munkál, gyüjt, kockáz életével,
S a közjóért áldozza napjait ;
Szép hölgyén, magzatin s baráti szíven
Függ boldogsága s léti célja híven.

Most a lángész teremtő ihletése
Ösvényt lobbant sötét homályokon ;
Min eddig jós lelkünk csak sejtve kése,
Fénnyé villant a büszke homlokon ;
Mindenható elménk istenkedése
Ég- s földbe hat, mint az, kivel rokon,
S buvárnyilai e lét titkába vágnak,
Vezér szövétnekül az ész- s világnak.

*

E pályán lep meg éltünk alkonyatja.
Halántékunk télszínbe öltözik,
A gyors idő tüzünket oltogatja,
Világunk bús homályba költözik ;
Kiélt keblünk a mult hamvát mutatja,
Komoly szemünk csak sírba ütközik
S mit egykor a szív oly imádva kére,
Most dísztelen hull a való jegére.

Kivál az elme bolygó képzetéből,
S a fáradtnak magány nyújt gyámkezet,
Mely a világnak zajló tengeréből
A béke csendes partjához vezet;
S szelíd malaszttal a távol ködéből
Sugárzik át a szép emlékezet:
S mint hold csillámai a folyón remegnek,
Lelkén úgy reszket a borúlt öregnek.

Csendes hajléka árnyékos körében
Elandalog, mint élte reggelén;
Szebb lét reménye hitté vál szívében,
Győz a mulandóság vad éjjelén,
És megnyugodva sorsa végzetében
Elalszik békén s szerelem ölén;
Kidől; s más vándor lép üres nyomára,
S az esti szellő játszva leng porára.

LANTOS SZERELME.

Nem földi ösztön, mely magát emészti
S célnál is kétkedő homályba dől,
A szívet birtok közt új vágyra készti
S mérget ráz ön virági kelyhiből,
A bút komordan akkor is tenyészti,
Ha rég kivált kísértő fényiből,
S nem hű karral, mint egykor fenn igére,
Mirígy tűzzel sujt a küzdő sebére;

Nem játszi kény, mely a port vonzogatja
S hiú gőzén vakon csügg a közlét:
A szép- s nagynak felséges hódolatja
Érinti a lantos meleg keblét;
Dicsőn mereng jós lelke villanatja,
S áttörve a jelen ködéjjelét,
Az égi szűz bájtegzét nyújtja néki,
S tavaszt lihegnek lelkesűlt vidéki.

Mosolyogva tűn fel kedves ideálja,
S érzelmi lágy körében szentesűl ;
Szelíd néztén az ég nyíltát csodálja,
S édes titkának jegyzi frigyesűl,
Tisztább tetőkre nyúl a rózsapálya,
S ezer vidám alakkal népesűl.
S imádtan a hívet, kiért hevűle,
Kiesb virányokon lebdes körűle.

Örömhitté vált gyermek bizodalma,
Szívét örök malaszttal élteti.
Szeret : habár a sors kemény tilalma
A drága lényt kerűlni kényteti.
Önáldozása lesz csendes jutalma,
Melyet forrón áhítva képzeti
Minden kis tárgyra tündérszínt fuvalnak,
S dicsét vallják a lelki diadalnak.

S mit a kebel mély rejtekébe zára,
Reszketve kél a lantnak húrjain ;
Szent lángban tévedez reménysugára
Az érzemény titkos hullámain.
Andalgva néz fel távol csillagára
S felleng a dal kéjelgő szárnyain,
S míg erdőt, berket tölt zengése bája,
Édes megnyugvás ömledez reája.

Egy kép körűl édelg a biztos ének,
S rokonszívhez símulva hangjai
Szerény tanúit gyöngéd érzetének
Viszonzva lengetik honpartjai!
S felette bár sötét felhők gyülének,
Lezúgnak a vad kor viharjai
Merészen áll a fergeteg dühében :
Kezébe' lant, szerelme lángmelyében.

S amit teremtve-áradó hevére
Kegyajkin a képzés lehelt vala,
Merész iránya érdemcélhoz ére,
S vigan dereng a szépnek hajnala :

Nem vágy azért fénykoszorút fejére ;
Nem ő, a kedves éljen általa,
Mint istennéje a késő időnek :
Felejtett sírján bár moh s tüske nőnek.

AZ ÉLET.

Míg tavaszunk zöldell, ezer indulat edzi fulánkját ;
Megbékít az idő : akkor az élet iramt.

ÉLETÖRÖM.

Ilyen az életöröm : míg sejtjük, eget mosolyog le ;
Bírni alig kezdjük, bája enyészten enyész.

ÍRÓI TANÁCS.

Már ha tudós lettél, illik tudnod, mi különzi
Őt a köznéptől s hírre mi fűzi nevét :
Lassu menés, halavány szín, terjengő kar, ízetlen
Kedv, rejtélyes szó, nyugtalan elmefutás,
Félénk nyíltszívüség, szánó, mély titku mosolygás,
Gőgös alázottság, jégmelyű andalodás,
Sokra törő unalom, leverő kegy, könnyü itélet
S édes hüledezés puszta dicséret után.
Ez még mind nem elég ; házadra is illik ügyelned,
Hogy mindenki hamar lássa csodálva ki vagy?

Barna szobád falait pókháló lepje, s halálfő
Sárguljon komoran nőtelen ágyad előtt ;
Régi szakállos urak koszorúzott szobrai mellett
Szörnyű írószerszám asztalod éke legyen ;
Ritka-sikált padlón elszórva heverjen írásod,
S minden szöglet ürén szú egye könyveidet

S hogy bölcs mondását Salamonnak igazlani tessél
«Csak hiúság s álom mindened a nap alatt»
Büszke lemondással tűrd e lét annyi hiányit —
És üres erszénykét nyersz címeredbe, dicső!

TOLLAGI.

Kiballagék andalgva, gyöngyalak!
De ah, irígy felhők zúgtak felettem,
S örömcélom bús áldozatja lettem:
Megáztam jól, de nem láthattalak.

Most, vad sors! elzárnak hideg falak;
Repüljön hát ez édes dal helyettem
Hozzád, kit első percben már szerettem:
Lásd innen, mily buzgón óhajtalak!

Beteg vagyok; de szívem indulatja
Vigasztalásomul azt mondogatja:
Hogy tán azon hódító játszi szem,

Mely nem rég oly sok szép reményt igére,
Egy-két könnyet gördít sírom kövére,
Ha meghalok — de azt alig hiszem.

EPIGRAMMÁK.

1.

Aki művészpályát óhajt, tövisit ne tekintse,
Bátran törjön elő, s tűnnek az éji ködök.
Síkos az út s meredek, szűk az élet: szökni tanúlj, mert
Gyors az idő, megelőz s hasztalan áldozatod.

2.

A késő szerelem kétes láng, téli virágként
Védő kézre szorúl, s fázik az, aki szedi.

3.

A tudományt szereted, hírt lángolsz általa nyerni?
Kis jutalom, nagy erő annak alapja, vigyázz.

4.

Kis dolog is gyakran nagy célt okoz a sokaságnál,
Melyet utóbb tetté érlel az egyes erő.
Kezdeni többnek kell ; de valódira hatni csak egy tud,
Ebbe vegyűl a sok, s általa mindenik él.

5.

A boldog szerelem hallgat, s titkon szedi bérét ;
Szép szavak árjai közt néma halálra siet.

6.

Ah! az idő rövid : így sóhajt fel számtalan ember,
S mint ölhesse el azt, többnyire arra ügyel.
Elmeszorúltságát hány ember leplezi azzal,
Kit gőgfénye gyötör, bár feje s keble üres.
Gyors röptét egyedül maga érezi gyenge szerelmünk :
Mert kéjpillanatit búba meríti korán.

7.

Ah s Oh fő nyereség a versben, mint szerelemben :
Itt érzést jelel, ott tiszta metrumra segít.
A bölcs, szót ha felejt, bátran folyamodjon ezekhez,
És ha az Ah nem elég, bízza az Ohra ügyét.
Büszke tudósokat is gyakran pártul veszik, és mint
Gondolatok szöknek a csoda semmi közé.
A lobogó szerető, szintúgy ki szeretni megúnt már,
Keblök ürességét általok elfeledik.
Hangúl szolgálnak bú-, fájdalom-, álom-, örömnek,
Minden szép s nagy előtt, s félszegű versek után.

8.

Kis hang a szerelem : ha kiejted, milliomozva
Zengedez élted víg hajnali álma körűl.

9.

Kétes harcok után az az ember fő nyeresége,
  Hogy szűk léte körén tűrni s felejtni tanúl.

10.

A szerelem titkába nehéz behatni ; mi okból?
  Távoz eszünktől, s vak hitre simítja szívünk.

11.

Férfiba' több erő, lágy érzés asszonyi birtok,
  Ez jó szívre, amaz bátor eszére kevély.
Így külön ösvényen változnak létök irányi :
  Míg a tölt erszény frigyes igára fűzi.

12.

Változat átka alatt nyög minden földi teremtmény :
  Lassu szokás egyedül ellene védpaizsunk.

13.

Ámor számkivetett, mégis szabadonta tilosban
  Édes kínos adót lopva szed és mosolyog.

14.

Pislog az éjjeli mécs, eszmélve tünődik az ember,
  Partra miként szálljon, mint alapítsa ügyét ;
Hajnalt vágy, s örvend a sejtett békesugárnak :
  Feltűnt az ah! s hidegen néma porára ragyog.

15.

Büszke vitéz hamvát márvány fedi tetti jutalmúl :
  A hív sírja felett dalt rebeg a szerelem,
S messze időkön míg gyöngéd érzelme elárad,
  Hány szobrot letipor vak diadalmi erő!

16.

Multra jövőre tekints, ha magas bért nyerni törekszel :
  A jelen áldásit lágy kebel érzi maga.

17.

Törpe! nagyot nem lépsz! ne erőlködj! kár az időért :
Fenn csügg a koszorú : nagyra nagy elme mehet.

18.

Hány ezer évek előtt írtak már a szerelemről,
S mindenik annyi gyönyört bájola s hinte reá ;
Én nem! sőt makacsúl tagadom jótéte malasztit :
Mert tüze lángjától reszket az életerő.

19.

Küzd az erős, de halad ; gyöngébb őt lesve nyomozza
És ha nem érheti el, régi szokásra kevély.
Az, ki akar s nem tud, kész mindig gúnynyal itélni
A tehetős hallgat ; tette mutassa mit, ér.

20.

Álmod az ifju, meleg karjával ölelve világát,
S a szent lelkesülés szárnyain égbe röpül ;
Tiszti bilincsben utóbb csalfénye nem önti sugárit,
Élte szűkén küzdell a hideg élet után.

21.

Messze halad, ki tanul, messzébb jut mézes ajakkal,
Legmesszebb, ki örök görnyedezésre szokott.

22.

Aki sokat kíván, az többnyire csak keveset nyer,
Játszi szerencse vakon szokta eladni javát.
Oh ne esengj kincsért, fényes gond annak az ára ;
Hogyha szegény vagy is, élsz s szebb örömekre találsz
A szerelem kelyhén s őszinte baráti kebelben,
Mint a dús, ki penész-lepte aranynak örül.
Hogyha hivem karomon csügg s szép szeme rám lövi
És dagadó keblén szívem is újra hevűl, [lángját,
Oh te szegény gazdag, számlálgasd pénzedet akkor :
Édes öröm közt én édeni bérre jutok.

23.

Nincs sors, nincs hatalom, ha erőd van küzdni magaddal:
Légy szabad, állhatatos, s mennyei pálma tiéd.

EPISTOLA.

(Töredék.)

Nézd csak, barátom, a fejér mezőn
Hazát kiáltva hány vitéz tünik fel!
Agg s ifjú kor, sőt a szelíd nem is,
Külön zászló s paizs mellé szegődve,
Harcforrón állnak s gőgösen pörög
Kezökben a lud-hordta dárda. Nagy
Árpád s dicsőség! jelszavok. Mi lesz
Ebből? kevés ugyan, de épen
Elég a célt bagolyének között
Elásni. — Nem, nem! ez kaján itélet.
Hősvérökhöz hívek maradtak ők:
Egymásra törnek, és mily lelkesen
Tudják a hajdant a mostannal összeszőni:
Nem szembe küzdnek, szív szív ellenébe,
Hanem csak messziről, mosolygva, sőt
Dícsérve, egymást holtig csipdezik.
Kívül nevetnek — benn búsan zokog
Az árva nyelv: védőktől tipratik.

Boldog végzés! miként előmenénk!
Pedig rossz lábbal mesterség haladni.
Nézz szerte, vak barátom; mennyi szép
Virág tenyész! s alig kél koszorú
Még rajta; légyen bár minden levél
Más országból, annál szebb s tetszetősb.
Hamar csodás mű lesz, ha ismerik
A kertészt; szinte úgy, ha sejtik
Hogy egy választott izzadott felette.
Sonetteket láthatsz csigás tagokkal,

Érzést ne várj : elég ha láthatod ;
Stancák röcsögnek és ódák sziszegnek,
Drámák kelnek, hol a magyart dícsérik,
De nem festik. «*Ne vádold; jó az, ami*
Tetszik.» Hát még az ének árjai
Hány andalgó szivet rettentnek el!
Szép a művészi pálya, mindenütt
Rokon szivet talál, csak egy szelíd
Hang süljön el, már ezreket hevít,
S érzésre, mint utánozásra vonz.
Ha kérdezem : mutassatok művészt?
«Honáruló! fuss iskolába» — szólnak —
«S tanulj addálni ; már ha egy megye
Hatvant ád, egy ország mennyit nevel!
Néhány emberkét látánk a görög
Földön, nálunk minden *Tekintetes* tudós,»
A nagy Horáczot hányan tisztelik,
Tudván, hogy a farkas sem ette meg,
Mikor — nem volt ehes. Latánt, latánt
Kövesd ; dicsőbb a régi, légy majom!
Így zúg egyik rend, s nem hiába ;
Tudják miért : a lecke régi,
Új a világ. — De hála tisztuló
Korunknak, vannak emberink, akik
— — minden halmon müvészt
Látnak, s azért is annyi tömjént
Hintnek fejökre, hogy már szédelegni
Kezdnek, s jaj a szegény fülnek, ki minden
Hideg könyvben nem hall kész fülmilét.
Fellép a dictator s azzal ledörgi :
«Mért nincs füled?» körülnéz, s toll-ragadva
Egyet vonít — s utána számtalan
Torok kiált : be szép! vagy : Mily gonosz!
Ő mondja, nem kell ok.

VÁD ÉS TETT.

Míg más érdemit a közlélek alázni törekszik,
 Fényre deríteni azt a nemes elme buzog.
Míglen epés vádat nyomoz a tehetetlen irígység,
 Nyujtani szebb példát a nemes elme buzog.

TITOKTARTÁS.

Mondják : asszonyaink csevegők ; pedig él-e csak egy, ki
 Férje előtt titkot sírba ne vinne vele?

PONTYI SZERELME.

Parodia «Lantos szerelmé»-re.

Csak földi kény, mely az időt emészti,
Tükörben él s a hold szarvára ül,
Hős Pontyi nagy szivét gyors lángra készti,
Ha jót hörpent a kancsó ébliből ;
De a késő bút csak akkor tenyészti,
Ha lelke fogyni kezd erszényibül,
S a szép, ki oly sokat, szépet igére,
Hitetlen símul gazdagabb melyére.

Furcsa kény az, mely Pontyit húzza, vonja,
S gőzzel hizlalja sovány életét ;
Minduntalan más szépnek pillanatja
Vágyakra költi kitömött keblét.
Mi szépet tud, sebten elmondogatja,
Bár annak maga sem hiszi felét ;
S ha erre a kedves csókot ád néki,
Meghallják aszt Pestnek minden vidéki.

Minden utcában jár egy ideálja,
De vágyása mindenütt el nem sül,
Azért ő azt csak messziről csodálja,
S pápaszemmel módissan frigyesül.
A szép házáig nyúl akkor a pálya,
S ha elfárad, egy szegletkőre ül,
S mint a kis macska tejfeles fazéknál,
Ólálkodik a szépnek ablakánál.

Édes-magához tartott bizodalma
Szivét csapongó gőggel élteti,
Szeret, habár atya vagy férj tilalma
Kakastűzzel odábbra döngeti.
E bús emléknek az marad jutalma,
Ha sorsát bús rímekbe öntheti,
S a recensensek bár miként lármáznak,
Versében a szív s az indulat fáznak.

Így sok kosárt, melyet buzgón elzára,
Dallá farag kobozza húrjain.
Sohajtva néz a kedves birtokára,
Mosolygja bár az másnak karjain.
Nem csügged ő, sőt írt lel fájdalmára
Olcsó nyelvek magasztalásain,
S míg a fület sérti zengése bája,
Bús hitelezők morognak reája.

S imé! segédet hoz alkalmi ének,
Mert sok erkölcsöt hintnek hangjai,
S mint annyi pillangóit érdemének
Tovább adják a gyávák szavai.
Tágasabb útat nyit már szerelmének,
Ha nőttön nőnek földi javai.
Hízelkedve lép nagyok küszöbére,
S büszkén magának repkényt csap fejére.

S amit teremtve mások munkáiból
Nagy készséggel összelopott vala,
Valóság lészen részeg álmaiból,
S megnyílt neki a hírnek hajnala ;

Előlép mint denevér lyukaiból,
Hogy más érdem sülyedjen általa,
És választott kedvese a dicsőnek
Lenne siralma minden ismerősnek.

XENIÁK.

1. *Tudom. Gyüjtemény, 1817. III. 88.*

Sok nálunk az író, örvendj haza! mennyire törtél!
Egy megye hatvant ád: mennyi tud írni, csodáld!
Aki tekintetes úr, méltán az bölcs nevet óhajt:
Tudja, mi a szép s jó: ló, pipa, puska, l . . . ó.

2. *«Tatárok Magyarországban.»*

Sok haza-puffogatás, ok semmi, de szörnyű magyarság,
Bundás indulatok: oh be *tatári* müv ez!

3. *«Ilka.»*

Jambus-e, próza-e, vagy micsodás mű? — Dráma, pedig [szép!
Szép? — Hm! Győz a magyar: s tapsra az ott fenn [elég.

4. *«Szécsi Mária.»*

Szécsi Marinka dörög s hőst szöktet az özvegyi várba,
Ablakból kapu lesz: szép dolog, és nem is új.
Hogy sereg is mene át a lyukon, már kell ide sok hit:
Több mint Thália kér, bár leleménye szegény.

5. *Ossianisták.*

Nagy feszesen neki áll a majomsereg, és a vak ősznek
Vészben úszó leplét lopva nyakába veti,
S nem bírván kobzát, prózában pengeti hőseit,
Míg orrára bukik nagy buzogánya alatt.

6. *Alkalmi versek.*

Megholt : Músa, zokogj ! — De külömb jön utána :
[mosolygj már !
Tűzre koboz ! van már kis hivatalra remény.

7. *«Márévára.»*

Oh Máré, Máré ! tetemes bűn, szörnye korunknak !
Gőg szüle, ámbátor életed árva, sovány.
Mátra nem oly sziklás, mint stílusod. És mi szövésed?
Mostani kor pityereg hajdani pletyka miatt.

8. *«Hősregék.»*

Sallangos machinák hősid. Sors-csípve kidőlnek,
S hamvaikon cifrán pöffedez a szerelem.

9. *«Zsebtükör.»*

Pusztáról jövök én ízlést terjeszteni köztünk :
Tükröt adok : Músám nála zsirozta haját.

10. *Magyar Müllner.*

A tüzelő sorsot nyakon öntéd prózavizeddel :
Még te a sorsot is így mostoha sorsra hozád.

11. *A haramiák fordítójához.*

Messze *menelt* Múzsád ; magyarúl is németet írtál :
Ach tán szellemi lágy *flőte kerengni csinált?*

12. *M. Szegeden.*

Vígjátékot írál, s szomorú a Músa felette :
Mást ütnél, s botorul, kába, velődet ütöd.

13. *Sz ....*

Kezdve hatál, mi sokat váránk, de te vissza felé szállsz:
Így «Pillangódban» szinte ten élted írád.

14. *Egy nyomorúlt, de tolakodó poetához.*

Szólj, mit akarsz? «Nagy hírt.» Igenis, lészsz példa [bizonnyal,
Mely csunya s émelygős képzet hiával a vers.

15. *Érzékeny drámairó.*

Drámád érzelgős, ha víg ; és ha komoly, csupa könnyár:
Víz, mely ürge gyanánt végre kiönti hired.

16. *Szabadelmű, de csak magának.*

A rostát kitűzéd, s magad ájulsz a kritikától :
Új oldalt mutogatsz — kár hogy a színe kopott.

17. *Intés.*

Sajnállak, te szegény! a sok tömjén neked átok!
Füstét szívod csak s összezavarja fejed'.

18. *Egy hiúhoz.*

Képedet annyi helyen láthatni. Talán igen olcsó?
Balga dicsőség ez : kótyavetyére vezet.

19. *P. Vigyorihoz.*

Egy drámát írtál, az is eldőlt, sírba fütyölték ;
Így hala újságod ; semmi! te fényre kapál.
Írtál esthetikát, oly szép az, mint a ködös nap ;
Nincs lelked, sem erőd ; semmi! te fényre kapál.
Bárhova néz a szem, téged lát, pletyka-titoknok,
Félszegű mindenben ; semmi! te fényre kapál.

Fényre kapál! Hogy-hogy? Görnyedtél és vigyorogtál,
Lesz is fűzkoszorúd, melyre Hanakli segít.

20. *Nadl.*

Ipsilonossággal, pöffedten szellemet űztél.
Rajta csak! a szellem távoz a nagy fül előtt.
Nyelvről szólsz koca hős s magyarúl írsz, «kremnici [erkölcs»
Szél lelked, látom, s nyelved utána mekeg.

21. *Házi jegyzetek.*

Pali urambátyám gyüjté, neki hála, nekem pénz!
Ilyen poetával házi poéta lehetsz.

22. *Péczeli Músa.*

Kotlik bár eleget, zajt ütne, de költeni nem tud,
Könyvet írál mégis, sok szakaszokkal üreset.

23. *Muzárion.*

Bájba takart első szerződ, most foltokat árulsz,
S gyáva imádódat vízre, ricsetre hivod.

24. *Szemeréhez.*

Míg fejtörve feszűl más újakat adni, találni,
Új könyvben te szerény, régi sonetteket adsz.

25. *Bátoriak.*

Koczebue forgácsán épült kis Bátori, és most
Hárfával duda zeng, köztük az ástrologus.

26. *Élet és Litteratúra.*

Sok füge köntös alatt, Júdás csók, csalfa dícséret,
Élet: vajmi pulya! Litteratúra: piha!

27. *Egy tehetetlen poetához.*

Akarni s nem tudni írni,
  Egek, minő gyötrelem!
Izzadni, s képet nem lelni
  Ó kába szenvedelem!
De ha nem tudsz, mért kapsz bele :
  Véled, hogy hazádnak élsz?
Ó ne hidd, bár gőggel tele
  Dolgozol, még is henyélsz.
Kiben versgyártás szomja ég,
És lelkében nincs ügyesség,
  Annak élte szomorú
  Bére töviskoszorú.

28. *Náray és Himfy.*

«Állj meg, Himfy, szemlélgessük
  Kedves «Márévár»-omnak
Kellemeit, s fejtegessük
  Érdemét románomnak.»
A tetemes románszerző
  Himfyhez ily kérést tett.
Himfy megsajnálva szegényt,
  Neki imígy versezett :

««Munkád oly bő kellemekben
  S gazdag a szép erkölcsben ;
Mint a zordon tél füvekben,
  S a száraz fa gyümölcsben.
Bája elűz mindeneket,
  Könnyüsége húz, von, ránt.
Ha lelni is benn köveket,
  Másoké a szép gyémánt.

A munkának intézete,
  A tárgyak felfogása,
A stílusnak gördülete,
  Tartása és folyása,

A néhány vers lebegése,
  Mely verseng a prózával,
A személyek bélyegzése:
  Minden jobb ízlést megcsal.

Mily zokogó érzeménye,
  Indulati hidegek,
Régi újság leleménye,
  Rendelési hidegek,
Hőse csupa szimpátia,
  Vakon ugrik érzése;
Szava csupa melódia —
  Ittas bakter zengése.

A sok panasz pityergéssel
  Ölelkezik képében,
A betyárság gyöngédséggel
  Egymást váltja e mívben.
Ó szép román, kedves román,
  Szegény elme sugára!
Ennél fellebb nem is megy tán
  A rossz költés határa.

Készülete hideglelős
  Músának az ihlése;
Tanulsága egy érzelgős
  Vén dada csevegése.
Bajnokinak leírása
  Parókás váz festése;
A beszédnek lágy folyása.
  Társzekérnek pörgése.

Olvasása ásítozást
  És unalmat osztogat,
Minden kedvet és andalgást
  A szívben elfojtogat.
Amit a szem a munkán lát,
  S amit benne az ész lel:
Ily rémítő, ily vad csodát
  Más bajjal tüntetne fel.

Mély álomba varázslaná
  A legvígabb szíveket,
Jéggé, faggyá változtatná
  Az ifjúi heveket ;
A recensenst engesztelné,
  Ha gőgös előszava
Fennhéjázva nem hirdetné,
  Milyen dicsőt alkota — —»»

«Megállj, Himfy, fejtegetném
  Porba ejtett ügyemet —
De nem, inkább megtérek én,
  S elégetem könyvemet.»
Monda s szivén ül a nagy gond!
  Himfy fennen tapsola :
«Így kell, ezt akarám»» úgymond,
  Felkacag s elnémula.

29. *Egy jó rímelőhöz.*

Ha úgy nézed költésedet,
  Rímkovács! mint fő javad,
Szánlak, gyarló, én tégedet,
  Mert megcsalod magadat.
Hidd el, kevés ez magában :
  Törött fazék zörgzete,
Üres, feszes tartalmában,
  Azért nincsen kelete.
Gondolj szívvel és lélekkel
Többet, mint a jó rímekkel,
  Mert rímed bárminő ép,
  Hidd el, versed még sem szép.

30. *Egy rosz versiróhoz.*

Metrum és rím külön kalauz
  A poéta versében :
Boldog, akit egyfelé húz
  Mind a kettő röptében.

De tenálad ellenkeznek:
  Ez jobbra, az balra megy;
S ha néha meg is egyeznek,
  Olvasódnak már mindegy.
Amit a recensens óhajt,
Arra füled nem igen hajt,
  Sőt tudós haragra gyúlsz,
  Pedig nem árt, ha tanúlsz.

31. *Egy majmolóhoz*

Miket, szíved ömledezvén,
  Mást utánolt hangokban
Énekeltél — szánlak, szegény!
  Nem nagy ész szól azokban.
Pillongásnak szüleményi
  Versbe nyomott szavaid,
Vevőnek rosz szerzeményi
  Álomhozó dalaid.
Ha tehetség nincs eredben,
A lant doromb lesz kezedben,
  S élelmed a nap alatt
  Csak agyagból sült falat.

32. *Egy hiú tehetetlenhez.*

Ha dicső név hallatára
  A szív benned habot vet,
Ne hajts sokat kis habjára,
  Ne marcangold eszedet.
Ó mert a vágy nem tehetség,
  Csak csalóka érzemény,
Bére többször csak nevetség,
  S habként eltünő remény.
A dicsőség fényutjára,
Költői név nagyságára
  Hat sonetke nem elég,
Egy kötet kell ehhez még.

EMLÉKSOROK.

(Lóversenydíjakra.)

1. *Pest város bilikomán.*

Mely szép nemzet előtt érdemleni pályaborostyánt!

2. *Károlyi-Széchenyi bilikomon.*

Félve a gyönge kiáll: Versenyt fut sorssal a bátor.

3. *Kiadatlan.*

Emlékül ragyogok: mint küzd s győz a nemesebb vér.

4. *Kiadatlan.*

Tettre-nemes verseny nagyot alkot s edzi erőnket.

5. *Sándor-bilikomon.*

Hol nincs versenezés, nincs küzdhelye bátor erőnek.

6. *Kiadatlan.*

Küzdve nyerél, s nevedet diadalban visszasugárzom.

7. *Vagy:*

Értem küzdni kelél: s diadalmadat hirdetem én most.

8. *Széchenyi-kardon.*

Engem erő szüle, nyer, s egyedül az bírhat. Azért győzz!

9. *Női díj. Kiadatlan.*

Pálya futása után szépség nyújt díjt az erőnek.

10. *Más.*

Győztes lenni dicső : s lehet-e szebb célja magyarnak?

11. *Más.*

Verseny pályáján tűnik fel a férfias érdem.

12. *Más.*

Küzdve haladva nyeré az erős e szép diadalmat.

13. *Károlyi-Széchenyi-bilikomon.*

Nemzeti dísznek ürítsd e diadalmi pohárt.

14. *Kiadatlan.*

Bármi nehéz pályát sem retteg a tiszta nemes vér

15. *Pest város serlegén.*

Lóra magyar! Szép pálya ragyog, ha előre törekszel.

16. *Kiadatlan.*

Messze időbe ragyog emléke a nyert diadalnak.

17. *Kiadatlan.*

Lóra, magyar! versengve közeleg nagy pályai célod.

18. *A nők bilikomán.*

Küzdve lehet nagygyá az erő és férfi tehetség.

19. *Kiadatlan.*

Bennem szép diadal s nem díj emléke sajátod.

20. *Széchenyi-bilikomon.*

A kétes pályán nemesen megvíni dicsőség.

A KÉT HAJÓS.

(Allegoriai költemény.)

Vörösmartynak.

Kék lepelbe nyugszik a föld,
Csendre szállt a léti zaj;
És az estnek langy öléből,
Mint az álmak szép világa,
A hold rezgő fénye tűn fel
A felhők ezüstje közt.
Válva most szelíd alakká,
Köd borúl a szirtoromra:
Mint a csillapítlan érzet,
Mely lebelgő fátyolában
A sirok közt éjjelez.

Sziklaparton áll az ífjú
S a sötét tengerbe néz,
Mely végetlen, mint a lélek,
Elterűl hullámival,
«Víg habok! ti merre szálltok
Lágy fuvalmak szárnyain?
Mily országon visz keresztűl
A szabad kéj szelleme?
Véletek mi szép röpűlni
Egy szelídebb hon felé!
S ott élhetni képzetének,
Mint az elmúlt szép időnek
Fentebb lelkű emberi!
Szebb életnek kell virúlni:
Sejti keblem, bár valója
Még homályban rejtezik.»

Így az ifjú ; s kis madárként,
Mely kinézve messze térre
S meg-megrázva szárnyait
Fészkéből kiszállni vágy ;
A nem-ismertet kivánva
Ő is szebb körért eped.

S míglen így áll elmerűlten
Álma édes titkain,
Bájos ének hat feléje ;
S mindég édesb ömledéssel,
És mind jobban teljesülve
A viszonzó partra zeng.
Hall az ifjú, keble tágul
A varázsló zengzeten :
Ily hangokban olvadozni
Vágyna minden érzete!
S ím lebegve, mint a hattyú
Jő keletről egy hajó,
S könnyűded habcsókdozás közt
Víg futtában ringadoz.
A hajónak ormozatján
Áll egy férfi, lant kezében ;
És a hangok hullámárja
Most szerelmi suttogással
Mint a csermely violák közt,
Majd az indulat hevével
Mint az orkán vad zúgása ;
És a nagy kor hősalakja,
S a jelennek nyájas arca,
Fellengő képekbe öntve,
Tőle harsog, tőle zeng.

«Áll meg, állj meg, boldog utas,
Bizton vár e nyílt öböl ;
Jer pihenni, jer lakomba :
Hol barátság karja ápol,
S földi jókat osztva véled,
Kéri díjul éneked!»

Mond a férfi : «Életemnek
Távolabb hat célja még ;
Szebb tökélyre vágyva, lelkem
Nem szenved leköttetést.
Forrást nékem ád a szikla :
Láncot a magas fedél ;
És a lant és a szabadság,
Egy dicső mag két virága,
Együtt kelhet nagyra csak.»

Mond az ífju : «Merre, útas,
A cél, mely után epedsz?
Mily hatalmas ösztön izgat,
Mely édes remény vezet?»

Mond a férfi : «Hosszas utam,
S azt elszánva folytatom.
Még éltemnek hajnalában,
Mint az ég vidám sugára
A szegény vak éjjelére,
Tűnt elém egy fényalak :
Bájszínnel körülövezve,
Fenség ülte homlokát,
S messze minden földiségtől,
Szép, kegyes, mennyel rokon.
És gyöngéded íhletére
Álmaim holt képei
Látható valók gyanánt,
Életet, színt nyertenek.
Még nem érzett lángozattal
Üdvezlém az égi lényt,
És az első hálaszó
Énekké vált ajkimon.
««Pályatársul s hű vezérül
Engem küldtek istenid,
De szerelmem koszorúja
Csak tövis között virúl.
Szállj hő szívvel s bízva bennem
E világ zajtengerére ;

S egy virágos partfokon,
Szebb dicsőség birtokában
Föllelsz majd nyugot felé!»»
Így az égi s rám hajolva,
Érzém szellemajkait
Égni homlokom felett.
Telt szívvel dőlék elébe,
De a tünemény helyett
Nyílt karom felhőt ölelt.
Ám miként a szerelemnek
Első édes villanása,
Leng körűlem képe még.
Így evezve, küzdök, élek.
Birtokom remény s a lant.»

Mond az ífjú: «Boldog sors!
Keblem titka nyitva áll:
Hattyuélted bájszövése
Volt amiért epedt szivem.
Túlemelve szolgaléten,
Önszabott nemes határ közt
Bátran elfellengeni,
Mindent felmuló gyönyör!
Hadd kövessem nyomdokod!»

Mond a férfi: «Élj körödnek,
Szedve a jelen gyümölcsét,
Mely önkényt kebledbe hull.
Fellegszárnya képzetidnek
Mennyi szirtbe ütközik!
S törve, már a föld sem kegyli
Tőle pártolt gyermekit.»

De az ífjú ingerében
Szép reményektől ölelve,
Indul a hajós után.

A kelő nap lángsugári
Szétlebbentik a homályt,

S hölgye, melynek kelt öléből,
Tűzre lobbanó szemekkel
Néz fel a dicső után.
A hajósok már haladnak ;
S míg az ífju büszke szemmel
A nagy téren andalog,
S minden fénytől elkapatva,
A nagy hullámtorlatokkal
Versenyt habzik kebele :
Egy irányon csügg a férfi,
És egy pontra gyűlt erővel
Biztosan továbbra hat.

Mond az ífju : «Nézd, hajós,
A szép partot dél felől!
Melyre a tavasz mosolygva
Vonta rózsaszőnyegét.
Mely vidám színekbe' játszik,
Egy tündér világ gyanánt,
Hol csak kéj és öröm mulat!»

Mond a férfi : «Csak muló fény
Ami téged arra vonz.
Ott kopár szirtről víz omlik,
S napsugár annak porára
Vet szivárványszíneket.
Bármi játszi lengetegre,
Délibáb tündérzetekként
Lebben szét a habvirág ;
S minden bájos hímzetével
Hiú gőzzé változik».
Most az ífjú arra fordúl
És csodálva látja tűnni
A vidám part kellemit ;
S égő arccal és borúltan
Visszatér a férfihoz.
De hevűlt érzéki játszva
Győztek lelki erején :
S így tündöklő célt nyomozva,

Lepkeszárnyakon csapongva,
A pillanat rabja lőn.
És éjszak felé tekintve,
Szól megint a férfihoz :
«Nézd, minő magas fok áll ott
Felségében egyszerűn,
Mintha megvetné a földnek
Minden külső csillogásit,
Oly komoly, mégis dicső.
Arra fordúlj ; ott az élet
Nemesebben rajzik el,
És közelb a tiszta éghez
Szebb valókkal párosúl.»

Mond a férfi : «Állj meg, ifju!
Köd csak az, mely tornyosúlva
Örvények felett mereng.
És csalárd dagállyal rejti
A kerengő éjutat.
Onnan ösvény nincs a fényre,
Ott örök homály borong.»

De az ifju őt nem hallja,
És a part felé evez ;
Mindég kisebb lesz hajója —
Végre köd borítja el.

«Eltűnél, forró kebel!
S vágyaidnak édes honja
Egy betegnek álma volt,
Létre nem virúlható.
Fényre törtél, s tenn erőd
Lőn legelső pártosod.»
Így a férfi, s egyedűl csak
Küzdel ő a messze pályán.
Mint az ember sorsa, váltva
Kelnek, tűnnek a napok,
És a kornak rémalakja,

Majd hódolva, majd fenyítve
Őt leszáll kisérteni.
Vész üvölt, s zúgtán hajóját
Környezik hullámhegyek,
Villám csattog, és vad szelek
Árbocát recsegtetik ;
Mérges fúlánkot lövelve,
Száz torok tátog megette :
De miként hős a veszélyben,
Rendületlen és merészen,
Szent tűz égve kebelében,
A hideg kor ellenére,
A nagy cél felé halad.

S ím a távolnak ködéből
Vál ki egy part, esti fényben :
Csendes, mint a békehon.
És az égi Tünemény,
Mely ifjonti életével
Már jegyesként frigyesűlt :
Csillag-koszorúzta fővel
A virágos halmon áll.
A hajós néz szív-dobogva
És ifjúlva nyúl a lanthoz,
A magast üdvezleni.
Amit szép- s dicsőnek tarta,
Létesűlve itt lelé!

««Jer, te hív küzdő! keblemre,
Pályabéred itt virúl :
Széphez adván a nagyot,
Fényben élni fog neved.»»
Így az Égi, s napsugárként
Lángoló karjába inti,
Hű lantját mellére zárva
A hajós borúl elébe ;
Egyszer még tekint reája,
S elhúny szeme, szíve áll.

«Földbe száll, mi tőle sarjadt,
De az *érdem* szép jutalma
Innen szebb malaszttal ébred ;
S a jelen megőszül bár,
Itt megífjul a világ.»»
Így zeng fellegek között ;
És az égi Tünemény,
Ragyogó csillaggá válva,
A hajós sírjára száll,
És örök sugárral onnan
Leng a késő kor felé.

REMÉNY.

Bájszíneket tetéz reád,
Mindent igér, semmit sem ád ;
Hálóból varrt köntös hidegben,
Szomjat gerjesztő nedv melegben ;
De enni nem kér :
Az mennyit ér!

NEGYEDIK KÖNYV.

BALLADÁK, KÖLTŐI BESZÉLYEK.

ÉJJELI MENYEKZŐ.

«Megállj, fiam, megállj! légyen elég
Mai utunk, úgy is barnúl az ég,
S mindenfelől felhő tornyosodik ;
Itt egy hajlék! ide szállhatunk,
S míg a kelő vihar mordonkodik,
Mi addig békében nyughatunk :
Mert a sötétségben
E nagy sürűségben
Könnyen elbódulhatunk.»

«Mit nekem itt? nem mulatok, atyám!
Édes öröm vár az éjjel még rám
Egy kegyes szépnek forró kebelén,
Kinek lángot gyujték szívében:
Hozzá, a kedveshez sietek én,
Vígan kéjelegni bájkörében,
S új lángra hevűlni,
Váltig elmerűlni
Kényei özönében.»

«Hallod, fiam, a szél ordítását,
A tolongó zivatar zúgását?
Mindjárt reánk szakad! még van idő,
Térj vissza! vad bátorságodat
Bú fogja érni; oltsd el emésztő
Zabolátlan indulatodat!
Végy erőt szíveden,
Buja szerelmeden,
Hadd el bűnös célodat!»

««Nem, atyám,! míg bennem lélek él,
Nem rettent el semmiféle veszély;
Megyek, habár a vihar eltemet,
Habár enmagam károsítom;
Ez éjjel még gyönyörű hívemet
Dagadó szívemhez szorítom.
Zúgjanak a szelek,
Nem gondolok velek,
Szándékom nem másítom.»»

«Hallod, fiam, a sziklák ropognak,
A zápor hullámi mint locsognak;
Elhúnyt az égi fény, a villám nyújt
Csak világot sárga tüzével,
Csattogva hull, s hegyekbe, fákba sújt
Földrázó rettentő dölyfével!
Oh mért nem mulattál,
Vesztedbe indúltál:
Higy nekem, ez nem jó jel.»

««S habár eged még inkább morogna,
Villámival körűlem harcolna,
Nem hagynám el édesded célomat ;
Ezen szív nem ismer félelmet.
Vígan, atyám! fogadd el karomat,
Jer s ne oltsd e tűzszenvedelmet!
Nem messze vagyon már
Azon ohajtott vár,
Hol adnak s vesznek szerelmet.»

«Mi az, fiam, mi ott oly magosan
A hegytetőn áll, s oly magányosan
Fenyűk közűl az ég felé mereng?
Mély borzanást tenyészt látása,
Vég enyészetet hirdetve körűlzeng
A halálmadár kiáltása!
Fiam, igen félek,
Hogy az nem jó lélek,
Hanem gonosz lakása!»

««Félénk öreg! légy egyszer nyugodtan,
Csak egy puszta kápolna áll ottan,
Hol szép hívem reám várni szokott,
Midőn őt látogatni jöttem,
Nekem drága és jeles hely, mert ott
Sok édes perceket töltöttem,
Midőn elvonulva
Szív szívhez hajúlva
Kedvesem ölelgettem.»»

«Az óra éjfélt üt! Fiam, állj meg :
Nézd csak minő fejér árnyék lebeg
A bérceken! szememmel játszik —
El-eltűnik s megint közelget ;
Hol inteni, hol fenyegetni látszik,
S égő szövétneket emelget.
Az egész kápolna,
Mintha tűzben volna,
Reánk halvány sugárt vet.»

«„Hah, atyám! ő az, a rég szeretett!
Ím mely híven elémbe sietett,
És elhagyá puha nyoszolyáját!
Érettem a szabadban mulat;
Itt virrasztja a lelkek óráját,
Felkölté a belső szorulat.
Atyám! maradj magad,
Engem hozzá ragad
Egy hatalmas indulat!"»

«Fiam! ne menj, hallgasd bús atyádat,
Még lesz idő ölelni mátkádat.
Oh ne szaladj bizonyos vesztedbe,
Mert ama csalóka kisértet
Örök kárt tesz ártatlan szivedbe'
S letöri virágzó létedet.
Maradj, fiam, maradj!
Kétségben itt ne hagyj!
Szabadítsd meg lelkedet.»

De az ifju tüzes indulatját
Követvén, elhagyja kérő atyját;
Egyedűl csak váró mátkájához
Száguldva lépésit sietteti;
És mentől közelebb jön céljához,
Erejét annál jobban készteti.
Végre vad mozgással
S örömkiáltással
Magát karjába veti.

És háborgó szívének hevében
Bűnös kívánat égvén mellében,
Kénybe elmerűlve, tüzesen
Üdvezli s öleli mátkáját,
S tele kivánattal, édesen
Csókokkal födözi arcáját.
A mátka hallgatva
Magát odaadva
Még neveli vad lángját.

És hogy egyszer meghűlt meleg vére,
Minekután' kedvesét kényére
Ölelte — kifejtőzik karjából;
S felmegy a puszta kápolnába,
Mely ékesen sok ezer fáklyától
Tündöklik ünnepi pompába';
S énekzaj, dobzódás,
Tánc, lárma s riadás
Hallék romladékába'.

«Szép mátkám, szólj! minő mulatságra
Jövünk oda a magányosságra?»
«Ott vannak a hívatalosok
Egy holt s élő menyekzőjére:
Ott vigadnak a lakodalmasok
E ritka párnak örömére.
S szép ifjú! siessünk,
Hogy oda érhessünk
A boldogok helyére.»

«Rajta, vendégeim! mulassatok,
Jelen nagymesterünk, vigadjatok!
Míg a végzés sírunkat bezárja
S visszahajt a kakas szólása,
Addig kiki holti táncát járja,
S az éjnek rezgő harsogása
A földet rengesse
S az eget keresse:
Úgy a lelkek szokása.»

*

A LELKEK ÉNEKE.

«Mély gödörben eltemetve
Por fedi csontjainkat,
Míg az éjfél új életre
Feloldja láncainkat;

S míg az élő álomba dől,
Kizúdulva üreginkből
A föld színén tévelygünk ;
S homályos dalt zengve,
Sírok körül lengve
A sötétben enyelgünk.

Temetőkben forgó szélként
Tartjuk víg táncainkat ;
Fél az útas, midőn hallja
Recsegő tagjainkat,
S beterítve lepedőkkel
Völgyeken le s hegyeken fel
Szirtről-szitre lépdezünk ;
S a tenger habjain
Felhők hullámain
Zajongva örvendezünk.

Nevetve a föld fiait,
Kik ébren tépelődnek
S hiú gőggel, ezer bajjal
A világgal vesződnek ;
Az eszmélőt kis mécsétől,
A fösvényt rejtett kincsétől
Elrezzenti játékunk ;
Az öröm szépére,
Szerelem ölére
Halálszínt von árnyékunk.

*

Így zeng a menyekzősök rémdalja,
Az ífj azt borzadozva hallja ;
De a mátka őtet karon fogva
A vendégek sorjába vezeti,
És a csodálkozót mosolyogva
Nyájasan a tánchoz készteti ;
És vele sebesen
Csak ketten, kedvesen,
A rendeket követi.

És hogy az ifju már elfáradott,
S rég bedőlt oltáron nyugodott,
Egyszerre a kápolna körében
Halotti csendesség támadott.
Csak a mátka, egy pohár kezében,
Az ifjúhoz fordul, s így szólott :
««Kedves! Igyál ebből
Az élet kelyhéből,
Amelyet sorsod adott.»»

És ő a kelyhet kezébe veszi,
Már irtózva ajakához teszi —
Már-már iszik — hogy kivülről atyja
Kérő szava : «Fiam, ne igyál!»
Az ifjúnak füleit meghatja.
Megdermedve s kétségben ott áll,
Nem tudván, mit tégyen,
Hogy kimentve légyen
A megbántott atyjánál.

Hasztalan! a szép hízelkedése
Többet nyoma, mint atyja kérése,
S az ifjú a kelyhet kiüríti
A vendégek egészségére :
De a tűzital őt megszédíti,
S odadől az oltár szélére ;
Mátkáját kiáltja
És gyűrűjét váltja,
A menyekző jelére.

És azonnal az óra egyet üt,
És mindjárt sötétség lesz mindenütt ;
A tánc zaja s dobzódás megszűnik,
Az egész kápolna megrendűl,
A társaság egyszerre eltűnik
S csörögve egy csonthalomba dűl ;
Végtére békesség
Halotti csendesség
Uralkodik egyedűl.

Ott az ifju szörnyű ijedtségben
Maga lévén a nagy sötétségben ;
Búbánat szorúlván keblébe,
Lappangva keresi mátkáját,
Végre lelke kínos kétségében
Átkozza létének óráját.
Élve eltemetve,
Keresi reszketve
A kápolna ajtaját.

S a csontpályán egy gödörbe lépve —
S előtte áll kedvesének képe :
«Te vagy, drága? oh mint kerestelek
Itt a gonoszok lakásába ;
Jőjj, hogy többé el ne veszesselek,
Csak gyorsan férjed hű karjába!
Szép mátka! siessünk,
Hogy innen mehessünk
Fel atyádnak várába.»

De a mátka hosszan sóhajtozva,
És előtte csontvázzá változva
Az ifjúhoz így szól fel sírjából :
«Ifju! kit kerésél, hamuvá vált.
Szülői átkával a sírba szállt ;
Megfosztva a lelkek nyugalmától,
Erőszakos halált szenvedett.
Számkivetve a jóknak sorából
Eldúlva tovább nem élhetett,
S szilaj kétségébe
Tőrt ütvén mellébe
Önnön gyilkosává lett.

S te, ki hűtlenül feláldoztad,
S indulatoddal vesztét okoztad,
Itt mátkád menyekzős nyoszolyája,
Minden kivánatja szivednek!
Itt végződik létednek pályája :
Szép ifju vége életednek!

Az úr, a hatalmas,
Legyen hát irgalmas
Szegény bűnös lelkednek.»»»

A KÍSÉRTET.

Vendég. Ott a kertben, amint látom,
Egy szoba vagyon még :
Oda szállni, jó barátom,
Már ohajtottam rég.
Gazda. Nem, nem! azt nem tehetem,
Kedves vendégem!
Mert lelkiösméretem
Megtiltja nékemn,
S mi okból kívánnám
Veszedelmedet?
Sőt felette bánnám
Ifju éltedet :
Mert abban a szobában,
M'óta épült már
Az éjféli órában
Egy kisértet jár.
Vendég. És hogy' támadhatott
Az a gondolat,
Hogy éjfelenként ott
Egy lélek mulat?
Gazda. Midőn a szoba épült,
A gerenda összedűlt,
S egy szegény munkásra esett,
Ki benn dolgozott vala,
Úgy, hogy mindjárt meghala.
De tudja! mit cselekedett,
Hogy az isten őt bünteti,
És elkövetett vétkéért,
Valami nagy titkos bűnért
Sírjából ki-kikergeti!
Hányszor láttam őtet már,

Ha a kakas kiált,
Szép estvéken kivált,
Hogy a szoba körűl jár!
Vendég. Engedj hát oda szállnom
Házadnak a hasznára,
És ma éjjel ott hálnom
Tán a lélek javára;
Mert vagy őtet megmenthetem,
Vagy a titkot fölfedhetem.
Gazda. Mentsen isten! jó ifjú!
Hogy utóbb is késő bú
Téged ne találjon,
S hogy szörnyű kivánságod
És bűnös bátorságod
Károdra ne váljon;
Mert ily halottakkal,
Kivált kárhoztakkal
Nem tanácsos tréfálni:
Sőt, hidd el, félelmes,
Nagyon veszedelmes
Ővelök szembe szállni.
Ennen magamról tudom én,
Mely kelepcébe estem,
Hogy lelkemre nem ügyelvén
Őtet egyszer meglestem
S véle szólni kerestem.
Vendég. Kérlek tehát, beszéld el,
Mint voltál a lélekkel?
Gazda. A gonosz szegény lelkemet
Mindaddig kerűlgette,
Míglen csalárdúl szívemet
Arra is reá vette,
Hogy a lelket lessem meg;
Huh most is még rettegek,
Ha csak eszembe jut.
Gondold nem rég hogy járok.

Egy szép estve, holdvilágnál
Éjfelig fenn maradok,

És a kertben egy agg fánál
Magamat elröjtöttem.
Senkivel sem közlöttem
Vétkes föltételemet ;
S ámbár a titkos félelem
Meg-megrázta szívemet,
Mégis az a hiedelem,
Hogy a lelket megláthatom,
Vagy talán meg is válthatom,
Bátoríta engemet.

Az óra éjfélt üt,
S a lélek csendesen
A kertben megjelent,
És csak egyenesen
A szoba felé ment.
Én lassan mindenütt
A lélek nyomában ;
Minden már elhallgatott ;
Még ben a szobában
Sem hallék semmi neszt :
Csak a bagoly huhogott
A templom tornyában.
De egyszerre elkezd
A kisértet odabenn
A szoba sötétiben
Titkosan susogni
S magában morogni ;
Némelykor nevetett,
Hol megint elhallgatott,
S mintha nem maga lett
Volna a magányban ott,
Nékem többször úgy látszott,
Majd oly mélyen sóhajtott
Az a szegény kárhozott!

Én félre elvonulva,
Egy szögletbe szorúlva

Mozdulatlan állottam
S csak félve vizsgálódtam!
De ő még észre vett,
S komor helyhezetben,
Holti öltözetben
Az ajtóból kilépett:
Már-már utánam nyúla,
Hogy szívem meglágyúla;
Mert valóban láttam
Halovány képét,
De ki nem állhattam
Kínos tekintetét.
Öszveborzadtam,
S tettemet megbánva,
Kereszteket hányva
Visszaszaladtam.
Vendég. Már ha annyira jöhettél,
Vissza ugyan miért siettél?
Gazda. Én is úgy vélekedtem;
De betekintvén szemébe,
Haragos sárga képébe,
Bátortalan lettem!
Vendég. Hiszen károdra vál,
Hogy abban a szép szobában
Soha senki nem hál,
Ámbár házad tájékában
Legszebb helyen áll.
Gazda. Az még mind tűrhető kár;
De az nagy inségem,
Hogy szegény feleségem
Az időtől fogva már,
M'óta a lélek visszatér,
Oly nyughatatlan
S maradhatatlan,
Hogy a házban hálni sem mér.
Ő szinte megérzi
A lélek jövetelét,
És úgy szivéhez vészi,
Hogy mihelyt csak közelít,

Egyedűl hágy magamat,
A szomszédba szalad,
S bárhogy ejtem szavamat,
Mellettem nem marad.
Megjön ugyan hajnaltájba',
De egyenest be az ágyba ;
Mert többnyire oly fáradt
És annyira elbágyadt,
Hogy míg magát kinyugossza,
Messze föld a naptúl ;
S néha úgy is fordúl,
Hogy a délt is elalussza.
A jó asszonyt sajnálom!
Mert igen igen fél,
Ámbár tudja, hogy nálom
A lélek — nem jár s kél.
Vendég. Már ez nehéz dolog,
Siralomra méltó ok.
De szólj! hogy lehetsz nyugodtan
Míg feleséged máshol van,
S ha a kisértet csatáz?
Gazda. Én azalatt imádkozom
És velem az egész ház,
Az ég urának áldozom,
Hogy rajtunk könyörűljön,
És amaz ijesztő váz
Bennünket elkerűljön.
Míg az óra egyet üt,
S elhallgatnak mindenütt ;
A kísértet eltűnik,
Félelmem is megszűnik.
Vendég. A lélekkel megjáratnád,
Ha a szobát lerontatnád!
Gazda, mit gondolsz?
Gazda. Ifjú, amit szólsz,
Azt már rég meggondoltam,
Sőt meg is parancsoltam,
Hogy a szobát rontsák el.
De igaz szívességgel

Deákunk, egy tudós ember,
Fejemből kibeszélte,
S hogy azáltal semmit sem nyer
Házam, ő azt ítélte:
Csak hogy éppen vendéget
Oda ne szállítsak,
S mindennemű ijedtséget
Mástól elhárítsak:
Az volt neki bölcs szólása
S barátságos javaslása.

*

Míg imígy vetélkedtek
A kerti szálláson,
De nem egyesülhettek
A kivánt háláson;
A háziasszony belép,
Egy mosolygó vidám kép.
Nyájas kellemei,
És fekete szemének
Szikrázó tüzei
Szerelmet igérének,
Nyílt s bátor tekintete,
Szeszélyes viselete
A szerelem kedvelőjét
És tapasztalt mesternéjét
Nyilván elárulta.

A tűzre pattant vendég
Könnyen kitanulta,
Hogy dönthetetlen hűség
E fürge menyecskében
Alig talált lakhelyet,
S hogy öreg ura mellett
S szerelem kertében
Még más is ültethet
S gyümölcsöket szedhet.
Azért, mihelyt kifordítá
A gazda lépésit,

Az ifjú tüstént újítá
Előbbi kérésit.

A menyecske tűz-szemekkel
Az ifjut jól megméri,
S sokat igérő jelekkel
Várakozásra kéri :
S azzal tőle elfordulván,
Egy rejteket felzára,
S kezében egy ruhát tartván
Közelget nem sokára.
Piros arccal egy lepedőt
Vet az ifju nyakára,
És melyéhez szorítván őt
Egy csókot nyom ajkára :
«Légy te ma a kísértet :
Hiszem, ifju, elérted.»

A MAGÁNYOS SÍR.

Keskeny völgye rejtekében,
Egy magányos sír tövében
Ül s andalg a remete ;
Barna felhők tornyosulnak
S halk morajjal felvonulnak ;
A nap búcsúfényt vete.

Távolt mérő lángszemekkel
Egy utas jő gyors léptekkel ;
«Merre utas?» ««Messze még!
A sötétlő fenyvesen túl
Útam a kék hegyfokig nyúl,
Azt elérni szívem ég.»»

«Útas! útas fergeteg kél ;
Hallod, mint zúg s ordít a szél,
Szállj meg kis hajlékomban ;

Vészre gyűlt a földi pára,
Elhúnyt már a nap sugára;
Nyugodj édes álomban.»

««Boldogé az édes álom,
Én e völgyben nem találom;
Messzebb vágy hű kebelem!
Túl az erdőn, túl a berken,
Lelkem új életre serken,
Hívemet ha fölemelem.»»

«Borzasztó az éji pálya,
Vészt lappangtat bús homálya,
S fenndöbörgő fellegek
Tűzözönben vívnak immár,
Sujt a villám, végveszély vár:
Útas! útas! rettegek.»

««A veszélytől csak boldog tart:
Reszket s néz, hol a biztos part;
Jámbor ősz! nem félek én.
Rendületlen hiedelmem,
Küzdve győzök, s lángszerelmem
Megjutalmaz lágy ölén.»»

«Útas! útas! nézd ezen sírt:
Bennlakó is lángszívet bírt,
Kéjre termett lányka bár;
Ő is hű kebelre vágya;
Most kemény föld szűzi ágya,
Nem szeret, nem érez már.

Hány rabot tőn szép alakja!
Dús kérőktől forra lakja,
S ő csak egyben egynek élt;
S bár az messze harcba tére
Honja hősi védletére,
Hív maradt, várt és remélt.

Hajnalfényben és napeste
Kedvesét könnyezve leste,
Állva e szirtek felett :
Egykor így — vész dúl körűle,
Reng, szédűl s a mélybe dűle —
Szíve áldozatja lett.

S amint a vadonba' jártam,
Föllelém s e sírba zártam ;
Orma zöld! itt hamvad ő!
S az, kit oly sohajtva vára,
Nem sohajt hideg porára!
Gyula, Gyula mégse' jő.»

«Ő az! ő az! Húnyj el, éltem!
Amit vágytam és reméltem,
E szűk hant már elnyelé ;
Szórd villámid, rettentő ég!
Ordíts szélvész, mit vehetsz még?
Létem a búéjjelé.

Vissza hát a harcba! vissza!
Majd a föld ha vérem issza,
Lelkem ottfenn nála lesz.
Isten hozzád, jó öreg te! —
Tördelt hangon ezt rebegte —
Gyula tőled búcsut vesz.»»

S ment. A felhők szétvonulnak,
Víg tavaszszínben virúlnak
Erdők, berkek mindenütt :
Benne zajlik, s nemsokára
A nap feltünő sugára
Néma sírhalmára süt.

A JÖVEVÉNY.

«Röpülj vígan, kis csolnakom,
A part nem messze már!
Amott fejérlik hűs lakom,
Hol édes béke vár ;
S ott egy hajlékot él a hív,
Kiért lángol tisztán e szív.

Kincset hozok, gyöngyöt hozok,
Küzdésim díjait,
Mind ezzel néki áldozok,
Emelni bájait.»
Így a hajós ; evez s örül ;
Vidám képek lengik körül.

Örül, evez, s a parthoz ér :
Hő keble mint dagad!
Erében forr, szökell a vér,
Szemébe' könny fakad.
Kiszáll és néz mindenfelé,
Honnan röpül a hív elé.

De nem röpül a hív elé,
S a jámbor érkező
Andalgva tér a ház felé,
Vélvén, ott rejtez ő!
Ott rejtez ő hűs árnyain —
De más boldognak karjain.

Néz a hajós, mélyen sohajt,
Keblét bú tépdeli ;
Kiért megvivott annyi bajt,
Elpártoltnak leli.
Elszörnyed, bús haragra kél,
S kezén villog halál-acél.

Boszút lövell tekintete,
Amíg egy gondolat,
Nagy és erős, mint érzete,
Elszánt keblére hat:
Vészpályán nyert kincsét veszi
S a szépnek lábához teszi.

«Fogadd ezt vég emlékjelül
Új mátkádnak melyén;
Frigyünk örök homályba dűl —
Légy boldogabb, mint én!»
Kezet nyújt és eltávozik,
A kedves bár siránkozik.

Sír a kedves, de hasztalan,
Késő bánatja már;
A parton áll minduntalan,
S a hív jöttére vár,
Ott áll, remény kecsegteti:
De már azt hullámsír fedi.

EPRÉSZLEÁNY.

Halld, édes anyám, melegen süt a nap,
Forr szinte a vér az erekben;
Meghűteni kis kosaramba megint
Epret szedek ott a berekben.
Így szól deli Ilma s a völgybe röpűl,
Kis lába nyomának a fű is örül.

S ott a mogyorós sűrű lombja között
Eprét szedi gyönge kezekkel;
Hollóhaja hattyunyakára omol
Habkönnyü lebegtin alá fel.
A csintalan ág le-lehajtva magát,
Fölleplezi gömbölyű keble havát.

Majd állva a tó síma tükre felett,
Andalg: mi tűz ég fel a vízből?
Bár önszeme lángja belőle ragyog,
Mint égi sugár a sötétből.
S míg karcsu alakja virágra borúl,
Csillagtalan a víz is elkomorúl.

Most víg dalolással a gyepre pihen
És illatozó koszorút fűz.
Egyszerre lopó riad, ing a bokor,
Döbbenve szökik fel a szép szűz,
S míglen hüledezve a zajra vigyáz,
Elébe kizörren egy ifju vadász.

Néz Ilma, s zavartan iramni akar;
Oly édesen esdik az ifju;
Ó lyányka! szemed nyila szívbe talált,
Kéj rengeti habjait és bú!
Adj bút, de maradj! nyerek azzal is én,
A bút is ölelve körödnek egén.

Szép Ilma pirúl, de iramni felejt,
Leszögzi a feldagadó szív;
Oly nyájas az ifju, alakja nemes,
Tekintete oly meleg, oly hív.
S mint két tűzi lángozat egybe vegyül,
A két rokon érzet is összehevűl.

S hűs árnyon a fülmile lágy dala közt
Oly édes-enyelgve bolyongnak,
Míg a hegyeken remeg alkonyi fény,
S a vártorony érci lekongnak.
Elválnak epedve s a vég búcsúszó
Csókvillanat, mélyen a létbe ható.

Fölrajzik az élet az ifjú felé
S kéjt üzget a lyányka hevével.
Mily rózsavilágba nem álmodozék,
Eltelve a múlt gyönyörével!

Őt látja szünetlen, az ő szeme int,
Ha bizton a csillagos égre tekint.

Ködszárnyakon illan a rémletes éj,
Bájszínben özönlik az új fény ;
Berkébe repűl deli Ilma viszont,
Hol megjelen a szeretett lény,
Úgy képzi : s ha lomb zörög, őzfi szalad,
Oly szűk leszen oly teli, keble alatt.

Ott várja lesengve, sohajtva nevét,
Elhangzik az illati lebbel.
S mint kémli habozva, lel öblös edényt
Megtöltve arannyal, ezüsttel :
Ó csalfa szerencse! kegyednek ölén
Csak néma keservre szegényülök én.

Így búsan a lyányka ; de anyja örűl,
S fenhirdeti magzata sorsát :
A hír repes, és gyalog és lovakon
Agg és fiatal lepi házát.
Pór és nemes hódolatára kele,
Vágyok frigyesűlni örökre vele.

Szép lyányka! mi báj lebeg arcaidon?
Nem földi az : égi lehellet ;
A szegfű szagatlan, a rózsa komor
Valód magas ékei mellett!
A líliom éjszín, a viola vad :
Tőled csak a kellemek árja fakad!

Így zengi sok ifju a lyányka díszét,
Zengtébe lihegve szerelmét.
De Ilma szívében a berki vadász
Nem tünteti másra figyelmét.
S bár nem leli, érte, csak őneki él,
Kínjára mosolygva hív érzetinél.

Egy tél halad így; kiesűlve megint
Zöldelnek a barna virányok,
Eprészve sürögnek a lenge hűsön
Sugár tagu fürge leányok,
S mint a tavasz angyala tűnve elé,
Száll Ilma is édeni völgye felé.

S ím harsog a kürt, a kopó riadoz,
Több férfi tün a sürün által,
S egy termetes ősz, a vidéknek ura,
Lép Ilma felé komoly arccal,
S szemlélve sokáig az elpirulót,
Így ejti a büszke határzatú szót:

Berkembe te kincset emelni szökél,
Ím mostan elére hatalmam,
Ismérd uradat; de szelíd leszek én,
S inkább megelőz bizodalmam,
Sors kincseket, én deli férjet adok,
Kit szíved is áldva elégleni fog.

Önvérem az ősi nevére dicső,
Szédelghet-e álmad ezen túl?
Nézd ott a tetőn ama büszke falat,
Az jut neked hölgyi lakásúl!
Azt mondva egy ifjat elébe vezet,
Új frigyre, hogy annak igérne kezet.

Vedd tőlem a kincset, a bánatadót!
Gyönggyel fizet érte szemem csak;
Véredre emeld fel a névre dicsőt,
Hagyj engem a berki vadásznak.
Így ömlik a szűz nemes érzetiből,
S elillan az agg s köre nézti elől.

Szép völgy! te kínom- s örömimbe szövött,
Ah! tőled is elszakadok már!
Bút zeng a madár, s kies árnyaidon
Önkény s nem a hű szerelem vár,

Zöldelj vígan! elhal az égi remény,
Hűs fáid alá soha nem megyek én.

Míg küzdve imígy a leányka borong,
Ellepve az út lovagokkal;
Mint ünnepi célra, közelgnek azok
Szép nászi selyemlobogókkal.
S egy karcsú vitéz aranyos paripán
Lejt kéjre derülten a nászok után.

A vár ura jő, s gyűrűt, ékes övet
S több nagybecsű mátkaruhát hoz.
Néz Ilma, csodálja himes javait,
S így válaszol a kegyes agghoz:
Fénylő ugyan, ah! de hideg jutalom:
Pártám csak a hű szerelemnek adom.

Annak jut az, Ilma! viszonz az öreg,
Ím kedvesed atyja ölel meg.
Gondom vete cselt, kitanulni szíved:
Győztél hiven élve hivednek.
Int, s míg deli Ilma varázslata múl,
Szép berki vadásza szívére símúl.

BUDAI HARCJÁTÉK.

Ólomlábon jár az ellen,
Bús a bajnok élete,
Harcmoraj kell a magyarnak,
Hogy vidúljon érzete.
Így szól Mátyás, és Budára
Összegyűjti híveit,
Játszi hadban feltünetni
A csatának képeit.

S a borostyán édes álma
Győzni a király előtt,

Sok vitéznek lángszivében
Olthatatlan vágyra nőtt ;
S versenytűzre lobbadozva
Gyűlnek a várpiacon,
Melyre a nap gazdag fénye
Számtalan nézőket von.

Ekkor Mátyás udvarába
Béköszönt cseh Holubár,
Nagyhatalmu a vívásban,
Hír-emelte bajnok már.
Mint az árboc úgy magaslik,
Izmos, vállas és kemény,
Néki lándzsa, kard, parittya
Legvidámabb élemény.

Gőgje — oly nagy mint alakja —
Disznyerésnek itt örűl,
S fityma dölyffel hánykolódva
Jár a bajnokok körűl.
Itt acélom, küzdni szomjas,
Szembe most, aki vitéz ;
Esküszöm! ma porba fürdik
És az égre háttal néz.

És Kinizsi, a nagy lejtő,
Rátekint és fölrobog,
Vállán párduc, és kezében
Mázsás buzogány forog.
Mint védtornya ősi hírnek,
Szótlan áll ki a vezér,
Bár feszülten ég erében
A hadrontó szittya vér.

Már a négyszeg pályatéren
A cseh nagy dárdát ragad,
A vezér is pörget egyet,
Melyet el nem bírna hat.

Mintha két vasbérc inogna
És hegyettök ülne sas,
Szárny-legyintve dördültökre —
Rémalakjok oly magas.

S ím a fekete seregből
Egy szép dalia kivál,
S szél-nevelte karcsu ménen
A sorompón átalszáll ;
Ez nem szálas termetére,
De hajlékony és sugár,
S még felette ifjukor leng,
Vassal fedve arca bár.

Bízd reám e bajt, vezérem!
Ne csevegje a kevély,
Hogy több férfit, küzdni bátort,
Nem talált Kinizsinél.
Hadd erődet szunnyadozva,
Marni míg kel új agyar,
Rábélyegzem én is erre,
Mint ví s érez a magyar.

Így a bajnok, és Kinizsi
Őt szemlélve kéjre gyúl,
S megzörrentve szörnyű pajzsát
Bizton enged s elvonúl.
Délceg hőske! — méri a cseh —
Gyönge vagy, hozz társakat!
Tett után szólj! — a magyar mond
Könnyű a nyíl s mégis hat.

Harsog a jel, s Gúthi nádor
Mint bíró helyére ül ;
Minden ajkon elhal a szó,
Minden élet szembe gyűl.
És körösleg a fövényen
Nyargal most a két vitéz ;
Hosszú dárda markaikban,
Mindenik lökésre kész.

Trombiták rivalnak ismét,
Összezúg a versenypár ;
Pajzsa széthull a magyarnak,
Úgy rácsattant Holubár.
Nem rendűl az, s új erővel
A kevély ellen robog,
S ércbuzogánnyal büszke mellén
Szinte fölcseng, úgy kocog.

Három ízben egybetörnek,
Habzik a cseh vaslován,
Míg körűle csak szökesve
A magyar néz rés után ;
S egyet lelve, mint a villám
A habzó ellen feszűl,
S úgy döf rája : hogy lovastúl
Az hanyatt a porba dűl.

Diadalmat ünnepelni
Jönnek most a magyarok,
Őt emelni pajzsaikra
Nyiladoznak száz karok
Jő Országh is, s keggyel inti
Szellőztetni sisakját,
Hadd ismerje és becsülje
A király s hon bajnokát.

«Mint elsője szép hazámnak
Első védje is vagyok,
S kétszer élek nagy hírében,
Ha nevem tettel ragyog.»
Ekként szól önérzetében
S fordul a gyült nép felé,
És a föltűzőtt sisakból
Mátyás képe tűn elé.

Meghökkenve érti a cseh
S szégyen-telve lábra kel ;

S mily rátartva jött Budára,
Oly leverten illan el.
De örömzaj harsog itten
S buzgón így az égbe száll:
Éljen Hunyad vére Mátyás,
A vitéz, a nagy király!

LEÁNYBÚ.

Szép lyányka! az estve leszállt, s egyedűl
Jársz itt epekedve s örömtelenűl?
Nincs szebb honod, mint e komor sivatag,
Hol zúgva szakad le a szirti patak?
S a fülmile zengzeti bája helyett,
Búsan huhog a bagoly odva felett?
Nem hallod az éjszaki durva szelet?
Mint szórja utadra a hárslevelet?
Borzadva keres menedéket a vad,
S csörtetve a bokrot ürébe szalad.
Míg csendül az óra s a föld pora kél,
Megnyílnak a sírok, az élet alél.
Jer, lyányka, lakomba vezetlek el én,
Nem messze fejérlik a sík közepén!

«Hadd zúgni az éjszaki durva szelet,
Jámbor fiu, nem megyek én teveled!
Búm képe a fergeteg, a sivatag,
Könnyim sürüárja e szirti patak.
Hadd folyni, zokogni, ha szívem eláll,
Szebb fényre kel a komor éji homály.
Nem messze a völgyi sötét temető:
Ott hamvadoz a deli hív szerető;
S bár szép szeme zártan előmbe nem ég,
Él bánatom és szívem érzete még.
Hadd zúgni, üvöltni a durva szelet.
Elhallgat a hív kora sírja felett.»

Szép lyányka! nem hallod, a hárs csikorog,
Vész dörg le s a szikla utána morog?
Felkárog a varjú, röpös denevér,
S a lég hideg szellentin elfagy a vér!
Jer! jer, deli lyányka, lakomba velem,
Árt kellemeidnek e késedelem;
Majd hókebeledre a lég hüve hat,
Megvérzi tövis liliomkarodat;
Villáma szemidnek homályba borúl,
Szép arcaid éke, virága lehull.
Rózsás nyoszolyára vezetlek el én;
S szebb létre virúlsz fel az álom ölén.

Így esdik az ifju, a lyányka zokog:
Haj a tövis, a hideg áratni fog!
Rettegve az ifjú szívére simúl,
És útnak eredve lakába vonúl.
A felleg eloszlik, a hold letekint,
A víg lebel illatit hordja megint,
S a vad zivatar rivadalmi után
Bájkellemü dalt rebeg a csalogány;
S a nap mire hajnali fényre kigyúlt,
Szép lyányka felejti, hogy este búsúlt.

KARÁCSONÉJ.

«Nosza, hajdu! jer vadászni,
Hajtsd ki a jobbágyokat,
S vendégimnek hozz estére
Táncra víg leányokat!»
««Úrfi, úrfi, a harang szól,
Szent karácson napja int,
A jó lélek térdre hullva
Most az istenhez tekint.»»
«Szent nap ide, szent nap oda,
Tedd parancsom, gyáva szolga.»

Hajdu elmegy, hajtók jönnek,
Bús szemökben könny remeg.
«Rajta, rajta!» s száz hahótúl
Harsog, zúg a rengeteg.
A sas víjjog, farkas ordít,
Vadkan röffen s csattogat,
Szarvas dobban és ropogva
Szaggat, tördel ágokat;
De üres zaj, vad nem tűn ki,
És haragban ég az úrfi.

«Rossz hajtás ez, kezdjük újra,
Rajta, rajta! lomha nép!
Lesre, hajdu, börtön annak,
Aki csügged s hátra lép!»
S át hegy-völgyön, bokron, árkon
Zajlik a hajtó sereg.
Nincs oly rejtek, nincs oly sűrű,
Amelyet ne szállna meg.
De hiában, vad nem tűn ki,
S dühben ég, dúl, fúl az úrfi.

És amint zúg, és amint néz,
Völgyben majd patakra lel,
Partján hajlék és előtte
Biztosan egy őz legel,
S angyalképű kisded lyányka
Úgy simítja, úgy örül,
Életet hoz s oly vígan lejt
A szelíd állat körül.
Aki látja, mind megindúl,
De az úrfi fegyverhez nyúl.

Térdin esdik a kis angyal:
««Oh ne bántsd jó őzemet!
Téjjel tartja bús anyámat,
Ölj meg inkább engemet.
Nincs apám, megölte ura,
Hadd anyámat élni még!»»

Így a lyányka, s kék szemében
Ártatlan szép lelke ég,
És mint rózsagyöngy a szirthez,
Reng fel könnye a vad szívhez.

De fölötte villan a cső,
S a hív állat porba dűl:
«Kis galamb te! végy anyádnak
Téj helyett most véribül!»
Így az úrfi, és kacagva
Martalékján elrobog,
És utána vérlángokban
A hajlék is fellobog;
Borzasztón süt rémútjára
S a rezgő fák sudarára.

Ködbe sülyed a nap fénye,
Egy szép csillag sem tekint,
S vissza-vissza téren, halmon
Száguld a vadász megint.
Fel-felröppen a sok varju
S őt károgva követi;
Fél a pásztor s nyáját haza
Más úton terelgeti;
Majd egy puszta templom alján
Ily gúnyszó kel szitkos ajkán:

«Oly fehéren mi kacsingat
Ott felém a fű között?»
««Úrfi, úrfi, az halálfő,
Ember egykor s üldözött;
Tömlöcödbül itt tettük le,
Éve lesz, mint öngyilkost.»»
«Haha! így nem félti hölgyét,
S itt hevét lefázza most, —
S hetykén rúg a koponyához, —
Nosza csont, jer vacsorámhoz.»

Megy, s utána a gödörbül
Tompa, hosszu jaj mordúl,
És amint megy, a kereszt is
Tőle búsan elfordúl,
S mint közelget dús lakához,
A kopó mind úgy vonít,
Lova rugdal s vas kakasa
Háromszor lekukorít,
De pezseg benn a vendég már,
S a vídám kedv csak reá vár.

«Föl, barátim! csókra, táncra,
Hadd perdűljön a leány;
Víg dalunk az égig hasson,
Van borunk! húzd rá cigány!»
««Úrfi, úrfi! szent misére
Csendül ismét a harang!»»
«Hadd konogjon, sokkal édesb
A pohár- s szerelmi hang.»
S a ház sarki szinte rengnek,
Nyalka táncban úgy kerengnek.

Majd leülnek vacsorához,
Bujdosik a tölt pohár,
És szilaj kedv- s tombolásban
Nincs sem mérték, sem határ.
S ím! éjfélt üt, szörnyet csattan
A szobának ajtaján,
S a halálfő hempelyeg be,
Még sírföld meredt haján;
Kígyó ül sötét szemében,
S a vendég fut rémültében.

««Még a sírban sincs nyugalmam
Ahová kétség vetett!
Gyilkosom te! fölriasztál,
Halld tőlem hát végzeted!
Durva ösztön- s kénynek éltél,
Térj magadba!» «Nem, nem én!»

««Istent, embert megvetettél,
Térj magadba!»» «Nem, nem én!
««Jer tehát, int a vég óra,
Sírbul a csók foglalóra.»»

S undok szörnnyé duzzadozva
Kénköves lángot lövel,
Egy-egy mennykő csontütése,
S így tátogva rálehel;
A bűn fia összeomlik,
Száz forgószél csap bele,
És üvöltve szórja hamvát,
Baglyoké lesz lakhelye;
S ott huhogják minden éjjel,
Ami történt a vad szívvel.

A VÁLASZTÁS.

Útközben ül egy szép leány
Pihenve a fa árnyékán,
Olyan szelíd kökény szeme,
S rózsánál is több kelleme.
Hová, hová, te szép leány?
«Ah én szegény, jobb sors után!»

Az úrfi mond: jer énhozzám,
Van énnekem selyempárnám;
Pihenj vígan kertem hüsén,
Szellőtől is megóvlak én.
De a leány hallgat, hallgat,
Az édes szó reá nem hat.

A gróf így szól: jer énhozzám,
Van énnekem nagy palotám,
Vannak benn száz tükrös szobák,
Számodra száz aranyruhák.
De a leány hallgat, hallgat,
A büszke szó reá nem hat.

A herceg mond: jer énhozzám,
Van énnekem ezer szolgám,
Főhajtva mind neked hódol
S rubintszéken kezet csókol.
De a leány hallgat, hallgat,
A méltóság reá nem hat.

Mond a legény: édes rózsám!
Nincs aranyom, sem palotám,
De van szívem, mely tégedet
Minden sorsban híven szeret.
Útközben nincs már a leány,
Hanem a szép legény karján.

BANDI.

Utnak indul szőke Bandi,
Bunda vállán s bús fején
Pántlikás új báránysapka,
Piros rózsa tetején;
Süvegét jó anyja vette,
Rá a rózsát Örzsi tűzte,
Ott viríta kebelén.

Szőke Bandi meg-megállva
A hajlék felé tekint,
Tán szép Örzsi a padlásrúl
Lopva még utána int.
Tegnap volt, hogy őt megkérte,
De csak ezt a választ nyerte:
Jőjj, ha gazdag lészsz, megint.

Bandi jár a Dunaparton,
Mély sóhajtás csak szava,
És tünődik, küzd magával,
Szomoruan néz tétova,

Zúg a szél, a Duna habzik,
Bandi szíve szintúgy zajlik ;
Menne, menne — nincs hova.

Így találja őt az este,
Így találja őt a vész,
És előtte és utána
A vidék homályba vész.
Menne, menne, de alig lát,
Megfordítja hát a bundát
S fűz mögé leheverész.

A vész csattog, Bandit rázza
S rajta tölti vad dühét,
Néki sujt egy forgószél is
S elragadja süvegét ;
Ezzel annyit nem gondolna,
Csak rózsája mentve volna,
Ez furdalja csak szívét.

S ím a hajnal szebb időt hoz,
S szőke Bandi talpra kél,
Széttekinget, hol süvegje,
Merre vitte azt a szél?
S mint lenéz a víz tükrébe,
Szint egy rózsa tűn szemébe
Kis homokhant szélinél.

«Szép virág te! árva mint én,
Elszakadva itt virúlsz,
Csók után mint Örzsim arca,
Oly szépen felém pirúlsz!
Jer bujdosni, légy te párom,
Míg a földet összejárom,
Míg velem majd sírba hullsz.»

Így szól Bandi a rózsának,
Mely víg hab közt ringadoz ;
Érte is megy, érte is nyúl,
S keble mint feldagadoz :

Süvegét is ottan leli,
Szép aranyfövénnyel teli
Vésztül mosva a parthoz.

«Nékem a szél is barátom,
Jól kifújt, de jót mívelt,
S a szép rózsa, Örzsim képe,
Adta rá az édes jelt.
Majd én szerzek házat, kertet,
Pár lovat, kis szántóföldet
S ehhez még egy hű kebelt.»

Így örülve csak szivatja
A szerencse-süveget,
Harmadik nap megrakodva
Bizton Örzsihez siet.
«Rózsám! rózsád tőn gazdaggá,
Tégy te engem most boldoggá,
Vedd pártádért kezemet.»

Örzsi képe fölhajnallik,
S hű melyéhez zárja őt,
Atyja is megáldja Bandit,
Mostan már a gazdag vőt,
És a nászok és vendégek
Víg robajjal összegyűlnek,
Ülni a nagy menyegzőt.

Így lett boldog szőke Bandi,
És hol ő kincshez jutott,
Kies partján a Dunának
Majdan falu támadott;
Most is Aranyosnak hívják,
S szép menyecskék, fürge lyánykák
Még aranyport mosnak ott.

ZUÁRD.

Nyargal Zuárd az éjben,
Tajtékzó paripán,
S szelíd érzet szemében
Reng a vitéz ölében
Egy karcsú szép leány.
Szél kapkod szög hajába,
Ág és szirt fátyolába.

Vitéz! mi zaj mögöttünk?
Bú tépi keblemet.
«Bátyád zudúl mögöttünk
Gátolni hű szerelmünk,
S hí küzdni engemet.»
Ah mély börtön lesz sorsom!
«Ne félj! segít jó kardom.»

S fölcseng a kard, s nyugszik majd.
A lyány zokog s fülel:
Vitéz, legyőzted a bajt?
A fák között ki sóhajt?
«Bátyád, jer hagyjuk el!»
S tovább-tovább vad kéjben
Nyargal Zuárd az éjben.

Vitéz! mi zúg mögöttünk?
Fagy rázza keblemet.
«Atyád zudúl mögöttünk,
Átkozza hű szerelmünk,
S hí küzdni engemet.»
Ah, most halál a sorsom!
«Ne félj! segít jó kardom.»

S fölcseng a kard, s nyugszik majd,
A lyányt kétség űzi:
Vitéz, vitéz! ne vívj bajt,
Atyám a sírba sóhajt

S ott lelkem üldözi.
S hóként a barna sziklán
Csügg szótlan hőse karján.

«A nap kel, mátka, nézz föl!
Megnyílt az ősi vár!»
De a sötét szemekből
Zuárdra nem ragyog föl
Szerelmi bájsugár.
Hideg s holt a szép mátka:
Lesujtá atyja átka.

AZ ÁLMATLAN KIRÁLY.

Sötét az éj, sötét a vár,
Szép álmok közt a lét enyhül
Aranyszékén gonddal tele
Csak a király álmatlan ül.

Előtte a nyert korona,
Melyért eladta álmait,
S véres tetőn feleskürvé
Az éj undok hatalmait.

Komor, mint a sír szelleme,
Gyorsítaná a rest időt;
Erőn bízik, veszélyt gúnyol,
S víg leblek is rettentik őt.

S tünődve míg a zord király
Belső vésztől így hányatik,
Szelíd hangon s mindég közelb
Föl a kertből szó hallatik.

Irígy sorsként néz a király!
Jelenni ott ki merhete?
Vigyáz, sötét gyanún eped,
S haragra gyúl vad érzete.

S mint éjjel hűs csermelyt keres
Az őz, a nappal üldözött,
Oly bizton egy szerelmes párt
Andalgni lát virág között.

«Hah! minden kény csak a poré,
S az én párnám gyémánttövis?
A legszebb álmot élik ott,
Ha engem fut, szűnjék az is.»

Mond, ívet és nyilat ragad.
A nyíl suhan, szűz melybe hat,
Végsőt nyög az s a gyepre dűl,
Halványon, mint a hófuvat.

De a kedves fölötte áll
Merőn, némán a gyász cserén ;
Emléke nincs, csak kínja ég,
S enyészet dúl lázadt erén.

S karjára fűzve szép hivét
Eltér, nyomán vért hagyva csak,
S a vár fölött a csend közé
Baglyok, varjúk sivítanak.

*

Éjfélt üt és tört hangokon
Dal reszket így jajjal vegyest :
«Alugy, alugy, jó kedvesem,
Ne könnyezz vért, pirosra fest!

Oh szép kebel, fehér kebel!
Hol bájoló hullámaid?
Karom ringat s te most pihensz,
S nekem hagyád fájdalmaid!»

Vérszomjusan kel a király,
Midőn hozzá egy őr rohan :

«Uram segíts! vad rém kísért,
Átok, halál szemlángiban».

S alig mondá, halkan belép,
Holttestet hozva karjain,
Egy ifju, szép, de őrülés
Borong szétdúlt vonásain.

«Szelíd lantom szívet nyere:
Nézd csak mi szép, minő hideg!
Rejtsd a nyilat titkon hamar:
Sír a Halál, nem sérti meg.»

Az ífju így, de a király
Reng, fölriad; fagy, láng teli:
Ön lyánya a kedves halott,
S lelkét ezer kín tépdeli.

A két hű szív rég hamvad már,
De él a zord király búja:
Insége új, bár fürte ősz:
S ez a nagy ég nagy bosszúja.

BAJNOKDÍJ.

Három ífju bajnok ége
Egy szép szűzért hajdanán,
Már is érte kardra kelnek,
De imígy szól a leány:

Ily küzdés csak búra kisztet,
Más adót kíván e szív;
Künn az ellen, kardot annak,
Hon s szabadság arra hív!

S aki nékem onnan hozza
Majd a legszebb hősi jelt,
Még ha keble értem érez,
Bírja ezt a hű kebelt.

És az ifjak vészbe szállnak
Nyerni kettős koszorút,
S vívnak, míg a tört ellenhad
Futva végez háborút.

Büszke Tódor jő először,
Lova szinte roskadoz,
Annyi boglár csillog rajta,
Annyi gyöngyöt, kincset hoz.

A vad Ákos jő nyomában,
Bús rabok kisérik őt,
Hoz fegyvert, hoz paripákat,
És egy izmos basafőt.

Későn érkezik jó Béda
Nyájas arca halovány,
S mint hó közt a rózsa kelyhe,
Ég seb mellén, homlokán.

Halvány bajnok! érzetemnek
Titkos vágya ím betelt,
Mély sebet hozsz, hősvirágot,
Tettben dús szerelmi jelt.

Így a szűz ; de büszke Tódor
Porba sujtva kincseit :
A seb, szól, még nem elég jel,
Mondja kiki tetteit.

Én az ellenvárba dúlva,
Vérpatakhoz ontva vért,
A vezértől küzdve nyertem
Ezt a kedves csalfa bért.

Én magát ölém, mond Ákos,
Bár hires volt ereje,
S minthogy népe véle dőlt le,
Kincsinél nagyobb feje.

Én törék mind erre utat,
Én első a vár falán :
Így levétek győztesekké
Elszánt tettem vérnyomán.

Így szól Béda, s nem vitatja
Senki már a hősi jelt,
És ő nyerte és ölelte
A kéjhabzó szűz kebelt.

A SZERETŐK SÍRJA.

A Bakonyban hűs patak foly,
Kis halom virít partján ;
S a kis halmon andalg egy szűz,
Oly szelid, oly halovány.

Egy vadász jön a patakhoz,
Képe vídám és tüzes,
S még szivén is új tűz lobban,
Amidőn enyhet keres.

Édes vággyal csügg a szűzön
S bizton andalog vele ;
Nyugszik a vad, nyugszik a nyíl,
A patak lesz kéjhelye.

S bár a földin túllebegni
Látszik a mély titku lény,
Keble kiszti, el nem válhat
Annyi csendes báj körén.

Így remény közt s lelki frigyben
Sok kedves nap, este múl,
Múl tavasz, nyár, hervad a szűz,
Mint halmán a rózsa hull.

S őszi völgyben menyegzőre
Fűz magának koszorút:
«Isten hozzád, jó vadászom!
Int az ég!» így vesz búcsút.

Nemsokára bús harang szól,
Száz szövétnek tűn elé;
S le a várból gyászkiséret
Indul a patak felé.

Őtet hozzák, a kegyes jót,
Minden arcon néma bú;
A koporsón rengedez még
A menyegzős koszorú.

«Édes álmat a hív mellett,
Aki oly vitéz vala,
S vad pogánnyal küzdve, győzve,
Érted, értünk itt hala.

«Édes álmat! áldott lélek!
Már ez élet nem rendít!»
Így sóhajt a nép s hamvára
Földet és könnyet gördít.

Két kis halmot egy kereszttel
Lát a vándor és remeg,
Rémet képez, mely felette
A viharban szendereg:

A vadász az, ott mereng ő
Elhúnyt élte csillagán;
Zúg az erdő, keble zajlik,
Képe zordon s halovány.

A LANTOS.

«Lantos, lantos! mi baj talált,
Miért hallgat éneked?
Jer énhozzám, majd én adok
Sok szép aranyt neked.»
Kevélyen így szól a király,
De a lantos csak szótlan áll.

«Vagy tán magasb fény ösztönöz?
Vedd hősi kardomat.
Te lész első vitézim közt,
Bird legszebb váromat.»
De a lantos csak szótlan áll,
S haragban igy zúg a király:

«Hah! szolgavér, csekély kegyem?
Börtönbe hát veled;
Hol éj s ínség ölelkezik,
Ott légyen lakhelyed!
Ha ennyi díj reád nem hat,
Rettegd, érezd hatalmamat.»

S Zenő esd, a királyi szűz:
«Ne fűzd vad láncra őt,
Hideg díj nem hevítheti
A forró éneklőt;
Adj érzetet, s gyúl kebele,
Így zeng, így él a fülmile.»

De nem hall a sötét király,
S dölyfös boszút dörög,
A szép Zenő eped, könnyez,
S a zár midőn zörög
Sóhajt Zenő, szűz arca vér:
«Szegény lantos, szívem kísér!»

Halálcsend a lantos körül
S komor, dohos falak ;
De szép csillag dereng felé
S egy kedves fényalak,
S míg érzetén a dal hevűl,
A bú, a sors elszenderűl.

Zenő, Zenő hangzik mindég,
Élténck színt ez ad ;
Szerelmet, könnyet énekel,
Míg szíve megszakad :
De lantja él s kiért hevűlt,
A vad király mély ködbe dűlt.

TABÁN.

Hová, hová, te szép leány,
Ily későn, ily magányosan?
«Hol Vezekény, addig megyek,
A kedves ott temetve van.»

Itt Vezekény, itt a halom,
Mely sok nemes hamvát fedi ;
De hagyd e helyt, a holtakat,
Sem könny, sem bú nemköltheti.

«Vitéz, vitéz! az eskü szent,
Hiába küzd a zord halál :
Ha majd éjfélt üt a harang
Ébred Tabán s karomba száll.

S hervadjak bár hűs ajkain,
Hős mellett szép álom lebeg,
S hűségem e szelíd hitét
A zordon éj sem rázza meg.»

Nem úgy, nem úgy, te szép leány,
Hűségednek szebb sors virúl,
Majd a kedves meleg karján
Szíved megint új létre gyúl.

Tabán még él s esküje szent,
Habár vesztett sok vért, időt ;
Hajdan szívén, hajdan szaván,
Ahol győzött, ismerd meg őt.

Tabán vagyok s úton feléd,
Ébredj lelked merűltiből.
S egy pillanat s kéjrezzenés,
A két hű szív egymásra dől.

AZ ÁLOM.

Búsan zeng egy ifju dalnok
És fölnéz a sziklavárra,
Mely szép Eldát fogva rejti
Hű szerelmök gátlatára.

Hasztalan zeng, őt nem látja ;
Angyalképe nem mosolyg le.
Búsan tér el a ligetbe,
Hol párján nyög a fülmile.

Majd leszáll az est homálya,
Hárs alá dől a ligetben,
Ez tanúja szebb időnek.
És elandalg képzeletben.

És sötét lesz és sötétebb,
Csak a vári csarnok fénylik,
Nyugszik minden, csak a várban
Bús harang, bús ének zajlik.

«Mi fejérlik a nyíláson,
Mint a holdnak bájsugára?
Mily homályos ének reszket?
Olvad a szív hallatára.

Elda, Elda! — hol rózsáid,
Hol villáma szép szemednek?
Fázol, kedves? oly hideg vagy,
Csókja mégis öl hevednek.»

««Édes dalnok! a kakas szól,
Hívja nőjét a fülmile,
Zengzetére esküm ébred,
Sírból szállok én hozzád le.

Nincs atyámnak már hatalma,
Villi lettem, vágyam telve,
Lejtsd el vélem a menyegzőt,
S húnyj el itt forrón ölelve.»»

És a dalnok keble rendűl,
Jéggé vál az éj fölötte —
Míg egy hő csók létre gyújtja,
Fölnéz, s Elda áll mögötte.

«Édes zengő, mint kereslek!
Álmodám hát s nem vagy lélek?»
««Megkérlelve már atyámat
Élek, és mint hölgyed élek.»»

S mint a nászok serge gyérűl,
S kit jó bor, kit fáradság nyom ;
Hölgye keblén esd a dalnok :
«Hagyj, ég! holtig így álmodnom».

A SASTOLL.

A királyi palotában
Már elhagyva, ősz fürtökkel
Áll hős Toldi. Ifjak körzik
S egy közőlök gúnyra is kel,
Egy új sarkantyús vitéz,
Ki hegykén mindent lenéz.

«Ej, te vén sas, de kopott vagy!
Volt erőd be rút hamvvá lett!
Nyom ruhád is, hadd e fénykört,
Már neked jobb kályha mellett.
Ott forgasd az olvasót,
Hadd nekünk a földi jót.»

Toldi méri: ««Úgy van, úrfi,
A vén sasnak tolla is súly;
Érzem azt, azért segíts te,
Köntösöm vedd, s keblem tágul.
Azt ne bánd, hogy éktelen,
Sok csatán volt már jelen.»»

A király jön, hall, s parancsol,
És az úrfi bármint szörnyed,
Köntösét rá adja Toldi;
De alatta már is görnyed,
S addig nyomja kétfelől
Míglen hamvként összedől.

«Ez varázs!» zúg, s a király int;
De nyugtan mosolyg hős Toldi,
És ujjából köntösének
Vastekéket s buzgányt húz ki:
«Ősz van, itt hűs szél legyint,
Megbéleltem egy kicsint.»

A BÁNKODÓ FÉRJ.

Szatmárban egy kis csárda van,
Trézsi asszony lakott ottan.
Éjfél haján, bogárszemű,
Kerek tagú, őz termetű ;
De jaj, mi szép, oly csintalan,
Rózsás ajkin pör úntalan.
Most kezde csak honn kis vitát,
Csöröl, pöröl, ver, amit lát.
Férjén a sor, ki szugban ül,
Midőn ily szó harsog kivül :
«Jön a tatár!»
Réműl, sír, fut, bujkál a nép ;
De szép Trézsi hegykén kilép :
Ő férfitól hamar nem fél,
Kivált az ügy ha nyelvre kél.
Még harctól lángzók arcai,
Lejtnek hókeble halmai,
Midőn jön egy zömök tatár,
Szívén zsákmány, szemén tűzár,
A szép Trézsi kényére hat,
Nem kér soká, felé ugrat,
Derékban őt átöleli,
Magához lóra emeli,
Eltér s öröm-lobbantában
Rá-rá pislog nyargaltában.
Búsúl a férj szép asszonyán,
Utána néz — mint vész után ;
S amint eltűn, könny könnyet hajt,
Sajnálná őt, és felsohajt :
«Szegény tatár!»

ELTE.

(Romános költemény első énekéből.)

1.

A sötétlő véres kard
Síkra inti a magyart,
S a királynak jelszavára
Száguld honja oltalmára.
Mindenütt már fegyver csillog,
Páncél, dárda, lándzsa villog;
A nemesség lóra pattan
S bátran a törökre csattan,
Aki, dúlva telkeit,
Láncra fűzi híveit.
Hol Moravnak szőke árja
Nissza téreit bejárja,
Ott tanyáz az ellenhad ;
Onnan csap le népzsarolva,
Szűzet, ifjat elrabolva —
Arra robban el Hunyad.

2.

Büszkén fénylik már a félhold
A magyar sereg felé,
Mely a tarral vívni lángolt
S bosszúcélját föllelé ;
Készen áll az vak dühében
Elbizottan erejében,
S mint közelgő vész moraja,
Mindég rettentőbb robaja.
Néz Hunyad, s komoly tüzében
Harcra inti táborát.
S végig futva érc sorát,
Győzelem kél nagy lelkében.
Nem rettenti őt a nagy szám :
Kürtöt harsant, pajzsa dörren,

Harc jelére kardja zörren,
S elzudúlva, mint a villám,
Tör Murat rab nemzetére,
S dől, kit egyszer karja ére.
Hősnyomán röpűl magyarja
S a pogány rendét zavarja.
Mint terhes két fellegek
A forgószéltől zaklatva,
Vívnak most a seregek
Bús haraggal, vért izzadva.
Elbarnúl a nap sugára
A fakón kelő portúl,
S a csatázók vad zajára
Minden szikla elmordúl.
Száz irányban forganak,
Fel s alá hullámzanak,
Lándzsa pattog, nyílözön hull,
A ló horkant, ember jajdul;
Száz alakban sújt a vész,
Itt fő pördül, ottan kéz,
Vág, öl, ront, tör mindenik.
Testhalommá nő a sík,
S az enyészet zordon váza
Sorsokat gunyolva rázza.
Forrton forr a harc dühében,
Messze csöng az éles vas,
S elbámulva fellengtében
Néz alá a büszke sas.

3.

Hév dúltán a két bajhadnak
Hat nehéz órák haladnak,
S még vitézség és erő
Nem lön egymáson nyerő.
Elborúl Hunyadnak arca,
Ily soká hogy kétes harca;
Lángszeméből bosszúszikra
Szétlövell a csatasíkra.

«Győzni kiszt hazánk reménye,
Itt ne húnyjon hősi fénye!
Fel, vitézek, új vívásra,
Most utánam vég csapásra!»
Így dörög, s zászló kezébe'
Vágtat a tar sűrüjébe.
Elszánt népe lelkesítve
Új erőre s tűzre gyúl,
S kard-suhintva, nyíl-röpítve
A vezér után zúdul.
S elbőszülve, sort szakasztva,
Vérit ontva, vért fakasztva,
Testhantokra testet hány,
Míg nem tágul a pogány!
Ez gyéren fut nemsokára,
Éltét bízva gyors lovára,
Merre csak nyilást talál;
S zászlóit fennlobogtatva,
S diadalmat harsogtatva,
A győző utána száll.
Elfoglalva Nissza vára,
Lángözönben mindenütt,
S a pogányok vérútjára
Borzasztó világgal süt.

4.

Mindig távol- s távolabb hat
A futamló és üző had,
S mint nyáresti villanások
Hévség-szülte kék felhőkön,
Játszadoznak a tetőkön
Szerte fegyvercsillogások.
Elhangzott a had dörgése,
A bajtéren csendesség,
Csak a haldoklók nyögése
Kél remegve néha még,
Kik az édes léttül válnak,
Jégkeblén a zord halálnak.

Kora váltát szülejétül,
Váltát édes kedvesétül
Itten sínli egy vitéz ;
Még utolsó pillanattal
Ama drága földre néz,
Hol szerelmes indulattal
Rengve hű karok között
Kéjrül-kéjre röpdözött.
Hasztalan vív ifjúsága,
Megragadja a halál,
És emléke s boldogsága
Nem mulandó éjbe száll.
Ott egy bajnok a fövényen,
És magát sebzett agyában
Vélve még a büszke ménen.
Levegőt vág, s elhúnytában
Tág kebellel, szív-feszűlten,
Vérkedvébe elmerűlten
Felszökik, s örömkacajjal
«Győztünk! győztünk!» harsog, s meghal.
Itt egy durva harc-magzatja
Hörgő ellenét szaggatja
Vég erővel kardot kap,
S még annak szívéhez csap ;
Most imádság, majd szitok dűl
Sebtől tátogó mélyébül
Míg elhúny lélekzete,
S vérbe fúlad élete.
Honja bátor védletében
Vég percén ott áll egy hős ;
De a hit szelíd ölében
Lelke most is még erős :
Tetteit keresztülfutja,
Tisztét teljesítve tudja,
S így nyugodt szent végzetén ;
S mint a szálló nap sugára,
Lebben szét a földi pára
A dicsőnek életén.

Mély porágyon elterűlve
Látni így a hőseket.
Üldözésök lángja hűlve,
Most örökre békesűlve
Egy föld issza véreket.

5.

Merre Hæmusz kék ormával
S köd-leplezte homlokával
A magas felhőkbe nyúl
S néztit messze földre hányja,
Arra száll a harc iránya
S mindig távolabb vonúl.
S most az erdők sűrüjébe,
A barlangok éjjelébe
Rejtezett bolgári nép
Ismét a szabadba lép;
S részint visszatér lakába,
Melyet épen hagya el,
S most pusztán s hamvadva lel:
Sok tódúl a had nyomába,
Hol piroslik még a vér,
S földet vagy segédet kér;
Kit szelídebb érezet
S embertársa szenvedése,
Kit méltatlan díj nyerése,
Zsákmány s martalék vezet.

6.

Közepén a bús piarcnak,
Legdühösb helyén a harcnak,
Hintve annyi hűlt tetemmel,
Tarkán egy halom tünik fel,
Hol a nap sorsát intézve,
Harcistenként szertenézve,
Félvilágot tartva válla,
Nagy Hunyad nem régen álla;

Most felül a holtakon.
Kikre mérge csattogott,
Egy szép ifju fekszik ott,
Mint vitézi hamvakon
A leroskadt emlékkő,
Még dőltében is dicső.
Nyílt sebén patakzik vére,
Köd borúlt vídám szemére,
Elzsibbadt érzéke már,
Ifju lelke késik bár ;
Még liheg mélyen, halkan,
Még erében élet van.
Torda ez, kit a dicsőség
S halhatatlan hősi tett,
Melyért a nagy szív s erős ég,
Harcveszélybe kisztetett ;
S mint zászlósa a vezérnek
Megfelelt a bajnokvérnek,
Melyből fényre származott,
Melyre új díszt bokrozott.
Ott a halmon hű melyével
A hegyes tőrt ő fogá fel,
Melyet orzó gyilkos kéz
Oldalast Hunyadra sujta,
Amidőn az ostromvész
Mindent végcsapásra gyújta,
S Izsabég dölyfös tüzének,
Vad rohantu fegyverének
Győzni a szerencse ott
Csak muló reményt adott.
A roppant Egész, szemében,
Elmerűlve nagy tisztében,
A vezér nem látja őt,
A miatta vérezőt ;
S néma bár, de szép tettével
Torda holt gyanánt maradt el.
Messze téren tétova
Száll s nyerít délceg lova,

Majd megáll s néz fül-hegyezve,
Kedves terhit kémledezve,
S őt nem hallva szózatán
Száguld a küzdők után.

7.

Esti bíbortűzben égnek
Erdős bérci a vidéknek,
S a nap válva nagy körétől
Csendes felségben leszáll,
S hegy, völgy fosztva lángszinétől
Kékellő homályban áll.
Édes illattal tele
Kél az alkony hűs szele
És enyhítő lengzetében
Reszket a lomb és zörög,
S a patak sebes lejttében
Most vidámabban csörög.
Harmatgyöngyök fényledeznek
Rengő zöld fűszálakon ;
Csüggedt bimbók éledeznek
A kisült virányokon.
Most a rekkenő melegtől
Eltikkadt virágkebel
Csókolgatva langy szelektől
Kelyhét szebben nyitja fel :
Mint a szem, mely könnyüjében
Érző szív után tekint,
És a részvét lágy ölében
Édes nyugtot lel megint.

8.

Holttestek mellől kivéve,
Ékes nyoszolyára téve,
Egy magányos lak hüsében
Hol csendes nyugalma lön,
Torda eszméletre jön ;

S mindjárt első érzetében
Kardhoz kap — de hő kezet fog,
Mely gyöngén ápolva hajlog
Vasterhét feloldani
S nyílt erét elfojtani.
S ím a bágyadt lámpafénynél
Áll egy szép alak fejénél,
Egy alak, mely bájvonzattal,
Egyszer látva, mint az ég,
Képzetünkben él mindég,
És derengő arculattal
Lesve mozdulásait,
Szívja be vonásait
  Barna fürtje omladozva
Lengedez hóvállain,
S leple félig bontakozva
Reng a szív hullámain.
Egy fejér sugárnak látszik.
Deli karcsú termete,
Melyen kéj-lehelve játszik
A tavasz víg szellete.
S a teremnek ajtajánál
Egy komor de tisztes ősz áll,
S hárfát tartva karjain,
E dal reszket ajkain :

*

  «Kies gyöpön ki fekszik ott,
Homályba tört szemekkel?
Te vagy, bajnok? már elzugott
A harc, s te mégse kelsz fel?
Nincs koszorúd szép tettekért?
Tőlem ne várj szerelmi bért ;
Nyugodj' akkor, vitézem!
Inkább halálod nézem ;
S hullámként, melyet hajt a vész,
Te is majd úgy felejtve léssz.»

«„Van koszorúm szép tettekért,
Mely fényt övez fejemre;
De tőled várok *édes* bért
És írt égő sebemre.
Szép szűz, ne félj: a bajnokvér,
Földet mos bár, de égig ér;
A szerelem e színben
Lobog a hősi szívben,
S habár felejtett sírba kél,
Szerelme mint szép tette él."»

9.

Mintha álom lepte volna,
Hosszu álom és nehéz,
S most az ég reá hajolna,
Torda a szép szűzre néz;
S a csatának mord dühében
Fendörgött tüzes kebel
A kegyesnek bájkörében
Most lekötve, szót nem lel.
Néz — de mint a lét reménye
Benne újra éledez,
Akként minden érzeménye
Szent hálára gerjedez;
S bár utóbbi sorsa kétes,
Mert kevés bolgári szív
Volt itt a magyarhoz hív,
Sebje mégis kétszer édes:
Él Hunyad még, s általa!
S mint a földet-ébresztette
Hajnalcsillag áll felette
A vidék szép angyala.

TOLLAGI JÓNÁS VISZONTAGSÁGAI

(TULAJDON LEVELEIBŐL.)

ELSŐ RÉSZ.

TOLLAGI JÓNÁS PESTEN.

I.

1. Máji.

Barátom! én nagy világba megyek! Azt megírtam már, hogy mióta egy gazdag bátyánktól tetemes successiót nyerénk, atyámnak velem szörnyű nagy plánumai vannak.

Minap megáll előttem s a bodor füstöt igen sűrűn eregetve pipájából, így szólt: Fiam Jónás! huszonkét esztendős múltál, pénzed lesz, deákul tanultál, maholnap szép hivatalomba léphetsz; de még világi tapasztalásod nincsen: azért utazni küldelek; először is járd el a fővárost, szerezz tapasztalást s több e félét. Eszed van, künn még talán gyarapodik is, ennél fogva mentorra nincs szükséged.

Örömmel hallám mindezeket; mert az ember nem azért született, hogy azon helységből, hol nagynehezen általfutá iskoláit, soha ki ne szökjék. Magam sürgetém elindulásomat. Bár ne szakadtál volna oly messze tőlem! most velem jöhetnél; mindazáltal leveleimmel felkereslek s híven napról-napra mindent leírok, mi történik velem. Fogadd szívesen sorsom közlését és rakd el tiszta érzéseim dokumentumi gyanánt.

Innen hazúl többé nem írok; mert ha az ember nagy útra készűl, hamar kifogy az időből. Itt is, akárhol is szíves barátod *Tollagi.*

II.

Pest, 7. Maji.

Ha az ember új világba lép, valami különöst érez, amit otthon nem érzett, így vagyok én ; mind e mellett fogadásom szerint az íráshoz fogok.

4-ta hujus megáztatva anyai könnyektől, tetézve atyai áldással, szívdobogva kocsira ülék s két feldűlésen s azokkal járó kék foltokon kívül szerencsésen ide is érkezvén, a Remény fogadóban megszálltam. Ily nagy városban, gondolám, az embert fel sem veszik, azonban jöttemkor mindjárt nagyságoltak ; de mi az embernek nem kompetál, ne vegye magára, én is eltiltám a magas titulust.

Hol az ember idegen, senkit nem ismer ; de így az ember csupa nézésből nem sokat tapasztal, azért én is lementem az alattam lévő kávéházba, hol több városi ifjakkal mindjárt is megismérkedtem. A rokonlelkek egymást feltalálják ; hozzám is bizonyos Lépfalvi különösen vonzódik, ittlétem célját elbeszélvén, barátságát s pártfogását ajánlotta.

Meglátom, miket tapasztalok ; nálunk úgy hírlelik : hogy a nagy városban, aki nem akar is, tanúl. Ezer feltételek sarjadoznak keblemben, de azért alunni készülök, mert ha az ember elfárad, szeret pihenni.

III.

8. Maji.

Barátom! kulcslyukon ne nézz keresztűl ; én tettem azt, de! meg is adtam árát.

Hogy az ember okos maradjon, olvasni szükséges : e végre nehány deák írókat raktam el ládámba. Ma épen előszedém őket, midőn a mellékszobában éneklést hallok, de a világért se tudtam, férfi- vagy aszszonytorok zeng-e? kuriozitástól unszoltatván, a kulcslyukon nézek keresztűl s ím tükör előtt áll egy drágán öltözött személy s írásból énekel, mellette egy hosszú ember hadonáz kezével s az az egész skálát

kiejti képével. Ajtóhoz lapúlva várom, mi lesz a dologból? s hajam a kilincsre tekeredik, de fájdalmasan csak akkor vevém észre, midőn a fogadóbeli inas belép, hirtelen hátranézek s egy fürtöt kiszakasztok, melyre a kilincs zörren s az ének megszűnik. Az inas elmondá: hogy szomszédném egy híres altista énekesné s ma fogja épen magát produkálni. Gondolhatod: mint vágytam őt nyilván is hallani; mert nálunk néhány csepüevő s egyéb bukfences embereken kívűl ilyetén mesterek nem fordulnak meg. Az inas zártszékkel kínál: mit használ a szék, ha be van zárva? mondám, inkább innen vigyünk széket. Erre viszonzá: csak bízzam reá, ő szerzend úri helyet. Ment s nemsokára hozott cédulát; drága volt, az igaz, de ingyen csak a halál, gondolám s kifizettem.

Rendelt órára theatrumba megyek; előnyujtván a kártyát, első emeletre, egy rekesztékbe vezetnek. Ott bámultam a tolongó sokaságot, midőn egy ifjú, kit már tegnap a kávéházban láték, hozzám szövetkezik. Uraságod maga vagyon? — mond — talán nem lesz terhére társaságom? Absolute nem, felelék, őt mellém ülni kényszerítvén. Sok beszéd után mondá: Cornelia derék énekesné; de nagy ellensége s ócsárlója nemzetünknek, hogy minden hangért ezrekkel nem adózunk. Hadd legyen ellenség! viszonzám, nincsenek huszárjai sem ágyúi. — Az nincs, felel, de vannak szép szemei s azok néha huszároknál is több kárt okoznak. Mi ifjak ma őt kifütyölni akarjuk s mint jó hazafit, az urat is ezen frigybe meghívom. Ha így van, mondám, szívesen! miként szokták? Tessék engem utánozni, felel.

Azalatt muzsika kezdődik, mély csöndesség lőn, a kárpit felhúzatik és az énekesné kilép; társam lassan fütyöl, én hirtelen kidugom fejemet s két újjammal olyant füttyentek, hogy a theatrum is visszahangzott belé, gondolván, ha az ember valamit tett, tegye igazán. Erre alól tapsolnak, lármáznak, s minden szem felém lövel: ennek okát tudni óhajtván, társam

hoz fordulok, az elillant ; a kis folyosóra megyek utána, egy úr haragosan elállja utamat, kérdvén : én fütyöltem-é? Igen is! felelék biztosan. Arra ő felzúdul, fenyítni kezd, miként merem a köztársaságot zavarni, s hogy tettemért adóznom kell. Hasztalan kértem, hogy kompeszkálja nyelvét, folyvást dörgött s nevemet kérdé ; de én okos voltam s nem mondtam meg — több ember szorong öszve s mind ellenem voltak ; már-már szepegni kezdék, akkor Lépfalvi törtet elő, megpanaszlom a dolgot, ő azon haragos urat hátra vonja, s minekelőtte magamhoz térek, a nagy zúgás nevetségben oszlik fel.

Tele confusióval, megmentőmtől kísérve térek szállásomra, hol megértém a dolog mivoltát : hogy azon ifjú, ki megcsalt, az énekesnét szereti s most valamin öszvezendülvén, engem választa boszúja eszközének.

Az ember könnyen hisz, ennélfogva könnyen csalatik — aztán bosszankodik.

IV.

9. Maji.

Ha az embert egy baj éri, a többi sincs messze.

Búfelejtésre, ma korán reggel a szabadba menék, soká tünődvén : miként lehetne a tegnapi dolgot helyre hozni? Nagy észmarcanglás után az ártatlan énekesnét megkövetni legjobbnak ítéltem ; ennélfogva vissza s hozzá sietek. Ajtót nyitok : egy szép szőke leány ült az asztalnál s kötött, látásomon nem kevéssé ijedvén meg. Szótlan sokáig nézek égszínű szemébe s mindig úgy rémlett : hogy az, kit a kulcslyukon láttam, egészen más vala : ezen gondolaton elfelejtém mondandómat.

Talán bátyámat tetszik keresni? — kérdé szelíd hangon, — mindjárt visszavárom! Ezen hang nem volt olyan trillás, mint a tegnapi, engem mégis mélyebben meghatott. Felbátorodva felelék : Semmiféle férfit, csak ékes hangú személyét jövök tisztelni s az esti füttyért töredelmes szívvel bocsánatot kérni.

Erre szemei jobban rám nyíltak : ha én volnék a megbántatott, — mondá igen kegyesen, — szívemből megbocsátanék ; de az nem vagyok ! úgy vélem, a szobát tetszett ismét elhibázni ; azonban örvendek, hogy ezen tévedés által tanúja levék jószívűségének.

Mit feleltem, mint jöttem ki, már nem tudom, oly zavarba jöttem ; és csak új bajom hozott magamhoz, midőn tudniillik szobámba akarék menni és kulcsomat elvesztém.

Lépfalvi jön ismét, panaszlom sorsomat ; ő rész szerint gondolá, nem szerencsétlenség, ha az ember véletlen egy széphez jut, rész szerint az énekesnét is valami ajándékkal megkérlelhetőnek állítá. Mindent magára vállalt.

A tapasztalás, látom magamról, vagy pénzbe vagy érzésbe kerül, s így az ember nyerve veszt, vagy ha akarod, vesztve nyer — mi haszna marad?

V.

10. Maji.

Ma Lépfalvi javallására elhordozkodtam, még pedig ugyanazon házba, hol ő lakik. Szolgálatomra, míg itt leszek, egy inast is fogadtam ; jó ember, de keveset hall ; az semmi, csak azt megértené, amit hall.

A fogadóban jól meghúztak! nálunk az egész helység kulcsa nem kóstált annyit, mint ezen városi kulcs.

Rendre vergődvén, eljártam a város ritkaságait. Mi sok szép van e világban, ami nem áll könyvekben! ellenben mi sok festetik nagynak, ami csekély magában! jele : hogy nem mind arany, ami fénylik, nem mind igaz, amit írnak, nem mind helyes, amit tesznek, nem mind jó, amit dícsérnek ; de az való marad : míg az ember szűk határ között él, magát okosnak tartja ; ha kiljebb lép, látja mennyit kell még tanulnia!

Tele van a fejem ; de abból nem következik, hogy mindazt le is tudom írni.

VI.

11. Maji.

Ma Lépfalvi egy kertbe vitt sétálni, respektíve szaladni, mert alig léptünk be, két fehérszemély ötlik szemébe, kik után iramlik, s én őutána. Hozzájok érvén, köszöntjük őket. Lépfalvi titkos beszélgetésbe ered velök s alighanem felőlem szóltak; mert az ifjabbik szemei többször lopva mosolyogtak felém — pedi azok szép szemek voltak ám! barna fürtök közül úgy ragyogtak mintha Ámor két csillagot dugott volna oda, a szíveket elolvasztani.

Lépfalvi rossz deák lehetett! egy becsületes szentencia sem jött ki ajkain, mégis úgy figyeltek reá, mintha Horácot explikálta volna. Utóbb kifogyni látszatott, mert engem unszola szólásra. Én sok szépet akartam mondani, de hirtelen semmi se jutott eszembe; ebből tapasztalám: hogy az ember nem tud mindent, amit akar; s ha tud is: nem úgy s nem akkor, mikor kell.

A másik személy, korosabb és vastag személy volt; nyájas lebocsátkozással egy deszkapadra invitált, de nagy extenziója miatt csak a pad szélére fértem. Míg Lépfalvi a másikkal elmerűlten beszélt, ő nekem a tavasz kellemeit magasztalá; én erre tudósan megmutatám: hogy tél után tavasz, tavasz után nyár következik, érzékenyen hozzá tévén, mily nehéz lesz neki majd a rekkenő nyári melegben ily húsmasszát hordozni! Arra ő hirtelen felkel, a deszkapad felbillen s én a földre bukom; de csakhamar talpon valék ismét, a kis leánynak időt se engedvén a sikoltásra.

Nemsokára búcsút vevén, a reájok váró kocsihoz mentek. Lépfalvi az ifjabbat, csókot nyomván kezére, felsegíté; én kalapomat a bakra tevém, hogy annál könnyebben emelhessem fel a vastagot; de elkéstem, mert akkorra már a kocsiba be is telepedett. Meghajtom magam, a barna szemek felém kacsintanak, és én oly valamit érzék, amit definiálni nem tudok; szerettem volna én is egy csókot applikálni gömbölyű

karjára; de elindúltak, s nekem semmi se jutott. Elandalodva, későn vevém észre, hogy kalapom is velök ment: utánok futok és szerencsémre az útfélen lelem kalapomat, de horrende öszvezúzva. Mérgelődve térek Lépfalvihoz, elébe tartván a destruált jószágot: mi egy kalap, — mondá, — ily gyönyörű mulatságért? Szemei égtek, az enyimek pedig tele voltak porral.

Hazamentünkben kifejté a titkot: hogy az ifjabbik, Kamati Lolli, egy gazdag kereskedő leánya, a vastag pedig Madám Laurent, annak gubernantja. Mily nehéz itt egy leányt megőrzeni! Gubernátor egy országnak is elég.

VII.

12. Maji.

Alvásért fekszik le az ember; de én az éjjel ébrebben alvék, mint máskor nappal; képzeletem hol a kék, hol a barna szemekkel vesződött. Miért van ez? nálunk is teremnek szép szűzek; de talán nincs annyi mesterségök az embert virrasztgatni.

Lépfalvi nagy emberismerő, mindjárt előtalálta, mi nyugtalanított; ő úgy véli: Cupidóval lesz dolgom, ki főkép Morpheusnak esküdt ellensége. Így hát nekem kellett utána járni, különben ő látogatja meg váratlan is a szíveket.

Olvasni nincs kedvem, hasztalan forgatom a klaszszikusokat, minden betűn szép szemek lebegnek. Hol fel, hol alá járok, az idő hosszú, mégsem únom el magamat. Óránként eszmélkedem s mind e mellett semmitse gondolok. Rendes állapot!

VIII.

13. Maji.

Mit az ember örömest hall, arról örömest beszél, ha van kivel; én is általmentem Lépfalvihoz s kitanúltam tőle a többi között: mint kell a szépnemet

kaptiválni. Ő a boldog szerelmet négy §-ra osztja fel: *látás, szólás, vallás*, és ha van miből a kedves tárgyat kitartani: *örök frigy*. Ezekkel jár: andalgás, remény, sejtés, boszúság, lángoló öröm és gyilkoló féltés. Ez mind nálunk is úgy vagyon, csakhogy a munkás ember nem igen ér rá fohászkodni és ablakok alá járni. Itt, gondolom, a szerelem mesterséges időtöltés, ott valódi érzés.

De mit okoskodom? bévett szokás fél törvény, azért: minthogy Lépfalvitól hallám első látástól fogva Lollinak irántam serkenő hajlandóságát és azt viszonzani kötelességemnek tartom; tehát bele kapok az első cikkelybe, azaz a nézéshez.

Utóírás:

Ha poeta volnék, azt vélném: hogy az ég könnyezé szerelmes szándékomat s úgy telesírta ruhámat, hogy egy hajszálnyi sem maradt benne száraz. Hallgasd, miként jártam.

Kamati háza numerusát s utcáját megértvén, pontban négy órakor délután felkeresém; mivel pedig Kamati háza szöglettház s nem tudtam, mely felől lakik Lolli, az utca közepén oly situsban álltam meg, hogy szemeim minden ablakra eljuthatának, s ezt okosan is cselekedtem; mert azonnal a ház baloldalán egy szőke fő tűnt előmbe s ha tüstént vissza nem vonja magát, megírhatnám, az a szőke fő volt-e, melyet 9na hujus a fogadóban láttam.

Ott állék, merően kémlelve az ablakokat; s íme több emberek szövetkeznek hozzám, s majd reám, majd a házra tekintve, egymás kérdéseikre vállvonítva felelnek. Én elválok azon kiváncsi csoporttól s külön szempontot veszek; de egyszerre forgószél támad, zápor szakad az égből s mindnyájunkat szétmosott. Keresztűlázva tértem szállásomra.

Ilyen az élet! teli szép reménynyel kimegy az ember a meleggel s mire körülnéz, a sors megfüreszti, és az ember fázik.

IX.

18. Maji.

A betegnek orvosság való ; de hallottad-e, hogy valakinek gyógyításul versírást præscribáltak? Velem ez történt. A minapi megázás szörnyű rheumát vont fejemre. Lekötve szobámban különfélét olvasgaték s egy helyen következendő velős mondást találtam : «lelki emelkedés enyhíti a testi gyötrelemet ; azért a költő, midőn képzeti szárnyain felleng, minden földi bajt felejtve az ifjúság aranykorát éli.»

Ha így van, gondolám, én is elűzhetem rheumámat ; neki ülök s ezen szonettet vagy hangzatkát zengém :

Kiballagék andalgva, gyöngyalak!
De ah irígy felhők zúgtak felettem
S örömcélom bús áldozatja lettem,
Megáztam jól, de nem láthattalak.

Most, vad sors! elzárnak hideg falak
Repüljön hát ez édes dal helyettem
Hozzád, kit első percbe' már szerettem
Lásd innen, mily buzgón óhajtalak!

Beteg vagyok — de szívem indulatja
Vígasztalásomul azt mondogatja :
Hogy tán azon hódító játszi szem,

Mely nemrég oly sok szép reményt igére,
Egy-két könnyet gördít sírom kövére,
Ha meghalok ; de azt alig hiszem.

Lépfalvi doktort külde hozzám ; ez nagy cseppeket látván homlokomon, kérdé, mi izzaszthat ennyire? én nyílt szívvel megvallám, hogy a versírás verítéke ütött ki. Így tehát a szelíd Múzsa a jótévő Hygiæával egyesült s útat jelel az orvoslásra ; ennélfogva én is izzasztószer gyanánt versírást ordinálok ; mentől többet, mentől magasbat irand, annál előbb tér vissza az egészség. Mondá s mosolyogva elhagyott. Így lettem recipe szerint poeta ex officio.

Minden kénytelenség fáraszt ; de költeni szükségből rettenetes baj, minden kínok kínja! Mennyit vesződtem, mennyit gondolkodtam, tudósan öszverakván a szavakat ; de hasztalan! semmi egész nem született, mindenütt kitűntek a hiányok, s nekem csak azon tapasztalás maradt : hogy nádparipán nem lehet Pindusra nyargalni. Azonban egészségem ismét helyre állott.

Mi az embernek nehezen megy, azzal hagyjon fel ; én is ezentúl, ha a dicsőség szomja bolygat, ezen emlékverset tartom előmbe :

Ki észszel bír, szép s nagyot ír,
Fejére koszorút fűz ;
Az ügyetlen és készületlen
Levegőben halat űz ;
S tettit bármiként hirdesse
De azt mégsem gátolhatja,
Hogy a késő kor magzatja
Hiú álmát ne nevesse.

X.

19. Maji.

Barátom! soha bérlett lóra ne ülj! s ha igen : biogrofiáját vagy gazdáját előbb ismérd meg. Alig mult el rheumám, más viszontagság talált.

Ma gondolat közt a Holdvilág-utcán (ott lakik Lolli) megyek keresztűl, midőn Lépfalvi mellettem elugrat ; oly büszkén lebegett haragos pej lován, hogy nekem is szinte kedvem lobbant paripázni ; eszembe jutván, mily kényesen nyargaltam otthon a mezőkön s a szomszéd vásárokon. Hazamenvén, csudálkozásomat jelentém : miért titkolá előttem, hogy lovakat is tart. Ő megvallá : hogy a ló nem övé, hanem bérlett ló s hogy itt készpénzen akármennyit kaphatni ; hozzá rekesztvén azt is : mily szépen s tetszetősen tűnik ki a férfi lóháton, s mint röpülnek szép szemek utána, mikor bátran nekieresztve szökdel szét az utcákon s tomboló lova szikrát vág a köveken.

Lehetetlen volt a lovaglás vágyát eloltanom ; azért is Lépfalvit kértem, utasítsa el inasomat s jönne ki velem délután nyargalni ; de ő ezt dolgai végett megtagadá, hanem inasomnak instrukciót adott : hol és mily áron szoktak paripát bérelni.

Az ember sokszor örűl, mikor tán éppen semmi oka sincs ; én is alig vártam a délutánt, képzelve, mily nagy impresziót tesz látásom szép Lollin, s mint ugratok majd ablakai alatt.

Inasom hoz egy nagy feketét ; már messziről láttam, hogy az nem nyalka ifjú alá való (azt mondá : hogy a többi lovak már mind ki vannak bérlelve). Ez erős, hasas, széleshátú ló volt, tűzzel nem bírt, de félszemén se látott, a nyereg s kantár többet ért magánál. Rávetem magamat, lábaim kimerednek vastagsága miatt. Le akarék szállni (s bár tettem volna!), de Lépfalvi biztatva mondá : jobb rosszúl lovagolni, mint kevélyen gyalogolni, és én elindultam. Szörnyen rázott, azért csak léptetve mentem el Kamatiék előtt, szinte örűlve, hogy senki se látott e rhinoceroson.

Sokat látni jó az embernek ; de mindent látni mégis bajos. Ezt tapasztalám, mert alig fordulok más utcába, nagy embercsoport tűnik szemembe és lovam velem együtt kiváncsi volt megtudni, mi történik, neki tüzesedik, fülét hegyezi, nyerítni és akaratom ellen vágtatni kezd. Odaérvén, látom, hogy temetési pompa készűl. El akarok onnan fordúlni ; de lovam a trombitásokon keresztültörve a halálkocsi mellé (melybe fekete posztókkal beterített két ló volt fogva) szorong; sarkantyúzom, de minden döfésre kirúg s annál közelebb bújik a kocsirúdhoz. Hasztalan ostorozta a fekete kocsis, Rárót kiáltván, mert Ráró megátalkodva nem mozdúlt a helyéből. Már a koporsót kihozták, az emberek morogtak s nekem volt igazán circumdederunt me — mit vala tenni? leszállnom s egy embert szép kérés mellett jól meg kellett fizetnem, hogy Rárót félre vezesse. Attól értém meg : hogy ezen ló a holtakat szokta másszor hordozni, mikor

négyesbe fognak, azért akart most is pajtásival sétálni. A temetési rend elindúlt, én pedig Rárót magam után vezettetve, haza ballagék azon feltétellel: hogy ezentúl soha más lovára nem ülök.

Az embernek használ az is többször, ha senki sem ismeri; legalább ha viszontagság éri, ki nem nevethetik.

A halálparipát hazaküldvén, Lépfalvihoz megyek, ki nem rövid kacagás után ezen hírrel lepett meg: hogy ő nekem módot talála béjuthatni Kamati házába e következendő conditiók alatt, tudniillik:

Lolli atyjának van egy fia, kit romlástól féltvén, köziskolába nem járat; azért is oly csintalan, hogy egy tanító sem jöhet ki vele, sőt mindenik ifjú óvja magát tőle — most is éppen tanítót keresnek. Ha pro forma ezen hivatalt, melyre kis deákság, számvetés s több e féle csekélységeken kívül nem sok tudomány kívántatik, magamra vállalnám, tehát in persona kiadhatok szívemen. Már ő ezиránt Lollival szólt, azonkívül levél által is fog mindennap rekommendálni. Mindazáltal óvjam magam nevét említeni, minthogy Kamatiék atyjával némely per miatt öszvezendűltek s ennélfogva barátsága ártalmas lehetne.

Ha az ember szerelmes, minden habban partot képzel; de én nekem Lépfalvi gerendám, melyen minden zivatar közt általúszom; ő csakugyan igaz barátom.

Ma atyámnak is kell írnom. 1.) Tudtára adom, miket láttam; ami velem mindeddig történt, talán jobb lesz elhallgatnom. 2.) Pénzt kérek. 3.) Ejtek valamit: hogy koromban már az ember szerelmes is lehet, ennélfogva házasságról álmadoz. 4.) Megírom: hogy mindenütt jó; de mégis jobb otthon. A második pontért orrot kapok, de ki tehet róla, hogy az aranylánc a megbántott énekesnének s mindenféle költségek meglapíták erszényemet. — Mint látom, a városi ifjaknál nem szokás a pénztartás — így én is már közikbe illem.

XI.

20. Maji.

Csinosan öltözve, mint azon ünnep kívánja, melyben szíven akarunk triumphálni — Lépfalvi levele zsebemben, különféle érzésekkel Kamatihoz menék. Hozzá vezetnek : még ő, a madám, és egy más aszszony a kávé mellett ültek. Mintegy tíz esztendős gyermek, szilaj, dacos szemmel néz ki borzas haja közül egyik szögletből. Kamati se szívesen se kelletlen monda : tessék várakozni! és a másik asszonyra néz, mintha további szólásra engedelmét lesné ki képéből. — A madám úgy tett, mintha sohase látott volna.

Felkelvén az asztaltól, a másik asszony gyémánttól megrakott kezét ajkaimhoz tolja s szemmel végigmérve — kérdi : Mi tetszik? — Nekem semmi! — felelék ; hanem amint hallom, az úrfinak tetszik egy tanító. —

— Miket tanultunk? — kérdé Kamati. — Mit nagyuram tanult, nem tudhatom, — viszonzám — de én meglehetős deák voltam s azonfelül atyám, ki három esztendeig vármegye pennája volt, azaz kancellista, most érdemes nótárius, maga vezetgette a szép s jónak tág mezején. Ezután tudományim lajstromát elmondám és a klaszikus írókét, kikkel konverzáltam. A másik asszony beleszól :

Félre a sok hideg tudománnyal ; ha csak aranyt nem tudunk csinálni, a többi, mint hiú füst, magasra száll s mégis semmi. Az én Rudim (tehát ezen most említett asszony az előbb írt borzas úrfinak édes anyja). Ah! az én Rudim gyöngéd komplexiójú, szelíd természetű gyermek; erőltetni nem lehet, nehogy drága élete szenvedjen általa. Minek is hijában kínozni a szép fiút? Ő tudomány nélkül is hintón jár, míg a tudós alig lehelve, mellette gyalogol. (Instálni kezdém, de szóhoz nem jöhettem.) Annyit tanuljon, mennyi a háznál, legföllebb a társaságban szükséges és ezt játszva is elérheti. Így akarom, így kell lenni!

azzal kezét még egyszer ajkaimhoz tolja és ellebegett. a vastag madám utána, de nem lebegett. Ezekből látod, hogy Kamati csak házán kívül úr — benn neki parancsolnak.

Kamati. «Hát csak eltökélé magát az úr?»

Én. «Igenis! mindennap néhány órákat szívesen töltendek itten.» (Képzelheted, Lolli volt eszemben.)

Kamati. «De nekem ezen tanító urakkal már sok bajom volt ; minden csekélységért elmaradnak, azért szeretnék kontraktusra lépni.»

Ezen megijedtem s hirtelen így tanakodtam : a kontraktus tanításra kötelez ; mivel pedig én nem tanítani, hanem szeretni vagyok itt, ergo a kontraktusnak (ha csak nem matrimoniális) közöttünk nincs helye. Ez értődhetik, magamban gondolám, ennélfogva a háziúrnak nem feleltem, de az feleletre várt, én pedig hamarjában nem tudtam, mit szólni ; tehát zavarba jöttem, melyből ugyancsak a mellékszobából kihangzó : Szívem Kamati! segített ki ; mert Kamati elhagyott.

Magam lévén, abban állapodtam meg : hogy míg Lollival szívemről értekezhetem, próbahetet kérek.

Ha az ember valakit jó indulattal ölel, az egész házat vele öleli ; én is Rudi iránt, ámbár mérgesen tekinte reám, bizonyos affekciót érzék. Hozzá járulok; Rudi! — mondám érzékeny hangon, gyöngéden nyúlok keze után ; de Rudi kirántja kezét és morogva hátat fordít (szelíd természet!). Hízelkedve cirógatom ; de Rudi ülőszékét a szoba közepére vetvén, elrobog s úgy becsapja az ajtót, hogy az ablakok zörögtek (gyöngéd komplexio!). Erre Kamati kijő, kérdvén : mi történt? elbeszélem Rudi vadságát. Örülve mondá ő : ez a gyermek csupa tűz! utána megy, elfogadván előbb a próbahetet.

Jó hogy qua szerető s nem qua inspektor vagyok itt, gondolám ; midőn az ajtó nyílik, s Lolli könnyű lépésekkel előmbe lejt. — Hozott levelet, kedves Tollagi úr? — kérdé. — Hoztam igenis, Gráciák egyike! — felelék, hoztam ; méltóztassék foglalatját szívére venni,

és ha talán a barátság némely tulajdonokat angyali színnel ruházott is fel, mégsem egészen költemény az, hanem néhol kis igazság is van benne. Lolli szinte kifakadó tűzzel a levelet keblébe rejti el (boldog levél!), azután kezemet gyöngéden szorítván, mondá: — míg írásban felelhetek, ez légyen válaszom: érzek s reménylek! — azzal kilejt ismét. Gondold! Ő érez és reményl.

XII.

22. Máji.

Ma tehát mint valóságos tanító léptem fel, mert Kamati és hitvese Rudijokat formaliter általadák.

Tudod, atyám pennáját füle mellé dugja; én is ezen szokást vettem fel s ma feledtemből még Kamatiékhoz is így mentem. Az asszony elmésen kérdi mindjárt; minő sugára nőtt fülemnek? ez semmi, csak az orrom is ne lett volna tintás! mely fekete folt nem legszebb formát adott képemnek — azonban Lolli nem látta, a tudós címert hamar letöröltem képemről. Ebből következik: hogy egy kis hiúság nem árt az embernek, és minden férfiúság mellett is ha kimegy az ember, nézzen a tükörbe.

De a dologhoz: Kamatiék általadák Rudit. Soká nem tudtam, mit tegyek vele, mihez kapjak, mert minden kivatalnak van bizonyos normája, de én mindebben járatlan vagyok: végre egy Orbis pictus tűnik szemembe. Rudinak nyujtom, megpróbálni, mint olvas. Ő egy lapot felüt s rám mutatva, anyja elébe tartja. Ez őt ölébe ragadván, ezer csókot hintve reá, felkiált: — Ah! te elmés angyal! — Nézek, mi van a lapon? s egy majomképet látok. Ezt méltán aprehendálnom kellett volna, de rész szerint Lolli testvére; rész szerint igazság-szeretetem, hogy csakugyan más esze hozott ide, gondolám, s magam is nevettem.

Vendégek jöttek, Rudival magam maradtam. Ő papirost nyirbált s én neki segíték. Lolli lábhegyen közelít, levelet nyom markomba s újját ajkára téve, ismét elillan.

Utamban igen kiváncsi valék megtudni, mit ír Lolli felőlem ; de a levél Lépfalvinak szólt, nem illett volna feltörnöm. Ily kis pecsét mennyi boldogságot zár el, gondolám, és szinte számlálván a benrekesztett sóhajtásokat, Lépfalvihoz érek, ki vidáman olvassa, szívesen megköszöni s elzárja. Nem úgy van az alku! mondám : közölje velem is tartalmát, hisz engem illet leginkább ; de ő rövid szóváltás után azzal nyugtatott meg, hogy Lolli ugyan sok szépet íra felőlem ; de tapasztalt modestiámmal ellenkeznék a szemembe való dícséret, eljövend az óra, mely mindent napvilágra segít.

Bízvást hihetném, hogy ő szereti Lollit : de ha az ember kétkedik, mindenkor higyje a jobbat.

XIII.

22. Maji.

Mindig a régiben vagyok : azaz tanító és levélhordó ; ez utolsóra talentumom van, mert lábaim jók ; de egy elkényeztetett anyafiucskát oktatni s leányszívet kitanulni egy professzornak is nehéz. Nem hiában nálunk a *szív* és *hív* anceps — az élet poézisa mutatja, hogy metrumjok igen változó.

Mikor az ember okoskodik, jele : hogy elégedetlen — én is hozok-viszek levelet, a nélkül, hogy foglalatját tudnám ; de mit tegyek? ha az ember kezd, végezzen is. Türelmem már ingadozni kezd.

Pénzem sincs. Lépfalvi ugyan osztakozott velem, de én úgy tartom : az ember mindaddig felebarát, miglen adni vagy venni nem kénytelen.

Talán csak az is igaz : hogy a szerelem elveszi az embernek eszét ; nekem úgy rémlik, elébb okosabb voltam. Mások azt állítják, hogy a szerelem észt ád ; de akkor talán nem úgy szeretek, mint kellene. Ez a Lolli — de nem itélek előre : az embert úgy is elég korán meglepi a hideg valóság. Úgy fordulhat, melankólikus leszek. Bocsáss meg, hogy mindenfélét öszve-

írok ; de jól esik az embernek, ha egy kebelt tud, mely távolban is híve.

Ily nagy városban jó élni, ha az embernek sok pénze és semmi szíve nincs — nekem van még egy ; de az is bús. Ölellek.

XIV.

23. Maji.

Van egy kincse az életnek,
Feljebb már nem röpülhetnek
Legmerészebb vágyai!
Ez a földi jó határa,
Boldog, kit ölébe zára,
Kit ápolnak karjai!
A szerelem ez a kincs,
Ennél bizony drágább nincs.

Megint vers! gondolod ; de ne gondolj semmit is, hanem örülj s láss te is a szerelem után.

Ma Kamatihoz megyek. Mihelyt belépek, mindjárt hallám az asszony szavát, úgy rémlett, mintha valakit szidott volna. Szívem Kamati, gondolám, kapja leckéjét ; azonban képzelheted, mily meglepetve valék, midőn ama szőke leányt, kit az énekesné helyett megkövettem, azon szobából kijönni látom, honnan kizúgtak azon viszályos hangok. Csendes szomorúság ült halvány képén, s egy könny, egy ártatlan, szerencsétlen élet hirdetője, reszkete szemében. Homályos érzelem szálla belsőmre, melyet Lollival szemben eddig nem érzék. Gyönge pirulat futá végig orcáit, mikor megpillanta s némán köszönve üdvezlésemre, ment a szobán keresztül.

Mily varázsvessző illetett, nem tudom. Tetszett ugyan már az első látásnál, de mostani vonzódásomat iránta ki nem fejthetem ; egész valómat hozzá röpülni s tőle lelkesűlni érzém. Lolli szebb ugyan : de minden bája elenyészett a csendes könny előtt, mely szószólója vala egy szelíd, egy nemes léleknek.

Lolli jön, a levelet általadván, kérdést teszek a szőke leány felől. — Lolli színetlen részvétellel mondá:

Szegény Róza! Anyám üldözi őt, pedig oly jó, oly kegyes teremtés! Elbeszélé azután: hogy Róza szegény árva, atyja testvérének leánya, kit néhány esztendők előtt házához vett; de mivel más bátyjához akar menni, hol jobb napokat remél, Kamatiné inkább neheztel reá s minden apróságért haragját érezteti vele.

— Jó egészséget, Lolli kisasszony! — mondám (ezzel azt akarám jelenteni, hogy többé nem tetszik) s felejtve, hogy órám ki sem telt, félig álmodva haza indulék.

Mit írjak tovább? fejem üres, minden gondolatim Rózánál maradtak.

XV.

24. Maji.

Ma jött kezemhez leveled, amelyben óvsz csalfa barátoktól — már késő! nekem megadták — megszégyenítve, összvezúzva vagyok.

Mi az ember élte? még tegnap ezer vidám alakban lebegett a remény körülem, most felém se jön; jele: hogy az ember tartós szerencsére számot ne tartson.

Kamatiékat mind együtt lelém, Róza is jelen volt. Alig lépek be, az asszony megtámad, miért nem teszek eleget tisztemnek? a kiszabott órát miért nem állom ki? Erre felelhettem volna, de az ember tűrni tanúl, ha szerelmes. Azonban a csendesség alapítása végett így okoskodtam magamban: (ah! miért okoskodik az ember, mikor nem ért hozzá!) Lépfalvi minden nap valami jót ír felőlem, ellensége ugyan a háznak, de Lolli barátja, azért is hihető, hogy igazat mond; talán nem ártana most az egyetem előtt publikáltatni dicséretemet, ebből látnák, mit nyertek velem és Róza is hamarább szívemhez hajlana; ennélfogva jónak tartám a levelet úgy általadni Lollinak, hogy aki nem vak, megláthassa. Így történt. Kamatinénak jó szeme van, meglátta, a levélnek rohan és elragadja. Lolli képe vérlángba borul, a madám elfordúl s befogja szemét. Kamati velem együtt mozdulatlan áll

és bámúl, Róza nagy tekintetet vet reám s elsötétűl. Kamatiné villámló szemekkel, vonagló képpel általfutja a levelet, de nem szól: végre elpattan szája, s csak úgy torlott ki a szemrehányás özöne, ezer titulust szórva rám, de egyik se volt hízelkedő. Már megbántam tettemet, nem szántam volna a föld alá rejtezni Róza szemei elől, hogy ne látná, ne hallaná megaláztatásomat. De még ez mind nem volt elég. Gondold el desperációmat, midőn Kamati a szegény remegő és piruló Lolli előtt olvassa a levelet! (közlöm belőle, amit tudok) «Nyugtasd magadat, és bízzunk szerelmünkben — atyám igen kegyes, ő igazságát is kész feláldozni szerencsénknek — érzem boldogok leszünk. Írj, mikor csak lehet, hiszen postánk derék — nem kis mosolygó szárnyas isten ugyan, de egy nehéz pedáns, mezei trunkus, kiből még embert kell faragnunk — (volt-e valaha egy halandó ily gonosz állapotban?) különben jó, becsületes ifjú — légy kegyes hozzá — öcséd nem nyer vele, de társaságod kelleme neki használhat — halálig szerelmes beléd — szabj határt, meddig viheted a tréfát — írd meg, mikor mehetsz ki, legalább addig is messziről láthassalak, míg egészen enyémnek mondhatlak. —» Megdermedve állék; Róza komoran, egy szánó tekintetet vetve reám, eltávozik — éltemet vélém elszakadni tőlem. — Minden szem, minden szó engem ostorozott.

Minekutána Kamati s drága hitvese nyelvöket rajtam eleget edzék, eltiltották házokat, hozzá függesztvén azt: ha még egyszer itt látnak, a szoba lyukán ugratnak ki.

Az ember bemegy a házba és nem tudja, mint jő ki.

Fájdalmas érzéssel, földre sütött szemmel ballagok hazafelé, midőn valaki nevetve megüti vállamat; — ez azon ifjú vala, ki a theátrumban megcsalt, hazaszeretetemet boszújára fordítván — karján vezeti a tollakkal piperézett énkesnét, kinek most is aranyláncom ékesíté nyakát. — Épen jókor! — felkiálték haragom teljében — és tettiért kegyetlenűl lehor-

dom. — Ezért szólunk en mással! — mondá. Nem! — felelék — mi többet nem szólunk, hanem perelünk! Ő nem hallgatva reám, elindúlt.

Mily romlékony itt az emberiség! ma öszvezúdulnak, holnap karonfogva járnak.

Ha az ember kiadhatja mérgét, szinte könnyebbűl.

Lépfalvihoz megyek. Inasa jelenti : hogy atyja elérkezvén jószágáról, most annál mulat.

Itt ülök — kívűl éjfél, bennem éjfél — fekete a világ, csak Róza fehér, s őt elvesztém. Otthon ilyenkor édes álom ringatott, most azon eszmélkedem, a sors mint játszik az emberrel — amit más emberek gonoszsága épen hagy, mi magunk rontjuk el képtelen okoskodással. Szerelmes vagyok — de a truncus! — ezt megbocsátanám, mert csakugyan hibáztam, csak azt ne írta volna, hogy Lollit halálig szeretem — pedig nem igaz. — Mit ítél Róza felőlem? Légy boldogabb! keseredett szívű barátod.

XVI.

25. Maji.

Reggel mindjárt számolni mentem Lépfalvihoz ; ő kérdé : miért vagyok oly zuzmaraképű, mint az elfagyott Ámor? — Vége a tréfának! — mondám, s szemére lobbantván álnokságát, elbeszélém a tegnapi balesetet. Először elhült, aztán meg ő kezdett pattogni, mért nem volt több eszem ; de én nem engedém magamat ; végre bocsánatot esdekelve dől karomba, megvallván : hogy Lollit régtől szereti s hölgyének eljegyzé, hogy Kamatiné, mivel atyja bizonyos perben velök egyezni nem akar, leányát tőle megtagadá és további öszvejöveteleket eltiltá, mindazáltal a madám segedelme által többször látá kedvesét. Velem megismerkedvén (éppen akkor volt Kamatinak szüksége tanítóra) s a kedvező környülállást használni akarván, engem tapasztalatlant választa szerelme Merkúrjának. Mi a levelet illeti, mond továbbá, nem tagadom, egy kicsinyt túlléptem az illő határon ; de

az egyik gyöngéje, s úgyszólván, eredeti bűne az embernek, hogy mások felett szeret ragyogni és mindazt, mit a szerencsétől nyert, kitüntetni azok előtt, kik őt érdeklik, vagy ő megnyerni akar — gőg nélkül ember nem születik és aki ezt tagadja, többnyire nagyobb mértékben bókol magának. Azonban a levélben sok igaz is volt.

— Mit? — kiálték, — hát én trunkus maradok? — Ez csak játszi hasonlítás vala, — felel ; de hidd el, barátom! neked még sokat kell forganod a világban, míg azon hajlékonyságot, mely most oly szükséges, sajátoddá teheted. Sok fordúl elő az életben, miről egy klasszikus se gondolkodott, és az idő szelleme után élni, a mellet igaz maradni, tán legnehezebb studiuma az életnek, melyben bölcseitek leginkább megakadnak. A társaság lánca erős — győz minden indulaton, minden véleményen, s aki azt elszakasztani akarja, embernél nagyobbnak vagy kisebbnek kell lennie. Te jó s minden szögletességeid mellett szeretetreméltó ember vagy, de meg kell még törődnöd, az emberekhez símulnod, leginkább pedig leáznrod a nehéz iskolai köntöst, mely szabadabb röptedet hátráltatja.

Több e félét beszélt ; én haragudni akartam, de nem tudtam, sőt nyiltszívűsége még inkább hozzá csatlott ; végre mellére dőlvén, megvallám : hogy nem Lollit, hanem Rózát szeretem s őt megnyerni legfőbb kívánságom. Ekkor belép atyja, egy tisztes úr. Én meghajtom magam és szobámba megyek.

Most látom, mit nem tehet az orátori tehetség. Lépfalvi kibeszélt minden haragot belőlem ; de az embernek harag nélkül is fájhat a szive.

Estve.

Barátom! a fekete ló nem hiában kapott el a koporsóhoz — ez bús ómen vala, mely most valósulni készül — ezek talán utolsó soraim hozzád. —

Búba merülve ülék, Rózáról gondolkodva, midőn egy idegen inas jön és e levelet hozza :

«Az úr engem megsértett; ha becsületét szereti, elégtételt ád — holnap reggel öt órakor a város erdejében látjuk egymást; ha nem — örök szégyen száll fejére. Feleletet várok. Pisztolyok felől én gondoskodom. *Cséli.*»

Ezért jöttem ide tehát, hogy duellum által múljak ki a világból! de böcsülete legfőbb java az embernek, ettől buzdíttatván, azt válaszoltam: meg fogok jelenni; de minthogy pisztolyhoz nem értek, tehát vagy ököllel, vagy puskával adok satisfakciót.

Egy ének mennyire viszi az embert! de el vagyok tökélve. Ne mondják: Tollagi Jónás félénk, nyúlszívű ember volt s becsületéért sem mert síkra kiszállni! Atyámnak mindent megírok, bocsánatot kérek, hogy ily mély szomorúságot kell hoznom szívére és arra kérem, fogadjon téged helyettem fiának. Te pedig, egyetlen barátom! légy boldog! vígasztald szüleimet. Rózának is írok, megvallom: mily igazán szerettem, hogy ő leszen végső gondolatom. Ha már nem leszek, keresd fel Rózát, iparkodjál őt szeretni, vedd el, tedd boldoggá és emlékezzetek rólam! — Szívem lágyúl — többet nem írhatok.

XVII.

27. Maji.

Jelentem, hogy élek.

Ha az ember boldogtalanúl szeret, a halált könnyűnek tartja; de ha rá kél a dolog, az ember mégis fél. Én is eleinten mindenre kész valék; de midőn azon fatális órához közelíték, bátorságom hanyatlott. Lépfalvit akartam intermediátornak meghívni, de sehol nem találhattam; azért inasának adtam a levelet, melyben érintém a dolgot s egyszersmind kértem: hogy a bezárt levelkét juttassa Róza kezébe. Háromfertály ötre, erőt vevén szívemen, ezer küzdő érzéssel az erdő felé indulok. Cséli más két ifjakkal már az erdő szélén állva vártak reám — látásokra szinte

erőt érzék. Cséli kérdi : — hol maradt secundánsom? — Én magam is tudok lőni, — felelék, — már rókát, sőt farkast is lőttem. Ő gúnyolva nevetett, mondván : — meglátjuk a nagy vitézt! és azzal beljebb vonultunk, hol egy kocsiról puskát és pisztolyokat vettek le. Megdöbbenve néztem azon öldöklő szerszámokra, de mint lehetett, elfojtám a félelmet.

— Az úré a választás! — mond Cséli ; puskát kivánt, ím itt vagyon, megtöltve, amint illik ; én pisztolyokból fogok lőni, ahhoz jobban értek, például tessék ide nézni : arra egyik társa felveti kalapját, Cséli lő, s a golyóbis keresztül sivított a kalapon. Ez egy szívzúzó példázat vala ; de mind e mellett magam is csudálom, hogy férfi maradtam.

— Ez mind nem elég! — mondám — ha az ember lő, maga töltse a puskát, nekem körömvasat adjanak, hadd nézzem meg a töltést. Erre Cséli fellobban, kérdvén : miért nem hiszek szavának? — Mert azon estétől fogva, hogy megfütyöltetett, méltó okom van kételkedni, — felelék. Ő villongani kezde, én tűzbe jöttem és a nagy disputáció mellett szinte elfelejtém, hogy az embernek itt szinte meghalnia is lehet — kíméletlen kikelék ellene. Cséli hirtelen előmbe szökik, felém tartja pisztolyát s ezen szavakkal : halj meg tehát! reám süti. Erre szívem úgy megszorúlt, mintha beletalált volna, szemem világa elveszett, tántorogni kezdék ; de csakhamar éktelen kacagás ébreszt fel ; felnézek s látom, hogy tele vagyok pöhöllyel, s a levegőben is pöhölyfelleg szállong. Pöhölyt tett a puskapor felébe s azt sütötte rám. — Ily méltatlan bánásra szörnyen felzúdúltam — megfordítom puskámat és boldog végével egyenest a nevetőkre rohanok. Ezek megijedve szaladni kezdenek, s én tüskén-bokron keresztül nyomban utánok.

— Jónás! Jónás! — harsog hátúl egy ismeretes szózat — visszanézek s Lépfalvit látom felém sietni ; alig lihegve kérdi : — az istenért! — mi történt? Én elfojtva méregtől, alig tudtam szólni. Ő kérlel — a puskát elveszi tőlem ; melyre a három szaladók is közelebb

sunnyognak — s a dolog vége az lett: hogy Cséli társaival megkövetett s én diadalmasan, de pöhölytől fehéren Lépfalvival kocsira ültem s a fiákernek kocsija bepöhölyözése miatt való morgolódásai közt hazamentem.

Szobámban elbeszélé Lépfalvi: hogy épen akkor édes atyjával egyezés végett Kamatinál vala, midőn az inas levelemet neki általadá. Róza a levél értelmét hallván, eláj últ, ő pedig hevenyében utánam siete. Mondta: s mindjárt visszatért Kamatihoz.

— Barátom! Róza elalélt! Ezt az ember azért nem teszi, akit nem szenvedhet — ismét remény fakadoz szívemben — még boldog leszek és örömmel nekiülök a pöhölyt kiszedni ruhámból.

XVIII.

29. Maji.

Ma Lépfalvi örömszikrázva jön hozzám hirdetni: hogy tegnaptól fogva vőlegény; egyszersmind Kamatiékhoz invitált, mondván: hogy szívesen várnak reám és már mindent tudnak, ami közöttünk történt.

Hová az ember örömest megy, oda nem vár unszoltatást; én is mindjárt indulék.

A már boldog Lolli lesett a folyosón, elömbe lejtett és szívesen köszöntve, a szobába vezetett. Mily máskép fogadtak most Kamatinál! — az asszony szinte terhelt kegyességgel, az úr szorítgatá kezemet, még Rudi is mosolygott, megtudván, hogy nem leszek instruktora.

Ha az ember leányt kér és nem pénzt, mindenhol szívesen látják.

Rózához megyek; mint a levegő, mikor szeles idő uralkodik, úgy piroslott orcája, midőn beléptem hozzá, és Lolli keblén rejté el azt. Mit rebegtem én s mit felelt ő, már azt nem tudom. Ilyetén dolgot az ember hasztalan iparkodik leírni — ezen titkot a természet magának tartá fenn, hogy az ember annál

mélyebben érezze gyönyörűségeit. Elég az, ő szeret — jószívűségem, — mondá, — nyeré meg szívét.

Róza bátyja is (ugyanaz, kinél a fogadóban volt, hol őt először láttam) itt van — nem ellenzi szerelmünket — s ennélfogva nem viszi el magával.

Ha az ember valaminek igen örűl, szinte olyan, mint mikor igen búsúl, nincs helyén az esze.

Hogy többet lakom Rózánál, mint lakásomon, az tudni való. Atyámnak ismét írtam.

XIX.

3. Junii.

Ma atyám elérkezett — halotti levelemet kapván, tüstént kocsira ült s éjjel nappal ide sietett. Öröm s harag közt zárt kebelére — mindaddig csüggtem nyakán, míg rá nem vettem, hogy ő is eljön Rózához.

Megtörtént. Szokott gravitással lépett be Kamatihoz, kiben is mindjárt hajdani tanulótársát ismérte meg. — Róza igen tetszik neki.

XX.

5. Junii.

Siess! siess, barátom! jer mentől előbb ide, hogy semmi híja ne legyen szerencsémnek.

Egy hónap mulva Rózát haza viszem — Lépfalvi szintúgy Lolliját. Én velek örök barátságot köték.

Így, barátom! annyi viszontagság mellett is szerencsés lettem és aki balsorsomban kinevetett, most én nevetem azt ki.

Amit tapasztaltam, mindig elég ily rövid időre; de az a szép s kecsegtető valóság leginkább ébreszti lelkemet, hogy a jó ember mindig feltalálja keblét s ha néha szenved is, utóbb feltűnik csillaga.

Légy boldog! Siess nyílt karjaim közé. Ezentúl ritkábban kapsz levelet tőlem, mert ha az ember ily állapotban néha kibukkan is érzési özönéből, mindenkor szerelme lebeg előtte s keble lángol, azt édes han-

gokban kiönteni s így nem akarva is költő lesz. Oh mily boldogító a szerelem!

Amit a földiek jót és édest vevének
Belőle sarjadoz, e lét forrásából
Magok az égiek szerelmet értének
A nagy teremtőnek legelső szavából,
S az ember akármit tesz,
Előbb-utóbb rabja lesz.

MÁSODIK RÉSZ.

TOLLAGI JÓNÁS MINT HÁZAS.

I.

*15a. Novembris.

Amice! feleségemnek annyira feldicsértelek, hogy általam csókoltat; én pedig haragszom reád, hogy nem jöttél magad gratulációid helyett menyegzőmre. Későn vetem ugyan szemedre; de mikor az ember megházasodik, eleinte olyan, mint az ittas; ki annyifélét összgondol s mindig a kehely után nyúl; de úgy rémli előttem, már józanodni kezdek.

Nem igaz, amit sokan állítanak, hogy a házasság sírja a szerelemnek; már öt hónapja lesz, hogy Rózát haza hoztam s most is szeretem még; de van is ám rajta mit szeretni! Azonban az is igaz: hogy az ember bármi sokat tanúlt is, a szép nemet mégsem ismerheti ki. Róza is megváltozott: mint leány alig szólt, a szemtől is félt; most csupa élet s annyit enyeleg, hogy még. Ő szerencsésnek vallja magát: én arra csak mosolyogni szoktam; de ha az ember mosolyog, jele, hogy tetszik valami. Atyám most sokszor van együtt a helység oszlopival, tán valamit szőnek? majd meghallod, mert ezentúl serényebb író leszek.

Úgy tetszik, mennyegzőmről még nem is írtam? pedig nagy pompa volt ám! a helység vénei is alig

értek hasonlót. De ha az embernek pénze van, nem mesterség pompát csapni ; pedig hány csap olyan is, kinek nincsen? Vannak is, hallom, kik orrolják megtiszteltetésemet ; de ha az ember boldog, irígyeket talál.

Esküvésem még a városban nagy sírással, de csendesen ment végbe. Lépfalvi ment először, aztán én. Kamatiék adtak vacsorát, s meglehetősen vígan valánk. Első éjjel majd virradtig leckézett atyám, pedig amikor az ember csupa szív, vajmi nem szeret tanúlni! Másnap új sírás között elindúltunk. Az egész úton nem tudtam, házas vagyok-e? egyszer akartam a sötétben Róza kezét megfogni, de atyámét nyomtam meg, ki ezen szerelmes manipulátióért derekasan lehordott.

Hazaérvén, házunkat már tele találtuk vendéggel; édes atyám kitett magáért s minden asztal hajladozott a sok sütemény és főzemény terhétől. Muzsika is volt, s midőn bíró uram egészségünkért ivott, kívül a csőszök salvét adtak s a mozsarakat is elperzselték. Tánc kerekedvén, a korosbak méltóságos lassúsággal lejték a palotást ; az ifjak pedig nagy tripudiációval sorba is, váltva is, a gombostő-, gyertyás-, dobogó-, sövény-, cicka-, farkas-, medve-, barát-, vánkos- és csörgő- vagy lapockatáncot ; végre mindnyájan derűre-borúra járták a hajnalt. Majd három napig tartott a dinom-dánom, de nekem az idő sohase volt hosszabb. Verset is írtak a lakodalmamra, olvasd :

Tollagi Jónásnak kedves hitvesével
Szentelem én e dalt, Múzsám kegyelmével.
Szerelem! Szerelem! éltünk éltetője!
Általad varratik a szűz fejkötője.
Nélküled a világ puszta siralomház,
Aki téged megvet, csak árnyékot hajház ;
S bár keblünket néha mély sebre fakasztod,
Hamar begyógyítja majd égi malasztod.
Te kötötted össze Rózájával Jónást,
És nekünk szereztél ily derék áldomást ;
Tág torokkal légy hát dicsérve mindenkor,
Éljen az új pár! ezt óhajtja kántor!

Ennek az embernek volna talentoma ; de Múzsája világért sem mozdul, ha kancsó nem áll előtte. Az egész ünnepen leginkább kimutatta magát mézeskalácsos kománk ; ő két fehéren öltözött leányka által egy szörnyű nagy lobogó szívet küldött marcipánból, mint szimbólumát a hív szerelemnek. Légy boldog!

II.

22a. Novembris.

Az ember mindig feljebb törekszik ; de ha az embert más tolja magasra, akkor ne kérkedjék ; büszkeség nélkül jelentem hát új dignitásomat. Tegnap — épen együtt ülénk Rózával — ő kötött, én pedig azon tanakodtam : mivel mulassam? mert az okos ember is kifogy a beszédből néha — midőn atyám olyan képpel, milyent nagy dolgoknál szoktunk mutatni, hozzánk lépett. Gyermekek! — így szólott — a szerelemnek van ideje, de a világ is megkívánja figyelmünket! ezután markába ütvén ki pipáját, kezét vállamra tevé s mély hangon így szólt : Fiam Jónás! én a közügyért eleget fáradoztam, már nyugalomba teszem magamat s ifjabb vállaidra hárítom ; te léssz a helység pennája! A tanács nótáriusnak választott, én csak a fő inspekciót tartom fel. Vidd ügyes méltósággal, s a Tollagi név dicsősége felmarad. — Öltözz és jer a tanács színe elébe!

Tudod, barátom! én nagyságra sohasem vágyódtam ; de ha az ember véletlenül valami lesz, mégis örül. — Felöltözvén, elmentünk a helységházba. Bíró uram jeles beszéddel fogadott, atyám neki ékesen felelt ; már én is készültem valami fontosat mondani installációmra s készségemet demonstrálni, midőn a kisbíró berohan : Uraimék! — monda — huszárok jőnek téli szállásra, már a kovártélycsinálók meg is érkeztek. Ezen hír félbeszakasztá az iktatási ünnepet ; a bírák szétfutkostak a polgárokat tudósítani, engemet pedig atyám hivatalos szobájába vezetett, hol a felsőség rendeléseit olvastuk.

E hivatalt alig nyertem volna el, ha többen a tanácsbeliek közül atyámnak nem tartoznának: de az obligátiónak olyan influxusa van az emberre, hogy azt is megteszi, amit nem akar. Róza mindennek nem örűl, tán fél: hogy majd kevesebbet lát; a jó lélek! Többet írnék, de a trombita engem is talpra kiált, s míg az ember új valami hivatalban, mindig buzgón viszi.

III.

30a. Novembris.

Hej barátom! minden testnek van árnyéka, minden tisztségnek haszna és terhe; én is olyan valamit érzek, ami épen nem tetszik.

Helységünk most sokkal elevenebb, de magamról ítélvén, sok szív is új mozgásba jött. Szép hölgyem aligha szemet nem szúrt, mert katona uraimék seregesen sétálnak ablakom alatt; szerencsém, hogy derekasan kezd fagyni, különben tán még most is ott tanyáznának. Ez semmi ugyan, de nézés a szerelem követe s a csillogó ruha, deli termet (bár a szabónak is nagy része van benne), nyájasság s kellemes udvariasság hányszor szorítá már ki a hű szívet! Kötve higyj az asszonynak.

Az ember kiül a polcra, hogy mások süvegöljék s azalatt nem tudja: mi történik otthon.

IV.

5a. Decembris.

Ma haragos voltam s nem mertem mutatni. Ez annyit tesz: mint köpönyeg alatt fügét mutatni.

Eszmékedve ülék szobámban, midőn egy fiatal vitéz nagy robajjal rám nyitja az ajtót s mindjárt hetvenkedni kezd: hogy szállása rossz, füstös s több efféle. Én szokott modestiámmal kértem: hogy az iránt végezzen a bírákkal — hogy nekem ahhoz semmi közöm; de ő folyvást pattogott, az asztalt verte, kardjával csörtetett s még füleimet is levágás-

sal fenyegeté. Én házi jussomra provokálván, pozitúrába tettem magamat, de ő mindig közelebb hadarászott felém. Az okos enged, gondolám, s már hátrálni kezdék, midőn Róza ijedten beszaladt s a lárma okát kérdé ; erre a mord képű harcos oly nyájas, oly szelíd lőn, mint a szerelmes galamb — oly édesen hunyorgott Róza szemébe, annyi szépségeket mondott, hogy én tüskén állva mindjárt sejtettem hadi stratagemáját, mely által színlett csatát kezdvén, Rózát becsalta.

A kalászt verik, hogy magot nyerjenek ; ez is belém kötött, hogy Rózát dicsérhesse ; de én szavába vágtam és szállását hoztam elő. Bocsánatot, nótárius uram! ily kedves szomszédság minden kellemetlen dolgot kellemessé tészen (tehát szomszéd); most nem cserélném el a legszebb palotáért! — így csevegett és csak a déli harang hívta el. Ebből láthatod : hogy a gyomor majd egy rangon áll a szívvel. Midőn kikísértem, ő csupa barátságból kezemet félig összezúzván, ismét bocsánatot kért és az udvaron keresztül hatszor is visszanézett. Ez valamit akar, gondolám, s szobor gyanánt a pitvarban álltam meg. Mi — bajod kedvesem? — kérdé cirogatva Róza. — Semmi, fiam! — felelék s nem akarva, nagyot sóhajtottam.

Lásd, barátom! házasságban a legokosabb ember is néha olyan pictus masculus — sokat érez s átall szólani — tele gonddal mosolyog, valót keres s hazudik.

V.

8a. Decembris.

Tegnap az itt kormányzó kapitány úrnak névnapja volt ; atyám azt proponálta : hogy a helység küldene deputációt hozzá, őt illendően megköszönteni. Atyám, ki ilyetén dolgokban mindig kolompos volt, most a papolást reám bízta. Tudod, nem vagyok kérkedő ; de néhány tanácsbelit odavezetvén, hevenyében olyan orációt penderítettem, hogy a kapitány örömében alig tudta elfojtani nevetését, azonban engem, mint a sors üldözöttjét, itt is fátum ért, mert egyik

közel mögöttem álló igen vastag deputátus nagyot tüsszentvén, hasával kilökött helyemből, úgy hogy előre buktomban a megüdvözlendő főtisztnek lábára hágtam s így tele konfúzióval, beszédem fonalát elvesztém. Erre a kapitány köszönetét jelenté, s az én epilogusom elmaradt. Később az asszonyság is megjelenvén, többi között nekem ezt is mondá : — Hallom, nótárius úrnak szép, jól nevelt hitvese van, igen óhajtanám társaságát, tessék megismertetni vele. — Én megigértem. Itt nincs veszély, a kapitány derék ember ugyan ; de a kard és idő nyomától képe olyan, mint a kárpit ; azonfelül egyik asszony szemmel tartja a másikat.

Mióta házas vagyok, tegnap Róza először ellenkezett velem. Én azt akarám : hogy a vecsernyére édes anyámnak régi nagy bundáját öltse fel, ő pedig csak könnyű ruhában a máskorinál szorgosabban öltözött, bizonyosan karcsú termetét nem akarta elpalástolni ; ízetlenségem még inkább nevekedett, midőn a tiszt urakat útfélben megállni láttam ; úgy néztek — úgy néztek, de egyik se rám. Ebből látom : hogy a szépség mellett a tudomány csak holt kincs, s hogy a ember néha fűnek-fának szemet kívánna, néha meg közvakságot óhajt.

A szomszéd vitéz leginkább incselkedett, nappal néz, estve sípolgat ; annyit tudok felőle, hogy kadét, különben nem igen derekabb ember nálamnál ; de az újság fél szépség. Ma éjjel is többedmagával muzsikált ; én felkeltem s kinyitván az ablakot a vasrostélyon kidugtam a fejemet — amint nézegetek, egyik nekem ugrik s előbb, hogysem bevonahattam volna fejemet, gyöngéden megcirógatta : bizonyosan más képet vélt, gondolám s jóízüt nevettem csalódásán ; de ma reggel vettem csak észre, hogy bekormozott.

VI.

15a. Decembris.

Nálunk szörnyü nagy hó esett, kívül minden fehér ; csak az én kedvem fekete. Legyen az ember bármi

pontos, ha esze otthon jár, midőn másutt dolgozik, megtéved ; én is a jegyzőkönyvben nagy zűrzavart okoztam, s ha atyám, mint régi praktikus, észre nem veszi, kár mellett szégyent is vallok ; van is mit hallanom érte ; de hagyján! csak qua férj boldog lehetnék, nem bánnám, ha qua nótárius némelykor orrot kapnék is.

Azt mondják : a jó asszonynak nem kell strázsa, önmagát megőrzi ; de ha az erkölcs elalszik, vajmi jó akkor, ha a gazda szeme váltja fel! Míg az ember kötelessége után jár, háza nyitva marad az incselkedésnek. A kadétot is Rózánál kaptam, olyan közel ült hozzá, s beléptemkor valamit dugdozott előttem. Én elhűltem ; de Róza vidáman felém ugorván, mond : Ez az úr Lépfalvi, Lolli férjének öcscse ; bátyjának öcscse ; bátyjának megírván téli szállását, annak üdvözletét s örömét jelenté, hogy ily közel esett kedves barátjához. Lolli is tisztel! — Ez mind jó, de a barátságnak is van határa ; azért hideg maradtam Lépfalvi iránt, ki úgy látom, hajszállal se jobb bátyjánál, s ha lehetne, jégre vezetne.

Lépfalvi nemsokára elment s az ajtónál ezt súgta fülembe : — Nótárius uram féltékeny, sajnálom ; de kinek szép hölgye van, tűrni tanúljon. — Ez még habeálgatni akar, gondolám, s haragomban mindjárt is szemére lobbantám Rózának, hogy nekem hátam mögött ily vendég igen displikál, s nem hittem volna, hogy ily csapodár legyen. Róza reám veté szemét,elfordúlt s könnyezett : magamon is kitört a fájdalom és vele sírtam ; édes anyám hozzánk jövén s minket oly búsan látván, szinte zokogni kezdett velünk, míg a valamit kérdezni jött szolgáló látván e pityergő scénát, jajveszékelve atyámért szaladt, ki szokott auktoritással megkorholt és szétperelt bennünket. Ah! szegény jó szüleim nem tudják, mi epeszt — magam se tudom ; de az okos ember előre néz.

Így él barátod Jónás! Ölelkezés lesz ugyan a siralomnak vége ; de a házasság olyan, mint a viadal, az ember csöröl-pöröl, aztán megbékűl; de a seb mégis fáj.

VII.

2oa. Decembris.

Tegnap reggel szomszéd kollégám hozzám toppant s magával leányt kérni meghítt ; nem örömest mentem, de még boldog időmbe megígértem neki, azért engednem kellett. De hogy Rózának ne legyen ideje kinézegetni, számolást (s ehhez igen ért) bíztam reá. Ő mindjárt elérté, mit akarok. — Mindent megteszek — mond — csak ne kételkedjél hűségemről. — Én nem kételkedném, csak a katonák ne kételkednének! — felelék.

— Hogy-hogy? — kérdé Róza.

— Ha nem kételkednének hűségedről, nem járnának utánad, — viszonzám búsan.

— Az idő kifog minden balítéleten! — mond Róza.

— Tudtam volna tán sokat mondani ; de ha az ember szerelmessel készül valahová, nincs nyugta ; azért kollegámmal szánra telepedvén, elröpültünk nagy csörgettyűsen.

A leánykérő mindig kedves vendég, mi is szívesen fogadtatánk. Diktum faktum! a leány igent sóhajtott, szüléi utána, s a nősző örömében alig lelte helyét, én pedig gondolám : várj csak, kollega! majd megérzed, mi a feleség! Az enyém jó, mégis mennyi gondot ád! Az ebéd sokáig tartott, különben is kollegámnak annyi mondókája volt, hogy már késő este lett, mire hazaértem. Hálásra eleget hívogattam s marasztottam útitársamat, de erővel ő még az éjjel hazaszándékozott ; így tehát nem is engedtem hozzánk hajtani, hanem a helység végén leszállván, bundába burkolva házunkhoz ballagtam, meglepni vélvén Róizát. Amint a kerítéshez jutok, mindjárt egy emberalak ötlik szemembe, mely az ablak alatt áll. Ez a kadét! gondolám s közelebb sunnyogok hozzá és csodálkoztam, hogy semmikép se mozog. Kevés vártatva megszólítám : — Uram! nem illik idegen ablak alatt kandikálni! — Semmi felelet. — Meleg vére lehet az úrnak, hogy ily hidegben is itt ácsorog! — mondám

ismét s félre akarám tolni — de meghökkenve léptem vissza, midőn a kadétnak vélt alak első tapintásra lábaimhoz omlott — nézek, nézek s látom : hogy hótetem volt s reá egy köpenyeg akasztva. Amivel az embernek képzete vesződik, azt látja szeme. Eleinte boszankodván, a kadétot nem szántam volna móresre tanítani, mert ez a csíny egyedűl tőle származhatott ; de látván, hogy a dolog tanú nélkül ment végbe, csendesen belopództam az ajtón s az öregeket már fekve, Rózát pedig a mesélő fonóknál lelém.

A nehéz útiruhát le akarván vetni, a mi szobánkba menék s már visszakészűltem a fonótársaságba, midőn kívül az utcán dörmögést hallok — az ablakhoz megyek, melynek egyik táblája nyitva volt, s mindjárt megismertem a kadétot egy pajtásával.

— Nincs itthon — mond Lépfalvi — a csörgő szánt meg kellett volna hallanunk.

— A hóember el volt döntve.

— A szél miatt.

— Nemde gyönyörű asszony az a Tollaginé? Nem tudom, mint botlott bele az a pedánt, bárdolatlan nótárius. ?

Classzicus dróton járó.

Kínjából lett tudós.

Tudósból lett öszvér.

Olyan, mint a barázda-billegető.

Mint Faun a Grácia mellett.

Lásd, barátom! ily titulusokat nyer az ember, ha szép felesége van, a romlott irígy világ rajta edzi nyelvét, hogy a szép előtt megdönthesse. Alig tudtam magamat moderálni, hogy vissza ne feleljek ; de ha az ember hallgatózik, önszégyenét hallja sokszor ; aztán az ilyest jobb ignorálni. — Később ugyan jó embernek is neveztek, de ez csak úgy illett a többihez, mint egy hajszál a kopasz főre. — Elhallgatván, szóval, síppal kezdettek ostromolni — oly keserves, oly andalogtató nótát fúvtak, hogy szinte magam is megindúltam ; de attól tartván : nehogy a kártékony hangok még Rózát is általcsalják a fonó kalákából,

hozzá szándékoztam, csak az ablaktáblát kívántam bezárni — de gondold el! amint a kárpitot félre hajtván kinyujtom kezemet, Lépfalvi mint a villám odaszökik, megragadja azt : — Róza! — sóhajt — ah! miért oly kegyetlen? Én vissza akarám húzni kezemet, de ő keményen szorongatva ajkaihoz, nyomta: — Most vagy soha! — rebegett, azután olyan meleg csókokat cuppantgatott reája, hogy szinte csiklandott, s bármint tartózkodtam, kacagnom kellett. Erre ő visszapattant, én pedig aludni küldvén őket, bezártam a táblát.

Barátom! ez nekem mégis szeget ütött fejembe; ki lesz kezes, hogy utóbb az igazi kéz mégis ki nem hajlik-e? Az asszony gyarló, ezt már a régi írók hirdették.

VIII.

24a. Decembris

Könnyezd sorsomat, barátom! én csakugyan hamis fogást tettem, csakugyan meg vagyok csalatva! Nincs hűség e földön, kezemben a rettentő bizonyság. Ily búsan még egy karácsony se talált — bocsáss meg, ha ezen sorokat sillabizálnod kell, mert fájdalomtól reszket kezem.

Mint nótárius én adminisztrálom a szükséges széna- és abrak-porciókat s azokat quietáltatom. Így történt ma, s az előbbeni porciókat Lépfalvi vette által Ő mintha semmi se történt volna közöttünk, enyelegni kezdett; de minden dologhoz bizonyos szeriozitás illik, azért csakúgy fél füllel hallgattam reája s a munkát elvégezvén, a quietantiát kértem tőle. Ő erre zsebkönyvét előveszi s kivánságomat teljesítvén, magamra hagyott; én majd elkábultam, midőn az officiózus írás közé egy kis aranykarimás cédulát szorulva lelék: olvasd és irtózzál rettentő tartalmától:

«Róza! egyetlen kedvesem! Igaznak találom, hogy a minapi baltörténet óta az ablaknál való összejövetel csak gyanút és lármát okoz és feszes férjedet, kit az ég haragjában csatolt hozzád, még inkább

vigyázatra serkenti; azért szíves hálával fogadom el javallatodat s bizonynyal a kert-alatti hársfánál megjelenek; csak te is jó móddal szökhessél ki, tán a karácsony alkalmat ád. Én remény lem, hogy a hideg levegőt elfelejted meleg karjaimban. Ha nem vélt akadály tartóztatna, tűzz valmai jelt, p. o. egy pántlikát a sövényre, mindjárt a rés mellett, nehogy hasztalan várjon téged szerető L.»

Ha az embert véletlen csapás éri, mindenhez kapkodna s mégse tud mozogni — én is sokáig meredten állék, a halálos cédulát tartva kezemben. A kihez így mernek írni, ki a kert alá hívja imádóját, az nem kegyetlen már, gondolám s első hevemben mindjárt Rózához akartam rohanni s az írást mint vétke dokumentumát, elébe tartani; de tagadva szaporodik a világ, ő is majd tagadni fogja és mentegetni magát; így eszmélkedtem s végre csakugyan legjobbnak ítéltem őket in facie loci meglepni, azután szakadjon a szív. Szinte várom és rettegem az estét.

Az ember virág mellé telepedik, mohón szívja az édes illatot s alig fordúl egyet, érzi a tüskét. Ne házasodjál! én már benne vagyok, és szívem repedni készül.

IX.

25a. Decembris.

Mért van az, barátom? Más ember nem is tudja, mi a tanultság és csendesen él; én annyi klaszikust tudok könyv nélkül, minden tárgyra kész vagyok egy szentenciát mondani, s mégis mindenütt megütközöm! Ugyan megjártam ismét, neked sub rosa megpanaszlom, de ne add tovább.

Tegnap már jelentém, hogy kétségben valék, sem enni, sem inni nem tudtam; Róza és szüleim eleget kérdeztek, de én minden nyilvánító vallást elkerűltem. A titkos arcú este beállt, én azt mondottam, hogy a kántorhoz megyek s ott töltöm az estét; köztünk szólván: azzal csak Rózának kívántam alkalmat adni biztosabb kimenetelre. Voltam ugyan a kán-

tornál, hol több felekezetben kártyáztak, ki dióra, ki márjást, ki vojtát, ki filkót, ki oplitánt, s ezt megúnván, ki durnit, ki kopkát, ki putát, ki harmincegyet, ki capárit. Ez engem mind nem vidíthatott fel. Egy huszár strázsamester ostáblával is kínált, de minthogy az kockával esik, s én házasságom által úgy is minden nyugalmamat elkockázván mindenféle kockajátéktól cordicitus iszonyodom, nem fogadtam el meghívását, hanem nyolc és kilenc óra között a kert alá bujdostam s a sövény mellé lapulván, szemeimet a kijelelt fára meresztém, melynek ágain varjúsereg üldögélt. Várok — várok, zúz- és jéglepte bajuszom peckesen állt, fogam vacogott s didergő térdeim össze meg összeütődtek. Az óra tizet ütött, senki nem mozdúlt egyéb, a varjak röppentek fel néha károgva. Ma tán nem is lesz szerelmes kongreszus, gondolám, s lappangva kémleltem a jelt, melynek az írás szerint a sövényen kell vala lógni ; a rést feltaláltam s amint ott tipegek-tapogok a jelt is megláthatni, egyszerre a hársfa s a sövény között a föld megrendűl alattam s én sötét mélységbe sűlyedek, nyakam, fejem megtelvén hóval. Szörnyű ijedtemben kiáltozni kezdék, de senki nem jött segédemre — hasztalan iparkodtam kivánszorogni, a hó dűlt hegyembe is, alám is ; de én fel nem kapaszkodhattam ; a gondolat : hogy a farkasok martalékja leendek, még inkább szepegtetett s lármázni ingerlett ; s íme! alig támad bennem ama borzasztó képzelődés, zörgést hallok s előbb, mintsem megfoghattam volna, mi lehet? egy szőrös test zuhan mellém. Félig aléltan az üreg oldalához vonulva legyintgettem köpönyegemmel feléje s csak akkor eszméltem fel, midőn borzas társam ugatni kezdett, s én benne egyik komondorunkra ismertem. Szinte jól esett, hogy a hív állat hozzám szövetkezett, derék, fogas frigyesemet tekintvén benne. Mikor az ember szükségben van, az oktalan állat is vigasztalást nyújt : én is iszonyú riadalmak közt cirógattam a komondort, csak hogy ne hagyjon el.

Majd félórai ijedség és fázás után lépést hallék a havon ropogni. — Jónás! Jónás! — kiálta Róza és atyám.

— Vide infra! — sóhajték fel a mélyből.

— Mi a manó! hol bujkál nótárius uram? — dörmögött kocsisunk — mindjárt létrát hozok.

Nemsokára így csakugyan kivergődvén az üregből, Róza karján a szobába őgyelegtem. Atyám azt véli, hogy mint jó gazda, csupa vigyázatból kerültem meg a házat, megdícsért, egyszersmind sajnált is, hogy a farkasverem, melyet addig ásatott, míg én a városban járkáltam, önfiát fogta be legelőször. Hogy te azt nem láttad, Jónás! Hiszen nád volt torkolatjára téve, s az egész őszön szemed előtt állt! — mondá vigasztalólag ; de mikor az ember asszonnyal vesződik, akkor pihen a gazdaság. Róza tele gonddal forgolódott körültem, én pedig erővel ki akartam nézni belőle valami csalárdságot, de lehetetlen volt. Az asszonyi szem vexáló tükör gyanánt mindig mást mutat, mintsem akarjuk.

Bajom nincs egyéb, hogy rekedt vagyok.

X.

27a. Decembris.

Ma szobámban ülék s azon tanakodtam : mit tegyek a kadéttal? Ha satisfakciót kérek, kinevetnek ; ha nem szólok, nyugtom se lesz. — Még a resultátumot fel sem lelém, midőn ő Rózával hozzám lépett. Mi kadét úrnak köszönettel tartozunk még —mond Róza — mivel hírül adta, hogy tegnapelőtt bajod történt.

— Ily csekélység szót sem érdemel — viszonzá Lépfalvi, nem keveset habozva. — Künn járván, nótárius uramat kiáltozni hallám, s ha szolgálat nem tartóztat, magam siettem volna segedelmére. — Én válasz helyett csak homlokomat dörzsöltem, mert a tréfa és harag között középutat nem leltem, csak midőn Róza ma-

gunkra hagyott, vettem elő ama cédulát: ez tán — mondván — nem tartozott a quietantiához?

— A szív dolga — viszonzá Lépfalvi — örülök, hogy ily jó kézbe esett. Nótárius uram, tudom, el nem árul. Máskor, fogadom, jobban vigyázok rá.

— Én senkinek szekretáriusa nem leszek; e dologhoz ugyan szólásom van, inquirálni is fogom! — felelék tűzzel.

— Mi jó barátok lennénk, ha nótárius uramnak szép felesége nem volna; igen sajnálnám, ha miattam nyugtalanságot szenvedne, de én arról nem tehetek; a szépnek hódolni kötelességünk! ez a természet örökös törvénye, melynek minden szív alája van vetve! — mondá Lépfalvi.

— De a szépnek nem szükség és nem szabad minden hódolást elfogadni, kivált ha már egyhez csatolta magát — szólék fájdalmasan, s ő megindúlván, kezét nyujtá, hogy többé nem alkalmatlankodik. Azzal odább ment és engem bizonytalanságban hagyott.

Én olyan vagyok, mint a beteg, kihez két orvos jár s mindenik más szert ajánl, s ezáltal egyik se nyerhet bizodalmat. Ha Rózát szemlélem, azt hiszem hogy ártatlan; de ha ártatlan, hogy mernének neki ily levelet írni? ha szólok s nincs igazam, sajnosan megbántom; ha nem szólok, majd utóbb a szólás késő lesz! Tán legjobb lesz mégis a környülményekhez alkalmaztatnom magamat. Ha jobb gondolat ötlik eszedbe, írd meg!

Nemde, barátom! az asszonnyal nyugodtan élni, legnagyobb remeke az életnek? és minden ritkaságok ritkasága oly asszony, ki ha eggyel lakik is, soknak tetszeni ne vágynék!

Új esztendőre minden jót, áldást, békességet kívánok s tapasztalásimból ezen jegyzésimet küldöm:

Szeresd az asszonyt, de tartsd őt korláton,
Máskép mirtusért fejedre tövist fon.
Dícsérd, ha olykor szelíden engednek,
De másnak ne higyj, csak önnön szemednek.

Tudd meg az ember ragadozó állat,
Kész megterhelni az idegen vállat.
Saját birtokát csak könnyen megveti,
De annálinkább a másét szereti.
Semmit se próbálj, míg véred meg nem hűl,
Így menekszel majd a farkasveremtül.

XI.

10a. Januarii.

Tegnap Rózával a kapitány úrnál valék s nála több tiszteket is lelénk. Ha az ember valami kis appendixe a közigazgatásnak, mindjárt nagyobb respektusa van ; engem is, de kivált hitvesemet, nagy udvariassággal fogadtak : ezt (nempe a hitvest) a kapitányné mindjárt más szobába vezette, és okosan ; mert a hízelkedő suttogás annyira árt az asszonynak, hogy utóbb tükrét is hazugnak tartja. Lépfalvi kadét is ott volt, de hol az ember legkisebb úr, ott nem igen mer hánykolódni.

Azt mondják : az okos haligat ; de ha az ember sohase szól, hogyan tudhassák mások okos létét ; ennélfogva én is beszédbe elegyedvén, többi között tudós reflexiókkal megmutattam, hogy Rómát légiói emelték fel s viszont rontották le ; ha azok mindig hazafiak lettek volna, dicső birodalmok most is állana még.

— Hagyjuk a multat s éljük a jelent — mond a kapitány — következő vasárnap kis házi mulatságot adok, nótárius urat is szívesen látom hitvesével ; és hogy társaságunk annál vígabb s tetszetősebb legyen, tehát maskarában jelenünk meg. A tiszt urak kaptak ezen s örömzajongva hirdeték helybenhagyásokat.

— Azaz álorcát veszünk — mondám én, mivel már Rómában valék — mint hajdan a histriók? Ha meg kell lenni, én se vagyok ellene ; de ha csak képemet nem mázolom be, nem tudom, hogy lehessek maskarává?

— Lesz arra gondom — viszonzá a kapitány — a

ruhák megszerzését én magamra vállalom. Később a Rózával visszatért asszonyság is érinté e dolgot és igen kegyesen hívott meg bennünket. Hazamentünkben Róza egészen felvidúlva beszélé el: hogy ő, mint oláh asszony jelenend meg a kapitánynéval. Én e dolgot otthon mélyebb fontolóra vettem s így okoskodtam: az emberi kép centruma minden szépnek onnan sugárzanak ki minden kellemek, az a mágnes, mely után fordúl a szem, onnan kap élelmet a képzelet; de a vászonkép, bárminő szép is, csak lelketlen jószág, s Róza azzal lesz eltakarva, ennélfogva nem tetszhetik úgy, s ha nem tetszik, nincs mitől tartanom: ergo bízvást elmehetek. Vale!

XII.

16a. Januarii.

Semmi újság! egyéb, hogy Róza gyakortábbad eljár a kapitánynéhoz ruhája végett — ott dolgoznak erősen; de hogy reá ismerjek mindjárt, kesztyűjét mutatta meg.

Tegnap hivatalos szobámba assignációt hoztak! gondold el csak! az a Cséli nevű ifjú ember ment ezen keresztűl, ki a duellumban megpelyhezett és lovakat kért; én rendeltem neki, de régi bosszúságom miatt meghagytam a kisbírónak, hogy a legrosszabb gabancsokat állítsa ki neki. Az ember azért nem bosszúálló, ha rajta elkövetett régi csínyt új csínynyel ró le.

XIII.

18a. Januarii.

A mulatság végbe ment; az ember akármit tesz, ha ki van a sorstól választva, a viszontagság nem marad el.

Szinte feszűlt kebellel (mert sem én, sem Róza nem valánk még maskarák), mentünk este a kapitányi szállásra, hol mindegyikünket másfelé vezettek.

A kapitányt, képét kivévén, már egészen felöltözve lelém: szűk kivarrott selyemruhája volt, lábán pillangós cipő, vállán derékig érő köpönyeg függött, fején bársonysapka lobogós tollakkal. Ő magát spanyolnak nevezé — én pedig mondám: ha az ember nálunk télen ily lepke-köntösben járna, magával kellene vinni a kályhát, mert ugyan megjárná az ily vendég-köpönyeggel. — Nekem egy májszínű selyem leppentyűbe kellett bujnom és hasonló csuklyát húznom fejemre, mely megfordított turószacskó gyanánt nyúlt fel búbosan magasra; képemre egy éktelen orrú lárvát kötöttek, melynek selyem szakálla majd mellemig lógott le. Ezt a kapitány dominónak nevezé; én pedig a tükörnél szüntelen nevetgettem magamat, mert olyan bolond dominus formám volt.

A muzsikusok már ugyancsak dolgoztak, midőn a kapitány ékesen felgyertyázott ebédlőjébe vezetett, hol leginkább látszott, hogy nem üres erszénye. Ott már különféle maskarák jöttek-mentek; itt egy pár dajna visított egy fiatal vitéz körül, ott egy pápaszemes öreg úr tobákkal kinált mindent s udvariasan kacsingatott a fiatal szépre, ki kosárban virágokat hordott. Voltak régi s új magyarok, csikósok, törökök, zsidók és több nem ismert alakok is. Egy minden színű foltokból fércelt és összegányolt ruhájú, félig fekete képű legény leginkább szeleskedett és egy cifra recsegő bottal mindig maga körül hadarázott; beléptemkor reám is mindjárt egyet csettentett és ezen szavakkal: szervusz Tollagi! ismét odább lejtett. Én reá bámulván nem foghattam meg, hogyan ismert reám, holott a házi úron kívül senkise látott.

Minthogy mindenik beszélt, én sem akartam utolsó lenni, azért is egy törökhöz menvén, ki mindig felém integetett, kértem, hogy engedné meg, ha kompetens titulusát nem adom meg, mivel nem tudom; őszinte kérdésemre: mint tetszik a distrakció? ő visszás hangon ezt harsogá fülembe: jobban mint neked a farkasveremben! Mintha leforráztak volna, oly sebten hagytam oda a törököt, nem keveset bosszankodván,

hogy ezen fátumot mások is tudják. Én úgy hiszem, a kadét trombitáskodott.

— Lásd, te merően álló maskara! — mondá az ismét hozzám jött török — ez kicsinyben a nagy világ képe, hol szinte mindenik bizonyos álorcát hordoz, hogy azt, ami van, elrejtse; vagy azt, mi nincs, kipótolja. Mindenik játszik, s a rovást a tapasztalatlannak kell többnyire kifizetni. Csak nézd: a kérkedő mint cseveg magáról, a betyár külsejét fitogtatja és a tükörbe pislogat, mint a fösvény ládájába. a gúnyoló más hibáin elmélkedik, a könnyelmű mulattat, az uzsorás fukar közel a pazarlóhoz nagy kamatit számlálja, a durva lármáz s mindenben megütközik, a szenvedő csendesen ül, a szerelmes rejteket keres, az eszmélő mosolyog, és hallgat, a pulya mindent majmol, a féltékeny néz, habzik és izzad. Szólj! te melyik sorba tartozol?

— Én különben az eszmélők sorába tartozom, — felelék; — a mostanról nem is mervén szólni, mert csakugyan habozva néztem, nem jő-e már Róza; és ha nem éppen szükség, az ember maskarában se hazudjék. Még a török sokat beszélt volna, de az ajtó megnyílt és nyolc oláh asszony lép elő, azért is én őt a faképnél hagyván, többekkel együtt az imént érkeztekhez szorongok — egyik közülök mindjárt kezemet megrázván, elsikoltá magát: üdvez légy, Jónás! Én meghajtottam magamat, mert kisebb termetéről láttam, hogy nem Róza. A keztyűt mindjárt megismértem: de más kettőnek is szinte olyan volt és termetök is hasonló Rózáéhoz; azért nem tudtam mit tenni, hanem rendében eljártam őket, kérdvén: te vagy Róza? ketteje elnevette magát, az egyik fejével intett s kezemet gyöngén szorítá meg, aztán odább sétált.

Alig távoztam el onnan, az a tarka legény tüstént ott termett s melléje tolván magát, annyit suttogott fülébe, úgy szorongatta karjait, szóval oly ismerősen bánt vele, hogy engem a méreg egészen elfutott, annyival inkább, mivel külsejére nézve azon tarka

alakban méltán a kadétot gyaníthatám. Többször akartam közeledni hozzájok, de azzal a recsegő bottal mindig felém hadarázott, s nem bátorkodtam erőszakoskodni, nehogy lárma támadjon. Itt tapasztalám: hogy legjobb otthon haragudni ; ott az ember bátran kimondja, mit akar, másutt le van kötve nyelve. Egy ideig némán néztem, de utóbb a sok fecsegést csakugyan restellém és az oláh asszonyhoz furva magamat, így szólék : én nem tiltom az illendő mulatságot, de az álorcában is kötelességünk az erkölcsöt tisztelni! sapienti sat. Erre az oláh asszony hahotázni kezdett s vállamat megveregetvén mondá : te csak a régi vagy még most is! Azzal elvonúlt, én pedig tele haraggal néztem utána, magamat vádolván : miért hoztam ily helyre, hol az ember azt is fréfának veszi, ha másnak szíve fáj. A török költe fel merengésemből, egy papiroskát nyomván kezembe, melyen ez a vers volt :

Messze irígy tőlünk! hívséget várni nem átallsz
A széptől? ki után annyi epedve tekint?
A napnál egyedűl vágyol melegedni? ne gondold!
Másnak is életet ád lángszeme, hidd nekem azt!

— Rossz principium ez! — mondám, nem szeretném ha másra is ragadna! s a más alatt Rózát értettem.

— Én félek! — viszonzá a török — e principium az asszony vérében fekszik, s ha nyilván nem teszi, annál inkább tör ki titkon ; ne bánd azért, ha szép hölgyed szemed előtt mással enyeleg ; de ha elvonúlva ábrándoz, akkor acélozd homlokodat.

— Bár otthon volnék — mormolám — mit használ a tanulás, ha egyszer a kár megesett! a háziúr hozzánk jötte szakasztá félbe a beszédet, ki engem táncra szólított fel ; én vonakodtam eleintén, de meggondolván, hogy tánc közben leginkább magamnál tarthatom Rózát, csakugyan engedtem és az oláh aszszonyt felkértem ; ő karját nyújtá s több párral kerékbe állánk. — Most közel hozzá mindinkább úgy rémlett előttem, hogy mégse Róza az én táncos-

ném; Róza karcsúbb, azt véltem; de a keztyű az övé volt — ismét kérdeztem: te vagy kedves? és ő fejével igent billentett.

A muzsika megzendült. Tudod, barátom! én a magyart nem rosszúl járom; de az idegenhez nem értek, ez pedig olyan külföldi tánc volt. Össze-visszaforognak benne, nem tudtam, mint szokták; azért is egyik erre, másik arra tolt, majd előre, majd hátra unszolt, ráncigált, én szinte örültem lárvámnak, mert saját képemmel agyon szégyenlettem volna magamat — ebből tapasztalám: amit az ember nem tud, abban ne produkálja magát.

Még a tánc el se végződött, midőn táncosném kiállott a rendből, s amint észrevettem, azért, mivel elfáradt engem húzni-vonni — ez hagyján! de akkor láttam, hogy ő nem Róza! mennél tovább néztem, annál inkább valósult csalódásom; azért is az ott álló háziurat kértem meg, lenne oly kegyes s mondaná meg: melyik feleségem? Ő nem ismeri meg! felelé. — Hát mondja meg, melyik az asszonyság? — kértem ismét. — A maskarát nem illik elárulni! — lőn a felelet. Képzelheted, hogy nekem mindez nem tetszett, és nyugtalanságom még inkább nőtt, midőn a muzsika elnémúlván, a társaság páronként szétoszlott.

Akár illik, akár nem! én tudni akarom, hol feleségem? ezt dörmögvén magamban, újra keresni mentem Rózát és mindenik oláh asszonyt megtámadtam; néhányat közülök lárvátlan lelék, de oly ismeretlenek voltak, mint előbb. Mint a párját vesztett oroszlán rohantam egyik szobából a másikba; belső szorongás, konfuzio, a vászonkép és a féltés csak úgy öntötték rólam a nagy cseppeket — de oly visszás érzést sohase tapasztalék, mint midőn az utolsó szobába lépvén, a Rózához leginkább hasonló alakot a párnaszéken ülve, fejét a török mellére hajtva s egyik kezét a már saját képű tarka kadét kezébe nyugasztalva lelém; — Róza! — sóhajtá a kadét

egészen elolvadva ; én pedig iszonyodva kiálték : — hát mégis te vagy? hah! te hívtelen!

— Hah te féltékeny! tüstént kövess meg! — mondá az oláh asszony és lekapva hamis képét, Lolli mosolygott szemem közé. — Hát engem nem ismersz, Jónás? — kérdé a török s félretolván álorcáját, idősb Lépfalvi dűl karjaim közé.

Én a véletlen viszontlátáson szívemből megürültem ; de ha az ember valamin aggódik, öröme se tart sokáig, azért rövid ölelkezés után ismét távozni akartam.

— Hova Jónás? Mi bajod ismét? — kérdé Lépfalvi.

— Rózát megyek keresni, jer segíts,! — felelék.

— Az eddig nyugszik — mond Lolli — még fel se öltözvén, rosszúl érezte magát, haza kívánkozott s minket kért : hogy ne rontanók el kedvét és ne mondanók meg. Keztyűjét én húztam fel, próbára, megismer-e, Tollagi úr?

— Így hát én is haza sietek! — mondám, s bármint marasztottak, mentem s őket házunkhoz invitálván, búcsút vettem. A szobát zárva lelvén, hol mentémet hagyám, csak a maskarában lopództam ki a házból, szinte fájt szívem, hogy a jó hitvest oly méltatlan gyanúval bántám mreg.

Künn hó esett, sötét volt, s a kakasok körülbelül éjfélt kukorékoltak, midőn egyedül ballagtam, a lárvát képemen hagyván, nehogy meghűtsem magamat. Amint megyek, egy öreg asszony jő felém lámpással. — Nem kísérne el engem? — szólítám meg — adok valamit! s az asszony felém tartván lámpását, rám néz, elszörnyed, keresztet vet s ezen szavakkal : minden jó lélek dicséri az istent! fut, amint csak tudott. Ez valami gonosznak vélt, gondolám kacagva ; de nemsokára az ijedés rám kerűlt, mert amint a fogadó előtt ballagok, valaki szörnyű hangon, nyársát szegezvén mellemre, így rivalt hozzám : állj meg, gonosz! Én mindjárt megismertem ugyan a baktert ; de ha az ember előljáró, restelli, ha a pórnép ilyenkor s ily bohón leli, azért nem szóltam, de látván,

hogy a fogadóból több ember tódul elő, s hogy a bakter is a dolgot vastagon veszi, csak megvallám, ki vagyok, azaz : nótárius.
Az derék ember — mond a haragos bakter — és nem csatangol éjjel az utcán ijesztgetni az embert. Börtönlyukba veled — s holnap a kalodába.
— De nem ismeri kend szavamat? — kérdém szepegve. — Mozdulj — kiálta a kőszívű bakter — mert odább böklek. Szerencsémre a kisbíró is a fogadóban iddogált s a lármára kitántorgott ; én a lárvát levettem és ő csakugyan megismervén, felszabadított, nem tudván eléggé csodálkozni, mi lett a nótáriusból ; én pedig megfogadtam, hogy soha többé maskara nem leszek. Nem is tudom minek? mikor az embert inkáb ismerik saját képével.
Haza érvén, Rózát édesden szunnyadva lelém. Nem akarván őt háborgatni, lassan a kályha mellé telepedtem, hogy ott az életről eszmélkedjem ; de magam is elaludtam s csak a reggeli fűtéskor ébredtem fel a bűzre — tudniillik midőn ruhám rókát kapott. Nyájas részvéttel hallá Róza bajaimat s édes lelkes tekintetet vetve reám, mondá : én igazán szeretlek, de sajnálom, hogy gyanúd által másoknak nevetségűl szolgálsz. — Én megilletődve dűltem karjaiba, s a mi élet volt bennem, egy édes sóhajtásban oszlott el.

XIV.

20a. Januarii.

Tegnap mindjárt a kapitányhoz mentem s köszönetemmel együtt a ruhát visszavittem. — Lépfalvi házunkhoz jött. Lolliból derék asszony lett, de Rózát nem adnám érte. Ők mondák, hogy ez alkalommal meg akarának lepni bennünket s egyszersmind az ifjú Lépfalvit is meglátogatni.
Idősb Lépfalvi sokat beszélt velem, többi között kérdé : — igaz-e, hogy én iéltékeny vagyok? — öccse sugá be neki. — Én nem vagyok féltékeny, — fele-

lék, — de az ember nem azért házasodik, hogy felesége mást is szeressen.

— Lásd Jónás! — viszonzá Lépfalvi — féltékenységgel csak rontjuk az asszonyt, öngyöngeségünkkel csak mások érdemeire tesszük őtet figyelmessé, így sokszor a hasonlítás kárunkra válik.

— Könnyű az okoskodás, de nehéz a házasság! — viszonzám én — már a feleségtartás sok bajt ád, de a tartóztatás még többet és a tartozás legtöbbet.

— Az ész mindenen segíthet — mondá Lépfalvi — ha feleséged jó, úgy is boldog ember vagy ; ha rossz, légy filozófus. Sok derék embernek otthon nem úgy megyen dolga, mint kívánná ; de azért nem áll ki a piarcra s nem panaszolja baját, hanem tűrve zárja be szemét s azt gondolja : emberek vagyunk. Több ilyesekkel meggyőzött, hogy a házasság jobb a komor agglegénységnél — és én annál is inkább elhittem, minekutána a kadét megvallá, hogy Róza ártatlan s azt a levelet, mely engem a verembe ejtett, boszúságból koholta, mivel kezemet megcsókolá. Lépfalviék néhány nap itt mulatnak, aztán a városba mennek.

XV.

25a. Januarii.

Ma, Pál fordulása napján az én kedvem is megfordúlt. Örülj, örvendezz barátom! házasodjál meg mentül előbb, ha ily boldog akarsz lenni, mint én.

Gondold el! én atya leszek ; ez oly érzés, melyet az ember hasztalan igyekszik definiálni. Ma édes anyám sírva mondá meg. — Az egész ház örömben úszik. Jőjj, ha lehet. Az ember messziről is szereti barátját, de azt is megkívánja, hogy néha mutassa meg magát személyesen. Isten veled.

HARMADIK RÉSZ.

TOLLAGI JÓNÁS MINT ATYA.

I.

Édes Barátom! Ezen sorok tán együtt érnek veled haza. Én örülök, hogy nálam voltál olyan messziről, de azért haragszom, hogy nem akkor jöttél, mikor szerettem volna; de az ilyen harag mellett az ember csak a fátumra haragszik. Az az átkozott kalendáriom! én keresztelőre invitáltalak és az most sincs még.

A tavasz itt van, hozott virágokat és háborút. A huszárok elbúcsúztak tőlünk. Én a kapitányt igen sajnálom, Róza feleségét sajnálja; modice a kadétot is sajnálom, mert utóbb csakugyan modestiát gyakorlott s bár eleinten kínból lett tudósnak nevezett, sok bajt és hurutot okozott, mégis quasi barátok lettünk, mert az ember nem azért él a világon, hogy mindig boszankodjék, hanem az elmúltra fátyolt terít és megbocsájt. A féltékeny hírt neki köszönöm, pedig az ember, ha feleségét őrzi, jól teszi; hanem azok a nőtelen urak mindjárt kidobolják az embert és a spekuláló észt gyöngeségre magyarázzák. Most helységünk sokkal csendesebb, kivévén, hogy néhány menyecske búsúl, de tán több férfi meg örül. Ha jól meggondolom, magam is a több szám közé tartozom. Oh, én neked a házasságról sokat tudnék írni, de az ember még sem akar mindent a papirosra bízni, mert sokszor mind reliquia, sokszor azt is profanálja, mihez másnak semmi köze. De az bizonyos: míg az ember nőtelen, sok ágát-bogát nem ismeri az életnek; de ha már házas az ember, nem akarva is tapasztalja, hogy a szerelemnek két oldala van: az egyik olyan, mint a cifra kert, tele virágokkal, szökőkutakkal, rózsalugasokkal s több efféllével; a másik olyan, mint a veteményeskert, hová az ember, ha jó föld, ki-ki-

ballag gyümölcsért, kis csemegéért — de ezt sem kell kerítés nélkül hagyni, mert a rókák kárt tesznek.

Egész házam köszöntet; én meg ölellek.

II.

Ma én a más szíve dolgával foglalatoskodtam, mert ha az ember elöljáró, tartoznék a nép erkölcsére ügyelni. Halld csak.

Reggel kisétáltam kaszásaimhoz; amint az úton ballagok, az árok mellett ült egy leány, előtte kosár. A leány csinos képű vala s magában danolt lesütött szemmel; én feléje lappangtam, a nóta tartalmát érteni. Meg is tartottam fejemben és leírom.

Komám asszony leányának
A pártája elveszett,
S ezen bíró uraméknak
Szíve nagyon megesett.

Mondd meg babám, ki okozta
Néked azt a szörnyű bajt?
Ha megkapom, kalodába
Záratom a gaz tolvajt.

Szőke Bandi az a tolvaj,
Ki a nagy kárt okozta.
Pártám hagyján, de nagyobb baj:
Szívemet is ellopta.

Ha kend okos, bíró uram,
Jobb kalodát tudok én,
Szőke Bandi legyen uram,
Majd fogságba' tartom én.

— Ej ej húgom — mondék igen kegyesen — minő jó kedved van! Hol tanultad ezt a dalt? Egy deák csinálta, nótárius uram, — viszonzá a leány félig vonakodva és zavarodva.

Én is voltam deák, pedig jó — gondoltam magamban — de ilyet nem firkáltam s amint így gondolkodom, látom, hogy a leány öklével könnyet töröl ki

széméből. Kérdém okát, hogyan tud ily dal mellett siránkozni, hisz nem olyan fájós és jajos, és mint elöljáró a helységben, kötelességemnek tartám őt megvígasztalni. Ennélfogva két újjammal megcsíptem az állát. A leányzó nagyot sóhajtott és öklével megint egy könnyet zúzott el. Én hmgettem, mert az ember hamar kíváncsi lesz, ha leányt sírni lát és újra kérdém baját. A lány nagy pirosan elbeszélte, hogy Szőke Marci nem költött, hanem valósággal existál, hogy sok mindenféle igéret mellett neki házasságot is igért, de otthagyta és más gazdaember leányához adta magát s most az ő szíve bús.

— Hát a dal egészen rád illik — mondám — s nem haragudnál, ha a bíró kaloda helyett karjaidba zárná?

— Nem biz én — monda őszintén a leány — de ha minden leánynak karjába zárnák, amennyit már megcsalt Marci, nekem nem sok maradna. Ezzel fejére vette a kosarat és odább ment.

Én nem szóltam, de mikor az ember hallgat, akkor annál inkább dolgozik az ész. Én is rész szerint helységünk Adonisát megismerni kivánván, rész szerint az erkölcs miatt is, mihelyt a mezőről megérkeztem, a helység házához menék. Ott hallám, hogy a Szőke Marci nagy mester; déltájban utána küldém a kisbírót. Míg a morális reflexiókon tanakodtam, melyekkel őt ostromoljam, belépett Szőke Marci: derék betyár legény. Én nagy seriozitással néztem rá, de Marci oly hetykén, oly negédesen nézett vissza, hogy méltóságomat szinte megbántottnak érzém és nem tudjam, mint kezdjem a leckét.

— Mit parancsol, nótárius uram? — kérdi Marci.

— Te feslett erkölcsű vagy, Marci, a leányokat elcsábítod, aztán ott hagyod, ez a becsülettel ellenkezik, azonfelül vétek.

Kit csábítottam el? — kérdi vissza Marci.

Több leányt, de egyet pláne. — Most zavarba jöttem, mert elfelejtém a leány nevét kérdezni. Marcinak észre kellett venni, hogy a vádolás név nélkül olyan, mint a harang szív nélkül. Szembe mosolygott

s azt mondá, ne hinnék a leány-mesének, azok (nemde a leányok) mindig fejkötőről álmodnak, de a férfinak az, úgy segéljen, nehéz szó — aztán ha én tréfálok, nótárius uram, ne higyjék mindjárt a bászlik ; én szabadon rugom a port és egy csókért nem vagyok mindjárt az igában.

Én sok jó principiumot hordtam elő, de minthogy bizonyos személyre nem tudtam applikálni, az egész lecke hiányos és hímezés-hámozás volt és utóbbi vizsgálatra halasztám. Ha az ember félszegül eindul, úgy is végez.

Alig ment ki Marci, midőn egy vén asszony bejött és a bírót nem lelvén, hozzám fordul. «Nemzetes uram is elvégezheti ezt a dolgot, nekem panaszom van.» Natabene, ezt szörnyű sok szóval adta elő.

(Itt megszakad a kézirat.)

TARTALOM.

ELSŐ KÖNYV.

Lírai költemények.

MÁSODIK KÖNYV.

Népdalok.

HARMADIK KÖNYV.

Tan és gunyor.

NEGYEDIK KÖNYV.

Balladák, költői beszélyek.